

Llywodraeth y DU

**RHYDDID RHAG
TRAIS A
CHAMDRINIAETH:
STRATEGAETH
DRAWSLYWODRAETHOLI
ADEILADU CYMDEITHAS
FWY DIOGEL I FENYWOD
A MERCHED**

Cyfrol 1

Strategaeth

Rhagfyr 2025

CP 1450-I

Llywodraeth y Deyrnas Unedig

Swyddfa Gartref

Rhyddid rhag Trais a Chamdriniaeth:
strategaeth drawslywodraethol i adeiladu cymdeithas fwy
diogel i fenywod a merched Cyfrol 1

Strategaeth

Cyflwynwyd i'r Senedd
gan yr Ysgrifennydd Gwladol dros yr Adran
Gartref trwy orchymyn Ei Mawrhydi

Rhagfyr 2025

© Hawlfraint y Goron 2025

Mae'r cyhoeddiad hwn wedi'i drwyddedu o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored v3.0 ac eithrio lle nodir fel arall. I weld y drwydded hon, ewch i nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3

Pan fyddwn wedi nodi unrhyw wybodaeth hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw.

Mae'r cyhoeddiad hwn ar gael yn www.gov.uk/official-documents

Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â'r cyhoeddiad hwn atom yn

ISBN 978-1-5286-6142-3

E03514542

12/25

Wedi'i argraffu ar bapur sy'n cynnwys o leiaf 40% o ffibr wedi'i ailgylchu

Argraffwyd yn y DU gan HH Associates Ltd. ar ran Rheolwr Llyfrfa
Ei Mawrhydi

Cynnwys

Ymgynghoriad cynnwys	3
Rhagair y Prif Weinidog	4
Rhagair Gweinidogol ar y Cyd	5
Diolch a chydnabyddiaeth	7
Crynodeb Gweithredol	9
Cyflwyniad	13
Gweithredu: Taith Ddeng Mlynedd	13
Cynllunio ar dudalen	14
Diffinio trais yn erbyn menywod a merched	15
Cost bersonol	18
Cam-drinPlant yn Rhywiol	24
Atal ac Ymyrraeth Gynnar	31
Erlid Troseddwyr yn ddi-baid	42
Cymorth	54
Dull Cymdeithas Gyfan	65
Atebolrwydd	71
Monitro	73
Partneriaid Cyflenwi	76
Troi'r Strategaeth yn Weithred	78
Cyflawniadau hyd yma	79
Cymorth ar gael i ddioddefwyr a goroeswyr	81
Ôl-nodiadau	85

Rhyddid rhag Trais a Chamdriniaeth: strategaeth
drawslywodraethol i adeiladu cymdeithas fwy diogel i fenywod a merched Cyfrol 1

Strategaeth

Ymgynghoriad cynnwys

Mae'r Strategaeth hon yn cynnwys deunydd sensitif sy'n ymwneud â thrais yn erbyn menywod a merched.

Efallai y bydd rhai darllenwyr yn gweld hyn yn ofidus. Darperir rhestr o wasanaethau cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr ar ddiwedd y ddogfen hon.

Rhagair y Prif Weinidog

Rwyf wedi treulio llawer o fy mywyd proffesiynol yn brwydro dros gyfiawnder i'r dioddefwyr, goroeswyr a theuluoedd yr effeithir arnynt gan drais yn erbyn menywod a merched. Rwyf wedi gweld y boen a'r trawma anhygoel, yn aml gydol oes, y mae'n ei achosi. Rwy'n gwybod uniongyrchol yr heriau o gael achosion i dreial a throseddwyr yn euog. Rwyf wedi eistedd gyda gormod o deuluoedd yn galaru am golli eu hanwyliaid – fel Penny a John Clough.

Ni fyddaf byth yn anghofio'r diwrnod y daeth Penny a John i'm swyddfa a dweud wrthyf beth oedden nhw wedi bod drwyddo. Cafodd eu merch Jane ei llofruddio ym maes parcio ysbyty Blackpool lle roedd hi'n gweithio, gan y dyn oedd yn aros am brawf ar sawl cyhuddiad o'i threisio. Rhoddais fy ngair iddynt bryd hynny y byddwn i'n gwneud popeth y gallwn, nid yn unig i Penny, John a Jane, ond i'r holl Pennys, Johns a Janes yn ein gwlad.

Dyna pam rydw i wedi gosod y nod cenedlaethol o haneru trais yn erbyn menywod a merched mewn degawd. Rwy'n gwybod ei fod yn ymgymeriad enfawr. Hoffwn ddim, ond mae. Dim ond gwrando ar y Gweinidog Diogelu a Thrais yn erbyn Menywod a Merched bob blwyddyn yn Nhŷ'r Cyffredin, gan ddarllen enw pob menyw unigol a laddwyd, neu yr amheuir ei bod wedi'i lladd, gan ddyn yn ystod y deuddeg mis blaenorol. Eto, fel y gŵyr pawb mewn gwasanaeth cyhoeddus, gall y gwaith rydyn ni'n ei wneud gyda'n gilydd wneud neu dorri bywyd. Rwyf wedi ei weld fy hun, fel gwas cyhoeddus, ac rwy'n gwybod hefyd gan yr ymgyrchwyr hynny beth y gall gwasanaeth ei wneud pan fydd yn gwrando ac yn grymuso pobl ymhell y tu hwnt i furiau'r wladwriaeth.

Dyna'r ysbryd y mae'r Strategaeth hon yn dechrau ymdrech llywodraeth gyfan, cymdeithas gyfan. Dyma'r cam cyntaf mewn ymdrech wirioneddol genedlaethol sy'n blaenoriaethu atal, mynd i'r afael ag achosion sylfaenol y trais hwn, tra'n mynd ar drywydd ei gyflawnwyr yn ddi-baid a chefnogi ei ddioddefwyr a'i oroeswyr.

Pan fyddaf yn siarad am ymdrech gymdeithas gyfan, nid wyf yn bwriadu lleihau'r ffocws ar y dynion sy'n cyflawnwyr y trais hwn. Rhaid i ni fynd i'r afael â'r misogynedd a'r anghydraddoldeb sy'n achosion sylfaenol trais yn erbyn menywod; a rhan o hynny yw mynegi gweledigaeth gadarnhaol, uchelgeisiol ar gyfer bechgyn a dynion ym Mhrydain heddiw. Dim ond wedyn y byddwn yn cyflawni graddfa ein huchelgais.

Rwy'n hynod ddiolchgar i'r holl ddioddefwyr, goroeswyr, teuluoedd ac ymgyrchwyr sydd wedi gweithio gyda ni i gyd-ddylunio strategaeth hon a'r cynllun gweithredu cysylltiedig. Mae wedi cynhyrchu dogfen sy'n fwriadol wahanol i gyhoeddiadau traddodiadol y llywodraeth. Rwy'n gobeithio ei fod yn arwydd o ddechrau ffordd newydd o weithio gyda'n gilydd. Ond dyna beth yw hyn – y cam cyntaf mewn ymdrech genedlaethol ddegawd o hyd. Yn union fel yr addais i Penny a John, rwy'n dweud wrth bawb sy'n poeni am roi terfyn ar y trais hwn: byddwn yn parhau i wrando arnoch chi, ac i weithio gyda chi ar bob cam o'r genhadaeth foisol hon i'n gwlad. A gyda'n gilydd, byddwn yn gwneud y DU yn un o'r lleoedd mwyaf diogel yn y byd i fenywod a merched.

Rhagair Gweinidogol ar y Cyd

Mae trais yn erbyn menywod a merched yn fusnes pawb. Mae hyn wedi cael ei ddweud sawl gwaith, ond fel arfer dim ond geiriau ydyw. Ni fydd yr ateb i'r broblem hon yn dod o un adran y llywodraeth ac ni fydd yn dod o'r llywodraeth yn unig – mae'n rhaid iddo ddod gan elusennau, busnesau, cyrff cyhoeddus o bob math ac yn bwysicaf oll gan y cyhoedd eu hunain.

Mae gan y Strategaeth hon uchelgeisiau ar gyfer y degawd nesaf, ond ni fydd yn statig nac yn gyfanswm yr holl gamau gweithredu a fydd yn cael eu cymryd gan y llywodraeth yn y cyfnod hwnnw. Yr hyn y mae'n ei wneud, yw dangos i ni fod angen newid ac mae'r hyn sydd wedi'i wneud o'r blaen naill ai wedi bod yn annigonol neu'n aneffeithiol. Yr hyn y mae'n rhaid i'r Strategaeth hon ei gyflawni yw'r uchelgais i wneud trais yn erbyn menywod a merched yn fusnes pawb. Am rhy hir, mae goroeswyr a dioddefwyr y troseddau hyn wedi cael eu methu oherwydd nad oedd.

Rhaid i uchelgais degawd o hyd fynd y tu hwnt i seilos adrannau'r llywodraeth, cyllidebau unigol, a chylchoedd gwariant tymor byr. Er bod buddsoddiad wedi'i dargedu a newidiadau deddfwriaethol o fewn tymhorau seneddol yn offer gwerthfawr, ni all eu hunain gyflawni'r newid diwylliannol sydd ei angen. Er mwyn gwneud diwedd ar drais yn erbyn menywod a merched yn fusnes pawb, mae angen ymrwymiad parhaus, traws-lywodraethol ac atebolrwydd a rennir sy'n rhagori ar amserlenni gwleidyddol. Rhaid i drais yn erbyn menywod a merched ddod yn gyfrifoldeb prif ffrwd pob sefydliad sy'n rhyngweithio â phobl. Ni ddylai fod yn ychwanegiad mwyach pan fydd rhywun yn marw neu wersi a ddysgwyd ar ôl trasiedi. Rhaid iddo ddod yn gyfrifoldeb prif ffrwd y llywodraeth ym mhob adran yn genedlaethol ac yn lleol.

- **Jess Phillips, Y Gweinidog Diogelu a Thrais yn erbyn Menywod a Merched**

Mae rhoi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched yn un o heriau mwyaf critigol ein hoes, ac mae pob dioddefwr a goroeswr yn haeddu cael ei weld, ei glywed a'i gefnogi. Fel Gweinidog dros Ddioddefwyr a Mynd i'r Afael â Thrais yn erbyn Menywod a Merched, rwy'n ymrwymedig i lunio system gyfiawnder sy'n gweithio i ddioddefwyr ac yn dal troseddwyr i gyfrif. Mae llawer o fy ngyrfa wleidyddol wedi bod yn ymroddedig i fynd i'r afael â'r materion hyn, ac mae arwain y Strategaeth hon wedi bod yn un o anrhydeddau mwyaf fy amser mewn bywyd cyhoeddus hyd yn hyn. Mae gweithio ochr yn ochr â goroeswyr, sefydliadau rheng flaen ac arbenigwyr i lunio'r Strategaeth hon wedi bod yn fraint, ac yn atgoffa na allwn fforddio aros.

Mae pawb yn adnabod menyw neu ferch sydd wedi cael ei heffeithio gan drais neu gamdriniaeth. Mae'n rhywbeth sy'n digwydd ym mhobman; mae'n digwydd yn ein cartrefi, ysgolion, gweithleoedd, strydoedd ac ar-lein. Dyna pam mae'r Strategaeth hon yn bwysig mor ddwfn. Ni all y llywodraeth gyflawni'r nod i roi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched ar ei ben ei hun, ac ni all menywod a merched wneud i'r newid hwn ddigwydd ar eu pennau eu hunain. Mae newid go iawn yn gofyn am weithredu gan bob rhan o

Strategaeth

gymdeithas. Rhaid i bawb – gan gynnwys dynion a bechgyn – deimlo'n rhan o'r genhadaeth hon, fel cynghreiriaid a chyfranogwyr gweithredol wrth greu cymunedau mwy diogel. Nid 'mater menywod' yn unig yw rhoi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched; Mae'n fater cymdeithasol, ac mae cynnydd yn dibynnu ar bob un ohonom yn gweithio gyda'n gilydd. Mae'r Strategaeth hon yn nodi ein gweledigaeth ar gyfer cymdeithas lle gall menywod a merched fyw yn rhydd o ofn, a lle nad yw dioddefwyr byth yn teimlo'n ynysig neu heb gefnogaeth. Mae'n weledigaeth o system gyfiawnder y gall menywod a merched ymddiried ynddi ynddo – un sy'n rhoi'r dioddefwr yn gyntaf, yn mynnu atebolrwydd, ac yn herio'r agweddau sy'n caniatáu i gam-drin barhau. Rwy'n benderfynol o gyflawni newid parhaol, ac yn falch o gyflwyno'r strategaeth hon a'r uchelgais y mae'n ei chynrychioli. Bydd rhoi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched yn cymryd ymrwymiad a dewrder - gan y llywodraeth, cymunedau, a phob unigolyn. Mae'r Strategaeth hon yn gam pendant tuag at y nod hwnnw, a nawr mae'n rhaid i ni droi ein huchelgais ar waith.

- **Alex Davies-Jones, y Gweinidog dros Ddioddefwyr a Mynd i'r Afael â Thrais yn erbyn Menywod a Merched**

Diolch a chydnabyddiaeth

Mae lleisiau arbenigwyr a goroeswyr wrth wraidd popeth a wnawn. Mae'r Strategaeth hon wedi'i llywio gan brofiadau byw cymaint o ddiodefswyr, goroeswyr, a'u teuluoedd, ochr yn ochr â'r arbenigwyr mwyaf blaenllaw yn y sector trais yn erbyn menywod a merched (VAWG), gwasanaethau rheng flaen, sefydliadau cymdeithas sifil, academyddion, gorfodi'r gyfraith, partneriaid cyflenwi cyfiawnder troseddol, gweithwyr iechyd proffesiynol, addysgwyr, dyngarwyr a rhanddeiliaid ehangach. Hoffem ddiolch i bob un ohonoch am eich mewnwleidiad a'ch cyfraniadau amhrisiadwy. Ni fyddai datblygu'r Strategaeth hon wedi bod yn bosibl hebdo.

Er mwyn llywio'r Strategaeth hon, gwnaethom ymgysylltu'n helaeth ag ystod eang o randdeiliaid. Roedd hyn yn cynnwys 12 cyfarfod bord gron thematig dan gadeiryddiaeth gweinidogion ac a fynychwyd gan dros 100 o sefydliadau – gan gynnwys y rhai ar y rheng flaen sy'n delio â'r materion anoddaf o ddydd i ddydd. Fe wnaethom archwilio rhai o'r materion mwyaf dybryd a heriol sy'n galluogi VAWG heddiw, gan gynnwys mynd i'r afael â'r bygythiad sy'n dod i'r amlwg ac sy'n newid yn barhaus o VAWG ar-lein a thechnoleg a mynd ar drywydd y troseddwy'r risg uchaf. Mae'r byrddau crwn hyn wedi siapio'r Strategaeth yn uniongyrchol. Mae pob argymhelliad wedi'i adolygu'n drylwyr, ac mae llawer wedi dod yn ymrwymadau yn y Strategaeth hon a'r Cynllun Gweithredu cysylltiedig. Ategwyd y byrddau crwn hyn gan ymgysylltu pwrpasol ar faterion polisi unigol, sesiynau gydag arbenigwyr ac academyddion ar y dystiolaeth sy'n sail i'r Strategaeth, yn ogystal â digwyddiad a gynhaliwyd gan y Prif Weinidog yn Rhif 10 Stryd Downing i archwilio sut y gallwn wella atebolrwydd, partneriaethau a gweithio ar draws sectorau.

Ochr yn ochr â'r ymgysylltiad hwn, fe wnaethom sefydlu Bwrdd Cynghori Strategaeth i lywio datblygiad a gweithredu'r Strategaeth, gyda dros 20 o arbenigwyr o'r sector VAWG, partneriaid cyflenwi cyfiawnder troseddol, ac academyddion. Bydd y Bwrdd hwn yn parhau i oruchwylio gweithredu'r Strategaeth dros ei oes. Diolchwn i'n haelodau, parhaol a chylchdro, am eich cyfraniadau a helpodd i ddiffinio cynnwys a fframio'r Strategaeth. Edrychwn ymlaen at barhau i weithio gyda'n gilydd i droi'r Strategaeth hon ar waith.

Yn hanfodol, roedd sicrhau bod barn diodefswyr a goroeswyr yn cael eu clywed yn rhan bwysig o ddatblygu'r gwaith hwn. Rydym yn ddiolchgar i'r Comisiynydd Cam-drin Domestig a'i thîm am drefnu Uwchgynhadledd Goroeswyr ym mis Mawrth 2025. Clywodd gweinidogion ac uwch swyddogion dystiolaeth uniongyrchol bwerus gan oroeswyr sy'n ymestyn o'u profiadau o'r system cyfiawnder troseddol, cael mynediad at wasanaethau cymorth diodefswyr, tai, budd-daliadau, gofal iechyd a lles, gan dynnu sylw at y rhwystrau y mae diodefswyr yn eu hwynebu a phwysigrwydd gweithio aml-asiantaeth i oresgyn y rhain. Rydym am wneud cyfiawnder â'r materion a godwyd gan y goroeswyr dewr hyn trwy'r ymrwymadau a amlinellir yn y Strategaeth hon, a byddwn yn parhau i sicrhau bod eu lleisiau yn cael eu clywed trwy ein gwaith i gyflawni'r Strategaeth yn y dyfodol.

Rhyddid rhag Trais a Chamdriniaeth: strategaeth
drawslywodraethol i adeiladu cymdeithas fwy diogel i fenywod a merched Cyfrol 1

Strategaeth

Dim ond y dechrau yw'r Strategaeth hon. Mae'n ddeinamig ac yn addasol a bydd yn parhau i esblygu wrth i ni gasglu mewnwelediadau newydd a pharhau i ymgysylltu â'r arbenigwyr ar y rheng flaen.

Crynodeb Gweithredol

Mae rhoi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched (VAWG) yn genhadaeth foesol i'n cymdeithas gyfan a bydd angen ymdrech gymdeithas gyfan i'w gyflawni. Mae ein cenhadaeth yn blaenoriaethu atal, gan ganolbwyntio ar fynd i'r afael ag achosion sylfaenol, mynd ar drywydd troseddwr yn ddi-baid, a chefnogaeth gynhwysfawr i ddioddefwyr a goroeswyr.

Mae'r normau diwylliannol a'r agweddau misogynistaidd sy'n galluogi ac yn ysbrydoli'r trais hwn yn treiddio i bob rhan o'n gwlad – o gartrefi teuluol, ysgolion a gweithleoedd i'n strydoedd, clybiau chwaraeon a chymunedau lleol. Yn gywilyddus, maent wedi bod yn bresennol ers amser maith yn asiantaethau a sefydliadau'r Wladwriaeth, yr union sefydliadau lle mae dioddefwyr, goroeswyr a theuluoedd i fod i allu ymddiried ynddynt. Ac, wrth gwrs, maent yn cael eu cyflawni fwyfwy ar-lein, gyda mathau newydd ac esblygol o gam-drin digidol yn gyrru effaith gynyddol ar bobl ifanc.

Mae cost ddynol y methiant cymdeithasol hwn yn hollol ddinistriol. Mae un o bob wyth menyw yng Nghymru a Lloegr yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025 wedi profi cam-drin domestig, ymosodiad¹ rhywiol, neu stelcio.² Ar gyfartaledd, cofnodwyd bron i 200 o dreisio gan yr heddlu bob dydd yn y flwyddyn sy'n dod i ben Mehefin 2025,³ sydd ei hun yn debygol o fod yn danamcangyfrif faint o'r troseddau hyn sy'n digwydd mewn gwirionedd. Ac mae mwy na 150 o fenywod yng Nghymru a Lloegr yn cael eu lladd bob blwyddyn.⁴ Yn un o'r eiliadau mwyaf teimladwy a gofidus yng nghalendr y Senedd, mae'r Gweinidog presennol dros Ddiogelu a Thrais yn erbyn Menywod a Merched, Jess Phillips yn nodi Diwrnod Rhyngwladol y Menywod yn Nhŷ'r Cyffredin trwy ddarllen enwau pob menyw unigol a laddwyd neu yr amheuir ei bod wedi'i lladd gan ddyn yn y deuddeg mis blaenorol.

Mor aml rydym yn edrych ar y genhedlaeth nesaf i fod yn genhedlaeth o obaith a chynnydd – ac eto ymhell o dorri'r cylch o niwed, mae'r broblem yn gwaethygu. Mae lefelau brawychus o drais a cham-drin mewn perthnasoedd yn eu harddegau, gyda 39% o bobl ifanc 13 i 17 oed sydd wedi bod mewn perthynas yn y flwyddyn ddiwethaf, yn profi cam-drin emosiynol neu gorfforol.⁵

I'r rhai sy'n goroesi cam-drin mor ofnadwy, gall y niwed corfforol a meddyliol fod yn newid bywyd ac yn aml gydol oes. Gall effeithio ar bob maes o fywyd dioddefwr neu oroeswr – o'u gallu i weithio neu astudio, eu diogelwch ariannol, eu trefniadau tai a'u perthnasoedd yn y dyfodol. Gall effeithio ar eu hymdeimlad o ddiogelwch allan yn gyhoeddus neu yn eu cartref eu hunain. Gall arwain at fenywod a merched yn teimlo eu bod yn cael eu gorfodi i newid eu hymddygiad neu gyfyngu ar eu rhyddid eu hunain er mwyn osgoi trais a chamdriniaeth, gan dorri gwedd cymdeithasol ein cymunedau a thanseilio'r union ryddid ar y mae ein cymdeithas ddemocrataidd ryddfrydol wedi'i seilio.

Mae'r Prif Weinidog wedi gwneud y genhadaeth genedlaethol hon i fynd i'r afael â VAWG yn flaenoriaeth bersonol i'w Uwch Gynghair. Mae'r penderfyniad hwn wedi'i wreiddio yn ei

flynyddoedd ei hun o brofiad personol, trwy gydol ei yrfa fel erlynydd, gan gefnogi dioddefwyr, goroeswyr a theuluoedd yn eu chwilio am gyfiawnder. Mae wedi gosod nod nad oes unrhyw wlad arall yn y byd wedi'i gyflawni – targed cenedlaethol i haneru VAWG mewn degawd, fel cam mawr tuag at weledigaeth Prydain fodern lle gall menywod a merched fyw yn rhydd o ofn trais a chamdriniaeth.

Mae 'Rhyddid rhag Trais a Cham-driniaeth: strategaeth drawslywodraethol i adeiladu cymdeithas fwy diogel i fenywod a merched' ("y Strategaeth") yn fwiadol wahanol i ddogfennau traddodiadol y llywodraeth. Mae'n adlewyrchu ymrwymiad personol y Prif Weinidog i arwain yr ymdrech genedlaethol hon o frig y llywodraeth ac ar ran y wlad gyfan. Mae'n adlewyrchu ymrwymiad dwfn pawb sy'n ymwneud â'r gwaith hwn i roi dioddefwyr, goroeswyr a theuluoedd yn gyntaf; i barhau i wrando arnyn nhw a gweithio gyda nhw ar bob cam o'r newid sydd o'n blaenau. Mae'n ceisio adlewyrchu'r syniad mai dim ond dechrau ymdrech ddegawd o hyd, ledled y llywodraeth, i wneud y DU yn un o'r lleoedd mwyaf diogel yn y byd i fenywod a merched.

Pan fyddwn yn dweud bod hyn yn fater i bob un ohonom, nid ydym yn lleihau pwysigrwydd canolbwyntio ar ddynion a bechgyn. Rhaid i ni fynd i'r afael ag achosion sylfaenol y trais a'r cam-drin hwn, y misogynedd, agweddau peryglus ac ymddygiadau cynyddol, ar ac all-lein, sy'n arwain dynion a bechgyn i ddod yn droseddwyr. Rhaid i ni hefyd fod â'r hyder i adeiladu agenda gadarnhaol sy'n hyrwyddo cyfleoedd i ddynion a bechgyn nad yw mewn unrhyw ffordd ar draul cyfleoedd i fenywod a merched. Bydd y Dirprwy Brif Weinidog David Lammy, gyda chefnogaeth y Gweinidog presennol dros Ddioddefwyr a VAWG, Alex Davies Jones, yn arwain y gwaith hwn, gan arwain at uwchgynhadledd genedlaethol ar gyfer dynion a bechgyn y flwyddyn nesaf. Rhaid i ni gydnabod y gall dynion a bechgyn hefyd fod yn ddioddefwyr y trais a'r cam-drin hwn, tra'n glir bod menywod a merched yn llawer mwy tebygol o gael eu heffeithio.

Meysydd ffocws

Mae'r Strategaeth wedi'i hadeiladu ar dri amcan: atal ac ymyrraeth gynnar i fynd i'r afael ag achosion sylfaenol camdriniaeth; erlid di-baid ei droseddwyr; a chefnogaeth i bawb sy'n cael eu heffeithio gan drais a cham-drin pan fydd yn digwydd.

Rydym eisoes wedi cyflawni gwaith sylweddol ym mhob un o'r meysydd hyn. Er enghraifft, rydym wedi cyflwyno troseddau troseddol newydd am greu ffugiadau dwfn rhywiol neu gymryd delweddau personol heb ganiatâd, am spiking a gosod offer i alluogi gweithredoedd o'r fath; yn ogystal â mesurau newydd i atal a mynd i'r afael â cham-drin ar sail 'anrhydedd'. Rydym wedi ymrwymo £160 miliwn i awdurdodau lleol ar gyfer 2025/26 yn unig, cynnydd o £30 miliwn, i ehangu'r ddarpariaeth o lety diogel i ddioddefwyr, goroeswyr a phlant. Ac rydym wedi buddsoddi £13.1 miliwn yn sefydlu Canolfan Genedlaethol newydd ar gyfer VAWG a Diogelu'r Cyhoedd.

Ond er mwyn cyflawni ein haddewid i haneru VAWG mewn degawd, fel y cam cyntaf i sicrhau bod pob menyw a merch yn byw yn rhydd o drais, mae'n bryd mynd ymhellach. Mae'r Strategaeth hon yn cynrychioli ymateb cynhwysfawr, cymdeithas gyfan i'r her honno. Ceir ciplun o'r camau gweithredu hynny – sydd wedi'u nodi'n llawn yn y Cynllun Gweithredu – yn y ddogfen hon.

Atal ac Ymyrraeth Gynnar

Mae'n rhaid i ni stopio trais cyn iddo ddechrau. Mae hynny'n golygu torri'r cylch rhwng cenedlaethau o gam-drin trwy ymyrraeth gynnar ac atal – amddiffyn pobl ifanc, amharu ar agweddau peryglus ac atal ymddygiadau niweidiol rhag cynyddu.

Mae ein cynllun i wneud hyn yn cynnwys:

- Cefnogi ysgolion i herio misogynedd, sicrhau bod pob plentyn yn deall cydsyniad a pherthnasoedd iach, tra'n arfogi rhieni, athrawon a modelau rôl i ymyrryd yn gynnar ac arwain pobl ifanc i weithredu gydag empathi, parch a charedigrwydd i eraill.
- Gweithredu'n benderfynol i ddiogelu pobl ifanc trwy wneud y DU yn un o'r lleoedd anoddaf i blant gael mynediad at gynnwys niweidiol a dylanwadau misogynistaidd ar-lein.
- Lansio ymgyrchoedd codi ymwybyddiaeth a newid ymddygiad mawr, fel bod pobl yn gwybod pryd a sut i ymyrryd.
- Ac, yn gysylltiedig â'r uchod i gyd, lansio sgwrs ac uwchgynhadledd genedlaethol i adeiladu agenda gadarnhaol, uchelgeisiol i ddynion a bechgyn – nid ar draul menywod a merched, ond i'w cefnogi.

Erlid Troseddwr yn ddi-baid

Mae atal a chefnogaeth yn hanfodol. Ond tra bod VAWG yn bodoli, mae'n rhaid i ni sicrhau nad oes unrhyw droseddwr yn gweithredu yn ddi-gosb. Er mwyn gwneud hyn, byddwn yn defnyddio pob offeryn sydd ar gael i wneud dealltwriaeth, adnabod ac ymateb i'r trais hwn yn gyfrifoldeb prif ffrwd pob asiantaeth a sefydliad – yn y pen draw rhoi terfyn ar y ffaith gywilyddus mai dim ond llond llaw o'r menywod a'r merched hynny sy'n adrodd cam-drin i'r heddlu sy'n gweld cyfiawnder yn cael ei wasanaethu.

Wrth barhau â'r cam mawr ymlaen o sefydlu'r Ganolfan Genedlaethol ar gyfer VAWG a Diogelu'r Cyhoedd, mae'r diwygiadau gwasanaeth a sefydliad hyn yn cynnwys:

- Ymgorffori arbenigwyr cam-drin domestig mewn ymateb brys, sicrhau bod timau pwrpasol i ymateb i dreisio a throseddau rhywiol a gwella fetio a gwahardd i sicrhau nad oes lle i droseddwr o fewn plismona.
- Defnyddio technolegau gorfodi arloesol, gan gynnwys tactegau a gedwir fel arfer ar gyfer gwrthderfysgaeth yn ogystal â throseddau difrifol a threfnus.
- A gyrru newid diwylliannol fel bod VAWG yn cael ei drin ar sail gyfartal â throseddau difrifol eraill.

Bydd y gwaith hwn yn y pen draw yn sicrhau bod gan y DU un o'r ymatebion mwyaf cadarn i gyflawnwyr VAWG yn y byd.

Cymorth

Er bod angen y ffocws digynsail hwn ar atal, a mynd ar drywydd y rhai sy'n niweidio, gwyddom na fyddwn yn datrys y broblem hon dros nos. Ac felly, ni fyddwn byth yn colli golwg ar ein ffocws ar ddioddefwyr a goroeswyr, na'r ffaith nad oes un dioddefwr neu

Strategaeth

oroeswr yr un peth. Byddwn yn mynd i'r afael â'r darnio presennol yn ein system ac yn glir bod yr holl lywodraeth, a phob agwedd ar y system cyfiawnder troseddol, yn gyfrifol am sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn gallu gwella a byw yn rhydd o gamdriniaeth.

Mae ein gwaith i gyflawni'r addewid hwn yn cynnwys:

- Darparu dull llywodraeth gyfan, fel y gall dioddefwyr a goroeswyr gael mynediad at dai, iechyd a chyfiawnder yn ddi-dor – gan wneud cefnogaeth yn fwy cyson, ymatebol ac yn haws i'w gyrraedd.
- Diwygio'r system llysoedd yn seiliedig ar ddull sy'n seiliedig ar drawma, gan wella a gwella mynediad at gyfiawnder yn y pen draw.
- A diwygio sut mae gwasanaethau yn cael eu comisiynu fel bod y ddarpariaeth yn addas i'r diben ac yn seiliedig ar yr hyn sydd ei angen ar ddioddefwyr a goroeswyr mewn gwirionedd.

Trwy'r dull hwn, byddwn yn adeiladu system sy'n galluogi dioddefwyr a goroeswyr i ymdopi, adfer a symud ymlaen.

Cyflwyniad

Gweithredu: Taith Ddeng Mlynedd

Mae'r Strategaeth hon yn nodi dechrau ymdrech llywodraeth gyfan, cymdeithas gyfan sy'n gweithio mewn partneriaeth i wneud y wlad yn un o'r lleoedd mwyaf diogel yn y byd i fenywod a merched.

Bydd llwyddiant yn golygu bod atal yn gadarn, mae cymorth arbenigol ar gael pryd a lle mae ei angen, heb eithriad, ac mae gorfodi yn gyflym ac yn effeithiol.

Ac mae llwyddiant yn gofyn am ymrwymiad gan bob un ohonom:

- Mae asiantaethau a sefydliadau'r llywodraeth – o iechyd a phlismona i gyfiawnder ac addysg – yn canolbwyntio'n benderfynol ar VAWG, pob un yn gweithio gyda'i gilydd.
- Busnesau sy'n amddiffyn gweithwyr, cefnogi goroeswyr a hyrwyddo cydraddoldeb rhywiol.
- Y rhai sydd â dylanwad – boed yn arweinydd cymunedol, dylanwadwr diwylliannol neu eicon chwaraeon – yn modelu parch ac yn defnyddio eu platfformau i gondemnio camdriniaeth.
- Sefydliadau Cymdeithas Sifil – llunio a darparu gwasanaethau gan gynnwys cymorth i ddioddefwyr, gyrru atal ac ymgyrchu ac eirioli dros ddioddefwyr a goroeswyr.
- A chymunedau'n dod at ei gilydd i herio normau niweidiol, gyrru mentrau llawr gwlad a gwirfoddoli, ac ymhelaethu lleisiau dros newid.

Wrth gwrs, bydd y Strategaeth hon yn llwyddo dim ond os yw'r gweithrediad yn ddi-baid ac atebolrwydd yn glir. Dyna pam y byddwn ni:

- Cadeirio Grŵp Gweinidogol VAWG traws-lywodraethol bob chwarter i adolygu'r cynnydd a gyrru'r camau nesaf, gan adrodd yn rheolaidd yn ôl i'r Prif Weinidog.
- Sicrhau bod y Grŵp Gweinidogol yn cael ei gefnogi gan y data gorau sydd ar gael, a thîm cyflenwi traws-lywodraethol pwrpasol.
- Rhwch ymgysylltu parhaus wrth wraidd y strategaeth – gan gynnwys yng nghanol y llywodraeth gyda Rhif 10 i gynnal momentwm a chydweithio.
- Creu Cyngor Arloesi, i helpu i adeiladu partneriaethau effeithiol a dod o hyd i atebion i fygythiadau sy'n dod i'r amlwg.
- Ac ategu'r gwaith hwn gydag uwchgynhadledd genedlaethol yn 2026 ar ddynion a bechgyn.

Nid cynllun llywodraeth yn unig yw'r Strategaeth hon. Mae'n ymdrech genedlaethol. Gyda'n gilydd, byddwn yn cyflawni'r trawsnewidiad sydd ei angen i haneru VAWG mewn degawd ac i adeiladu cymdeithas lle gall menywod a merched fyw a ffynnu yn rhydd o ofn.

Cynllunio ar dudalen

Ein Gweledigaeth

Nid yw trais yn erbyn menywod a merched (VAWG) yn anochel. Dros y degawd nesaf, byddwn yn haneru'r troseddau hyn trwy atal, erlid troseddwyr yn ddi-baid a chefnogaeth i ddioddefwyr a goroeswyr, wedi'i ategu gan fuddsoddiad cofnod sy'n cael ei yrru gan dystiolaeth, gweithredu llywodraeth gyfan, ac ymrwymiad i newid cymdeithasol hirdymor.

Atal ac ymyrraeth gynnar	Erlid troseddwyr yn ddi-baid	Cefnogaeth i ddioddefwyr a goroeswyr i fyw yn rhydd o gamdriniaeth
Cefnogi addysgwyr i herio misogynedd ac addysgu pobl ifanc am berthnasoedd iach.	Ymgorffori amddiffyniad y cyhoedd fel arbenigedd o fewn plismona a sicrhau bod yr heddlu yn trin VAWG fel prif flaenoriaeth gyda'r difrifoldeb y mae'n ei haeddu.	Diwygio cefnogaeth i oroeswyr a dioddefwyr i fynd i'r afael â'r system dameidiog sydd gennym ar waith.
Gweithredu yn benderfynol i ddiogelu pobl ifanc rhag camdriniaeth, gan gynnwys niwed ar-lein sy'n esblygu'n gyflym.	Defnyddiwch dechnoleg arloesol i atal a chanfod cam-drin a chau'r bwllch rhwng cyflawni a gorfodi.	Sicrhau bod yr holl lywodraeth yn gyfrifol am gefnogi goroeswyr a dioddefwyr i wella a byw yn rhydd o gamdriniaeth.
Gwnewch yn siŵr na ddylai unrhyw blentyn gael ei ddyfodol yn cael ei benderfynu trwy fod yn ddioddefwr trais a chamdriniaeth.	Rheoli troseddwyr, yn y System Cyfiawnder Troseddol a'r tu allan i'r System, i sicrhau nad yw troseddwyr yn gweithredu yn ddi-gosb.	Ymgorffori ymagwedd sy'n seiliedig ar drawma at ymateb VAWG ar draws y system gyfiawnder.

Dull Cymdeithas Gyfan

Wedi'i ategu gan fuddsoddiad ac ymrwymiad i newid cymdeithasol hirdymor ar draws pob rhan o gymdeithas.

Tabl 1: Cynllunio ar dudalen

Diffinio trais yn erbyn menywod a merched

Mae trais yn erbyn menywod a merched yn cwmpasu ystod eang o fathau ac ymddygiadau troseddau sy'n cael eu profi'n anghymesur gan fenywod ac sy'n cael eu cyflawni gan ddynion. Gyda'i gilydd, effeithiodd cam-drin domestig, stelcian ac ymosodiad rhywiol ar 5.1 miliwn o ddiodefwyr yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025⁶ ac nid yw hyn yn cynnwys diodefwyr troseddau ac ymddygiadau eraill VAWG, megis aflonyddu rhywiol, cam-drin ar-lein a thechnoleg, a cham-drin perthynas yn eu harddegau. Mae troseddau ac ymddygiadau VAWG yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i:

- cam-drin domestig;
- stelcio;
- trais rhywiol, gan gynnwys treisio a throseddau rhywiol eraill;
- aflonyddu rhywiol;
- cam-drin ar sail 'anrhydedd' (HBA), gan gynnwys priodas dan orfod ac anffurfio organau cenhedlu benywaidd (FGM);
- cam-drin ar-lein a thechnoleg, gan gynnwys 'seibrfflachio' a cham-drin delweddau personol nad ydynt yn gydsyniol;
- VAWG angheuol, gan gynnwys dynladdiadau domestig, femicides, a hunanladdiadau a marwolaethau sydyn neu anesboniadwy sy'n digwydd yng nghyd-destun camdriniaeth;
- camfanteisio rhywiol, gan gynnwys mewn perthynas â puteindra a masnachu pobl;
- sbeicio.

Mae'r mwyafrif o gyflawnwyr y troseddau a'r ymddygiadau hyn yn ddynion; Mae data erlyniad yn dangos bod dros 90% o'r rhai sy'n cael eu herlyn am gam-drin domestig, stelcian neu droseddau rhywiol yn ddynion.⁷

Er y gall unrhyw un fod yn destun y troseddau a'r ymddygiadau hyn, mae data o'r Arolwg Troseddu ar gyfer Cymru a Lloegr (CSEW) yn dangos i ni fod menywod a merched yn cael eu heffeithio'n anghymesur iawn. Er enghraifft, yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025, cyfran y menywod a oedd yn ddiodefwyr o:

- ymosodiad rhywiol, bedair gwaith yn uwch na chyfran y dynion (3.0% vs 0.7%);
- cam-drin domestig, yn uwch na chyfran y dynion (9.1% o'i gymharu â 6.5%);
- stelcio, roedd dros ddwbl cyfran y dynion (4.0% o'i gymharu ag 1.8%), a
- aflonyddu rhywiol, dwy waith a hanner yn uwch nag ar gyfer dynion (6.2% vs 2.5%).⁸

Rydym yn gwybod bod dynion a bechgyn yn gallu profi'r troseddau a'r ymddygiadau hyn a bod eu hanghenion a'u profiadau yn aml yn unigryw. Mae tua 1 o bob 5 dyn wedi profi cam-drin domestig, mae 1 o bob 17 o ddynion wedi profi ymosodiad rhywiol, ac mae 1 o bob 13 o ddynion wedi profi stelcian ers 16 oed.⁹ Rydym wedi datblygu nodyn esboniadol Dynion a Bechgyn i fanylu ar sut mae'r Strategaeth hon yn adlewyrchu anghenion diodefwyr gwrywaidd y troseddau a'r ymddygiadau hyn. Gellir dod o hyd i hyn ar dudalen Strategaeth Gov.uk.

Mae'n bwysig hefyd ein bod yn cydnabod y gall VAWG fod yn croestorri, gyda diodefwyr yn profi sawl math gwahanol o'r troseddau a'r ymddygiadau hyn ar yr un pryd. Gall y rhain fodoli ochr yn ochr â mathau eraill o wahaniaethu, gan gynnwys hiliaeth, gan waethygu

effeithiau'r cam-drin yn ddramatig i ddiodefwyr a goroeswyr a'i gwneud hi'n anoddach adfer ac ailadeiladu eu bywydau.

Rydym yn gwybod y gall nodweddion gwarchoddedig unigol effeithio ar brofiadau pobl o drais a chamdriniaeth, gan gynnwys sut maent yn rhyngweithio â gwasanaethau, yr heddlu, a'r system gyfiawnder. Er enghraifft, mae grwpiau du a lleiafrifoedd ethnig eraill yn fwy tebygol o brofi troseddu,¹⁰ yn enwedig diodefwyr mudol a cheiswyr lloches lle gall ofn troseddu gael ei ddefnyddio fel offeryn i gam-drin.

Mae'r ystadegau diweddaraf o'r flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025 yn datgelu rhai o'r gwahaniaethau hyn:

- Roedd cyfran sylweddol uwch o bobl rhwng 16 a 19 oed (18.2%) a 20 i 24 oed (12.9%) wedi profi cam-drin domestig yn y flwyddyn flaenorol, o'i gymharu â'r rhai mewn categorïau oedran 25 oed neu'n hŷn.¹¹ Roedd pobl iau hefyd yn fwy tebygol o fod yn ddiodefwyr ymosodiad rhywiol na'r rhai 35 oed a hŷn; 5% o bobl ifanc 16 i 19 oed-, 6.1% o bobl ifanc 20 i 24 oed a 3.3% o bobl ifanc 25 i 34 oed.¹²
- Roedd gan gyfran sylweddol uwch o'r rhai a brofodd gam-drin domestig anabledd (13.4%) nag nad oedd (6.7%).¹³ Yn ogystal, roedd canran sylweddol uwch o bobl 16 oed a throsodd ag anabledd yn ddiodefwyr ymosodiadau rhywiol yn y flwyddyn ddiwethaf na'r rhai heb (3.1% o'i gymharu â 1.6%).¹⁴
- Mae cyfran sylweddol uwch o fyfyrwyr amser llawn wedi profi cam-drin domestig (14.1%) o'i gymharu â phobl mewn galwedigaethau rheoli a phroffesiynol (6.8%), canolradd (7.1%) a galwedigaethau arferol a llaw (8.2%).¹⁵
- Gwyddom fod anghymesuredd ethnig yn debygol o fodoli ar gyfer rhai mathau o VAWG. Er enghraifft, rhwng y blynyddoedd a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2022 a Mawrth 2025, roedd pobl o'r grŵp ethnig Prydeinig Du / Du 2.5 gwaith yn fwy tebygol o fod yn ddiodefwyr llofruddiaeth ddomestig na'r rhai o'r grŵp ethnig Gwyn.¹⁶

I bwy mae'r Strategaeth hon yn berthnasol?

Mae'r Strategaeth hon yn cynnwys ymrwymadau i helpu i amddiffyn holl ddiodefwyr a goroeswyr troseddau ac ymddygiadau VAWG, gan gynnwys ond heb fod yn gyfyngedig i'r rhai sy'n LHDT+, Du neu o grwpiau ethnig lleiafrifol eraill, byddar a/neu anabl, hŷn, ymfudwyr, plant a babanod, a dynion a bechgyn. Rydym yn cydnabod sut mae ffactorau fel hil, anabledd, oedran, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol unigolyn, yn siapia profiadau o gam-drin a mynediad at gyfiawnder. Bydd y camau gweithredu a'r ymyriadau a nodir yn y Strategaeth hon yn ystyried y gwahaniaethau hyn, gan adlewyrchu ymrwymiad y Llywodraeth hon i gynnig cymorth sy'n deall pob diodefwyr a goroeswr, yn gynhwysol a waeth beth fo'u cefndir a'u nodweddion gwarchoddedig, gan ymateb i'r anghenion amrywiol hyn fel bod y Strategaeth yn wirioneddol gyflawni i bawb.

Mae plant sy'n profi cam-drin a chamfanteisio'n rhywiol yn cael eu hystyried trwy gydol y Strategaeth hon, gydag ymrwymadau penodol gyda'r nod o fynd i'r afael â throseddau erchyll camfanteisio a cham-drin plant yn rhywiol. Fodd bynnag, mae'r troseddau hyn yn gofyn am ymateb arbenigol annibynnol. Dyna pam mae rhaglen waith uchelgeisiol ar draws y llywodraeth i fynd i'r afael â chamfanteisio a cham-drin plant yn rhywiol, gan gynnwys gangiau grŵmio, ac mae'r Ysgrifennydd Cartref eisoes wedi nodi pecyn trawsnewidiol o fesurau i ailwampio'r ymateb i'r troseddau mwyaf erchyll hyn.

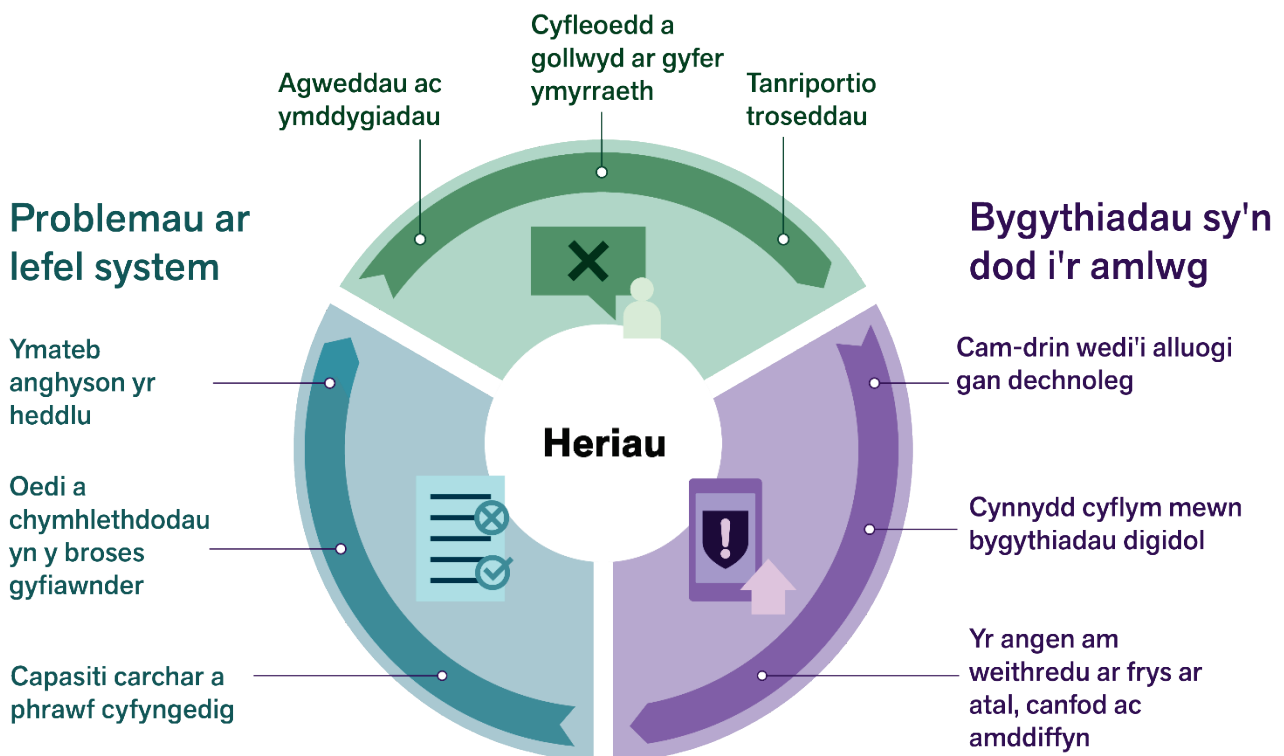
Terminoleg

Dioddefwyr a Goroeswyr – Rydym yn defnyddio dioddefwyr a goroeswyr trwy gydol y Strategaeth hon ar gyfer cysondeb mewn cyd-destunau cyfreithiol a pholisi. Rydym yn cydnabod bod llawer yn well gan oroesi. Mae'r ddau derm yn cael eu parchu, ac rydym yn cydnabod nad yw profiadau yn llinol a gall unigolion uniaethu'n wahanol.

Troseddwr a throseddwr – Mae troseddwr yn cyfeirio at unrhyw un sy'n achosi niwed, gan gynnwys y rhai y tu allan i'r system cyfiawnder troseddol. Troseddwr yn cael ei ddefnyddio ar gyfer unigolion sydd ag euogfarn yn unig.

Achosion gwraidd – Nid yw VAWG yn digwydd ar ei ben ei hun, mae'n deillio o ffactorau cymdeithasol cymhleth ac yn aml wedi'u gwreiddio'n ddwfn-sy'n galluogi trais a cham-drin i barhau. Mae mynd i'r afael â'r troseddau hyn yn gofyn am fwy na dull adweithiol, rhaid i ni ganolbwyntio ar atal trwy herio agweddau cymdeithasol a diwylliannol niweidiol sy'n gyrru troseddu. Mae tystiolaeth yn dangos bod credoau rhywiaethol sy'n hyrwyddo goruchafiaeth dynion yn chwarae rhan sylweddol,¹⁷ tra bod dealltwriaeth y cyhoedd o VAWG yn parhau i fod yn gyfyngedig ac wedi'i ystumio gan chwedlau parhaus fel beio dioddefwyr-;¹⁸ y syniad bod y rhan fwyaf o dreisio gan ddiethriaid; neu fod honiadau ffug yn gyffredin.¹⁹ Mae'r camsyniadau hyn yn cael eu gwaethygu gan ledaeniad cynnwys misogynistaidd a threisgar ar-lein ac yn creu amodau peryglus sy'n galluogi camdriniaeth.

Rhwystrau Ymagweddol ac Ymddygiadol

Cost bersonol

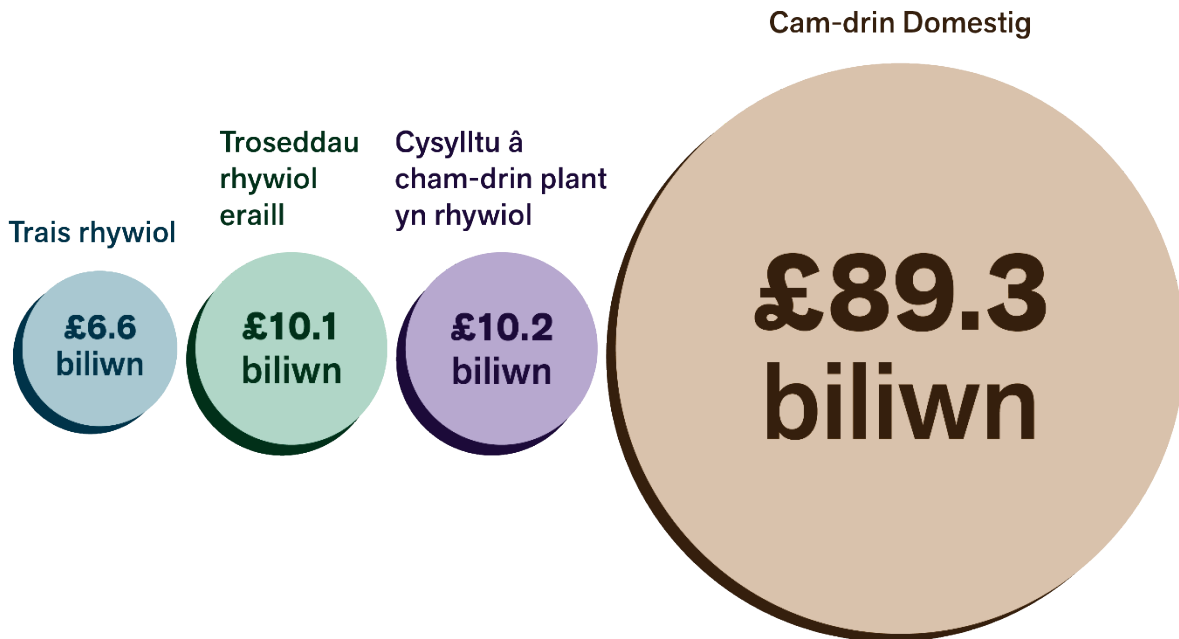
Mae'r holl droseddau hyn, p'un a ydynt wedi'u cyflawni ar-lein neu all-lein, yn cymryd toll personol enfawr ar ddiodefwyr a goroeswyr a gallant achosi niwed corfforol a meddyliol gydol oes. Gall trais a cham-drin ddigwydd unwaith neu barhau dros flynyddoedd lawer, a gall effeithio ar bob maes o fywyd diodefwyr neu oroeswr. Gall effeithio ar eu gallu i weithio neu astudio, eu diogelwch ariannol, eu trefniadau tai a'u perthnasoedd, a gall arwain at ynysu cymdeithasol a all eu hatal rhag ceisio diogelwch a chefnogaeth. Mae profi'r troseddau hyn yn effeithio'n ddwfn ar ymdeimlad rhywun o ddiogelwch yn eu cartref, yn gyhoeddus neu yn y gymuned ehangach. Mae hyn yn arwain at ddiwylliant lle mae menywod a merched yn aml yn teimlo'n llai diogel na dynion, ar-lein ac all-lein. Mae'r ofn hwn o drais a cham-drin yn cyrydol, yn torri gwedd ein cymunedau ac yn atal creu'r gymdeithas gyfiawn yr ydym yn anelu at ei hadeiladu.

Mae VAWG hefyd yn effeithio ar fabanod, plant a phobl ifanc. Maent yn aml yn cael eu niweidio'n uniongyrchol pan fyddant yn dyst i gam-drin eu rhiant neu ofalwr. Rydym hefyd yn gweld symiau brawychus o ymddygiadau niweidiol ymhlith pobl ifanc eu hunain. Mae'r profiadau hyn yn dwyn plant o ddiogelwch, ymddiriedaeth a hyder, gan lunio eu dyfodol mewn ffyrdd na ddylai unrhyw blentyn byth orfod dioddef.

Ochr yn ochr ag agweddau rhywiaethol gwreiddio, mae dylanwadau newydd a phwerus yn siapio'r frwydr yn erbyn trais. Mae lledaeniad cynnwys misogynistic ar-lein, hygyrchedd hawdd pornograffi treisgar, a'r diffyg offer i rieni ac athrawon i wrthsefyll y tueddiadau niweidiol hyn yn heriau i'r 21ain ganrif. Maent yn cyfrannu at ddiwylliant sy'n normaleiddio cam-drin a rheolaeth ac mae'n rhaid mynd i'r afael â nhw fel achosion sylfaenol ar-lein trais yn y byd go iawn-.

Mae cost economaidd y troseddau hyn i gymdeithas yn enfawr. Amcangyfrifir bod y gost economaidd-gymdeithasol flynyddol ym mhrisiau 2025/26 yn £89.3 biliwn ar gyfer cam-drin domestig,²⁰ £6.6 biliwn ar gyfer treisio, a £10.2 biliwn ar gyfer troseddau rhywiol eraill.²¹ Amcangyfrifir y costau hyn ar gyfer oedolion yn unig. Cost economaidd a chymdeithasol cam-drin plant yn rhywiol cyswllt (CSA) gan gynnwys costau ariannol ac anariannol-(monetized) ar gyfer yr holl ddiodefwyr a ddechreuodd brofi, neu a barhaodd i brofi, CSA cyswllt yng Nghymru a Lloegr yn y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019 oedd o leiaf £10.1 biliwn.²² Mae'r rhan fwyaf o'r costau hyn oherwydd canlyniadau'r troseddau hyn ar ddiodefwyr a goroeswyr, gan gynnwys y niwed corfforol ac emosiynol y mae diodefwyr a goroeswyr yn ei ddiodef o ganlyniad. Mae hyn yn cynnwys colli allbwn oherwydd amser a gymerwyd i ffwrdd o'r gwaith a llai o gynhyrchiant yn y gwaith yn dilyn trosedd, yn ogystal â'r costau i gael mynediad at wasanaethau iechyd a diodefwyr. Mae costau hefyd yn cael eu codi gan y system cyfiawnder troseddol yn dilyn troseddau, o ymchwiliadau'r heddlu hyd at brosesu achosion trwy'r llysoedd sifil a throseddol. Bydd mynd i'r afael â'r troseddau hyn yn effeithiol nid yn unig yn atal niwed ac yn achub bywydau; bydd y manteision hefyd yn cael eu teimlo ar draws y system cyfiawnder troseddol, gofal cymdeithasol a'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG).

Rhyddid rhag Trais a Chamdriniaeth: strategaeth
drawslywodraethol i adeiladu cymdeithas fwy diogel i fenywod a merched Cyfrol 1
Strategaeth

Ar ei fwyaf treisgar a niweidiol, gall VAWG ladd. Mae pob marwolaeth yn drasiedi anhygoel sy'n gadael dyfodol wedi'i ddwyn a theuluoedd wedi'u chwalu. Nid ystadegau yw'r menywod hyn, ond pobl go iawn y mae eu bywydau yn cael eu cipio i ffwrdd: merched, chwirydd, mamau, modrybedd, ffrindiau, partneriaid. Mae ein Strategaeth yn wynebu realiti erchyll menywod a merched a laddwyd a byddwn yn gweithredu i atal trasiedi pellach. Mae'r marwolaethau hyn yn cynrychioli methiant mwyaf difrifol y wladwriaeth i amddiffyn dioddefwyr.

Mae'r Llywodraeth hon yn benderfynol o ddysgu gwersi o'r marwolaethau hyn a gweithredu arnynt, fel nad oes mwy o deuluoedd yn dioddef y boen y mae eraill wedi'u dioddef. Mae llawer o'r camau gweithredu a nodir yn y Strategaeth hon yn ganlyniad uniongyrchol i ddysgu o Adolygiadau Dynladdiad Domestig, adroddiadau Atal Marwolaethau yn y Dyfodol, ac Adolygiadau Ymarfer Diogelu Plant neu o ymgyrchu diflino teuluoedd mewn profedigaeth. Mewn gormod o achosion, collwyd cyfleoedd i atal, canfod ac ymyrryd. Mae'r methiannau hynny'n costio bywydau.

Eu straeon, a dewrder y rhai a'u carodd, yw'r grym y tu ôl i'r Strategaeth hon a'n cenhadaeth i haneru VAWG. Rydym yn ddyledus i'r menywod hyn a'u teuluoedd i adeiladu system sy'n gweithredu'n benderfynol, yn dysgu o bob trasiedi, ac yn sicrhau nad oes unrhyw fywyd yn cael ei golli i drais a chamdriniaeth. Mae'r Strategaeth hon ar eu cyfer.

Hollie Gazzard

Roedd Hollie yn triniwr gwallt 20 oed, a ddisgrifiwyd gan ei theulu fel bywiog, creadigol, a llawn bywyd. Roedd Hollie wedi dod â pherthynas reolol i ben gydag Asher Maslin, dyn â hanes hysbys o drais a oedd wedi cael ei adrodd i'r heddlu sawl gwaith. Ar 18 Chwefror 2014, aeth Maslin i mewn i weithle Hollie yng Nghaerloyw a'i drywanu'n angheuol o flaen cydweithwyr a chleientiaid.

Er gwaethaf adroddiadau heddlu lluosog am ymddygiad treisgar Maslin, nid oedd unrhyw ddiogelu effeithiol nac ymyrraeth gynnar. Methodd yr awdurdodau â gweithredu ar risgiau hysbys, gan gynnwys ei hanes o drais a rheolaeth orfodol cynyddol.

Alice Ruggles

Roedd Alice yn ferch graddedig 24 oed ac yn weithiwr proffesiynol gwasanaeth cwsmeriaid oedd yn adnabyddus am ei chynhesrwydd, ffraethineb a charedigrwydd. Yn gynnar yn 2016, daeth Alice â pherthynas fer â Trimaan Dhillon i ben, a ddaeth yn obsesiynol ac yn rheolaidd yn gyflym.

Er gwaethaf i Alice adrodd ei ymddygiad stelcian i'r heddlu, a oedd yn cynnwys anfon negeseuon dro ar ôl tro, hacio ei chyfryngau cymdeithasol, a throi i fyny yn ei chartref, ni chymerwyd unrhyw gamau amddiffynnol ystyrlon, gan gynnwys gorfodi protocolau diogelu (nid oedd gorchmynion amddiffyn stelcian yn bodoli eto). Ar 12 Hydref 2016, torrodd Dhillon i mewn i'w fflat yn Gateshead a'i llofruddio. Arweiniodd ei hachos at sefydlu Ymddiriedolaeth Alice Ruggles, sy'n ymgyrchu dros amddiffyniadau cryfach rhag stelcio, yn ogystal ag addysgu pobl ifanc ac uwchsgilio gweithwyr proffesiynol.

Sarah Everard

Roedd Sarah yn weithredwr marchnata 33 oed a ddisgrifiwyd gan ffrindiau fel cryf ac egwyddorol. Roedd hi'n adnabyddus am ei charedigrwydd, annibyniaeth, a chariad at yr awyr agored. Ar 3 Mawrth 2021, cafodd ei herwgipio, ei threisio a'i llofruddio gan swyddog Heddlu Metropolitan Wayne Couzens, a ddefnyddiodd ei gerdyn gwarant a'i handcuffs i'w harestio'n anghywir o dan esgus rheoliadau COVID-19.

Roedd llofruddiaeth Sarah yn datgelu methiannau sefydliadol dwfn. Roedd Couzens wedi cael ei adrodd i'r heddlu wyth gwaith am amlygiad anwedus, ac roedd yn wynebu honiadau eraill o droseddu rhywiol difrifol. Fodd bynnag, roedd y methiant i ymchwilio a gweithredu ar rybuddion mewnol yn caniatáu iddo aros yn ei le a chyflawni cam-drin ei bŵer yn y pen draw.

Fawziyah Javed

Roedd Fawziyah yn gyfreithiwr 31 oed o Leeds, sy'n adnabyddus am ei deallusrwydd, ei thosturi, a'i hymrwymiad i helpu eraill, yn enwedig yng nghymuned De Asia. Dioddefodd Fawziyah briodas orfodol a chamdriniol â Kashif Anwar, a'i hynysodd, dwyn oddi wrthi, ac ymosod arni'n gorfforol. Adroddodd Fawziyah Anwar i'r heddlu ar ddau achlysur a dywedodd wrth yr heddlu ei fod wedi ei gorfodi a'i rheoli, ymosod arni'n gorfforol, gan gynnwys achosi iddi fynd yn anymwybodol, ac wedi bygwth ei lladd. Dywedodd hefyd wrth yr heddlu ei bod hi'n feichiog ac yn bwriadu gadael Anwar ac esboniodd y byddai'r sefyllfa yn dod â 'chywilydd' ar ei theulu.

Ym mis Medi 2021, tra'n feichiog ac yn paratoi i'w ysgaru, cytunodd Fawziyah i fynd ar wyliau gydag Anwar i Gaeredin. Yn ystod taith gerdded yn Arthur's Seat, gwthiodd hi o uchder, gan achosi anafiadau angheuol. Llwyddodd ei geiriau olaf i achubwyr ei adnabod ef fel ei llofrudd, gan arwain at ei euogfarn. Ers hynny, mae teulu Fawziyah wedi lansio Sefydliad Fawziyah Javed i roi cefnogaeth ymarferol i deuluoedd dioddefwyr dynladdiad domestig.

Er gwaethaf arwyddion clir o reolaeth orfodol a thrais corfforol ac er gwaethaf adroddiadau Fawziyah o gam-drin cynyddol, roedd nifer o fethiannau heddlu a dim ymateb diogelu cydgyssylltiedig na defnyddio gorchmynion amddiffynnol neu wasanaethau cymorth.

Zara Aleena

Roedd Zara Aleena yn raddedig 35 oed yn y gyfraith gydag ymdeimlad angerddol dros gyfiawnder a thosturi. Roedd hi wedi dechrau gweithio i Wasanaeth Erlyn y Goron yn ddiweddar ac roedd ar drywydd i ddod yn gyfreithiwr cymwysedig. Roedd Zara wedi'i gwreiddio'n ddwfn yn ei chymuned, yn ofalwr i'w mam a'i nain, ac yn adnabyddus am ei hysbryd llawen a'i hegni pelydrol.

Ar 26 Mehefin 2022, cafodd ei ymosod yn rhywiol a'i llofruddio wrth gerdded adref yn Ilford, Dwyrain Llundain. Roedd gan y dyn cyfrifol hanes hir o droseddau treisgar a daeth y Crwner i'r casgliad y dylai fod wedi cael ei alw i'r carchar ddyddiau ynghynt. Nododd y Crwner hefyd fethiannau ar draws gwasanaethau prawf, heddlu a charchardai.

Kiena Dawes

Roedd Kiena Dawes yn driniwr gwallt 23 oed, a ddisgrifiwyd fel merch hapus, caredig a disglair. Cyfarfu Kiena a Ryan Wellings (30 oed) yn 2020 a thros eu perthynas ddwy-flynedd, fe wnaeth Ryan destun ymosodiadau corfforol dro ar ôl tro, bwlio a rheolaeth orfodol i Kiena. Cymerodd Kiena ei bywyd ei hun ym mis Gorffennaf 2022 a gadawodd nodyn hunanladdiad ar ei ffôn lle disgrifiodd y cam-drin gan Ryan.

Dyma'r treial cyntaf sy'n ystyried lladd partner anghyfreithlon a gymerodd eu bywyd eu hunain ar ôl cam-drin domestig; Cafwyd Ryan yn euog wedyn o ymosodiad ac ymddygiad rheoli a gorfodi.

Raneem Oudeh a Khaola Saleem

Roedd Raneem Oudeh, 22, yn byw yn Solihull ac fe'i disgrifiwyd fel menyw ofalgar, angerddol ac uchelgeisiol. Disgrifiwyd ei mam Khaola Saleem fel hael, cariadus a bob amser hapus. Yn 2018, cawsant eu llofruddio'n drasig gan gyn-bartner Raneem, Janbaz Tarin.

Roedd 13 adroddiad wedi'u gwneud i'r heddlu o'r blaen gyda phryderon am ddiogelwch Raneem, ond ni chafodd unrhyw arestiadau eu gwneud. Ar y noson y cawsant eu lladd, treuliodd Janbaz oriau yn chwilio am Raneem. Ffoniodd Raneem 999 bedair gwaith, ond ni wnaeth yr heddlu ymateb. Nododd cwest i'w marwolaethau fod nifer o fethiannau heddlu i ymchwilio a diogelu wedi cyfrannu'n sylweddol at eu marwolaethau.

Nicole Smallman a Bibaa Henry

Roedd Nicole Smallman yn ffotograffydd 27 oed, a ddisgrifiwyd fel llawenydd i fod o gwmpas, brwdfrydig a chariadus iawn. Roedd Bibaa Henry, ei chwaer, yn weithiwr cymdeithasol 46 oed, a ddisgrifiwyd fel eiriolwr brwd dros ddiogelu pobl agored i niwed. Ar 5 Mehefin 2020, ymwelodd Nicole a Bibaa â Pharc Gwledig Fryent i ddathlu pen-blwydd Bibaa gyda grŵp o ffrindiau. Adroddwyd bod y chwirydd ar goll y diwrnod canlynol. Aeth ffrindiau i chwilio amdanynt ar 7 Mehefin a darganfuwyd eu cyrff yn y parc. Roedd y chwirydd wedi cael eu trywanu sawl gwaith gan Danyal Hussein (18 oed), a oedd yn credu y byddai lladd menywod yn dod â chyfoeth ariannol iddo fel rhan o ddefod ocwlt. Cynhaliwyd dau ymchwiliad IOPC wedyn i weithredoedd y Gwasanaeth Heddlu Metropolitan, a nododd fethiannau i symud ymlaen â chamymddwyn ymchwiliol yn briodol a chamymddwyn difrifol gan swyddogion.

Mae marwolaethau pob un o'r menywod hyn yn atgoffa torcalonnus o'r hyn sy'n digwydd pan fydd y systemau sydd i fod i amddiffyn menywod yn eu methu, a phan ganiateir i drais a cham-drin y gellir eu hatal ddod yn angheuol. Nid trasiedi ynysig yw eu straeon. Maent yn adlewyrchu patrwm ehangach o gyfleoedd a gollwyd, amddiffyniadau annigonol, a diffyg gweithredu sefydliadol, sydd wedi parhau am lawer rhy hir.

Mae'n rhy hwyr i amddiffyn y rhai rydyn ni eisoes wedi'u colli. Ond rhaid i'w bywydau yrru'r newid sydd ei angen arnom mor frys. Mae'r Strategaeth hon yn ymroddedig i bob menyw sy'n cael ei gymryd gan drais, a enwir a di-enw, ac i adeiladu dyfodol lle nad yw colled o'r fath yn bosibl mwyach.

"Ni ddylem byth orfod dibynnu ar ddyfalbarhad a dycnwch rhieni neu oroeswyr sy'n galaru i wthio am weithredu, cyfiawnder neu ddiwygio."

Mina Smallman, Mam Nicole Smallman a Bibaa Henry

Cam-drinPlant yn Rhywiol

Cam-drin Plant yn Rhywiol

Ochr yn ochr â'r mesurau addysg ac ymyrraeth gynnar, a'r gwaith i gefnogi gweithwyr proffesiynol rheng flaen sy'n cael eu hystyried yn y Strategaeth hon, mae'r Llywodraeth yn bwrw ymlaen â rhaglen waith bwrpasol i fynd i'r afael â phob math o gam-drin a chamfanteisio plant yn rhywiol. Mae'r mesurau hyn yn hanfodol i ddiogelu ac amddiffyn pob plentyn, a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr sy'n oedolion o'r troseddau hyn, ond byddant hefyd yn cefnogi ein hymdrechion i haneru VAWG, a byddant yn parhau i gael eu goruchwylio gan Grŵp Rhyngweinidogol dan gadeiryddiaeth y Gweinidog Diogelu a VAWG, a thrwy'r Bwrdd Gweinidogol Cadw Plant yn Ddiogel.

Mae graddfa cam-drin plant yn rhywiol yn wirioneddol syfrdanol. Dim ond 20% o'r boblogaeth yw plant ond maent yn ddioddefwyr mewn 40% o'r holl droseddau rhywiol a gofnodwyd gan yr heddlu.²³ Amcangyfrifir bod 9.1% o'r holl oedolion yng Nghymru a Lloegr wedi cael eu cam-drin yn rhywiol cyn 18 oed, yn ôl Arolwg Troseddau y Swyddfa Ystadegau Gwladol ar gyfer Cymru a Lloegr.²⁴ Mae hynny'n cyfateb i 4.3 miliwn o oedolion o ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin plant yn rhywiol.²⁵ Mae cam-drin plant yn rhywiol yn digwydd mewn ystod eang o gyd-destunau a lleoliadau, gan gynnwys o fewn cartref y teulu, mewn sefydliadau, yn ein cymunedau ac, yn gynyddol, ar-lein.

Dyna pam mae'r Swyddfa Gartref wedi buddsoddi dros £60 miliwn o gyllid pwrpasol i atal a mynd i'r afael â cham-drin plant yn rhywiol eleni. Bydd y gwaith pwysig hwn yn cael ei gefnogi gan raglen drawsnewidiol ehangach y Llywodraeth o ddiwygiadau i ofal cymdeithasol plant ac amddiffyn plant, sy'n cael ei chyflawni drwy'r Bil Lles Plant ac Ysgolion, a'r Rhaglen Partneriaeth Teuluoedd yn Gyntaf, a gefnogir gyda £2.4 biliwn o gyllid hyd at 2026/27 drwy setliad aml-flwyddyn.

Rydym hefyd yn gwybod bod y rhai sy'n profi cam-drin rhywiol yn ystod plentynod dros ddwywaith yn fwy tebygol o brofi cam-drin domestig, a dros 13 gwaith yn fwy tebygol o brofi treisio neu ymosodiad trwy dreiddiad yn oedolion, o'i gymharu â'r rhai nad oeddent yn gwneud hynny.²⁶ Felly, mae mynd i'r afael â cham-drin plant yn rhywiol yn hanfodol fel dull ymyrraeth gynnar ac atal i fynd i'r afael â VAWG a chyflawni ein hymrwymiad i haneru VAWG mewn degawd.

Yn y pen draw, dros y degawd nesaf rydym am yrru i lawr yr achosion a thynnu'r troseddau hyn allan o'r cysgodion. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae adrodd ac adnabod cam-drin plant yn rhywiol wedi cynyddu, gyda 104,345 o droseddau rhywiol plant wedi'u cofnodi gan yr heddlu yn y flwyddyn hyd at fis Mehefin 2025, i fyny 330% o 24,274 o droseddau yn y flwyddyn hyd at fis Mehefin 2013.²⁷ Mae hyn yn adlewyrchu gwell canfod ac adrodd, nid gostyngiad mewn niwed. Mae mwy o droseddau yn cael eu dwyn i gyfiawnder, gydag erlyniadau ac euogfarnau am gam-drin plant yn rhywiol cyswllt a throeddau delwedd anwedus ar eu huchaf ers 2018.²⁸ Mae hyn yn gynydd da, ond mae angen i ni fynd llawer ymhellach.

Gyrru ymateb cadarn i argymhellion yr Ymchwiliad Annibynnol i Gam-drin Plant yn Rhywiol

Dros y deng mlynedd diwethaf rydym wedi gweld cyhoeddi nifer o ymchwiliadau statudol ac annibynnol lleol a chenedlaethol, ymchwiliadau ac adroddiadau arolygiaeth gydag argymhellion ar sut i wella'r ymateb i gam-drin plant yn rhywiol. Mae'r Llywodraeth hon wedi ymrwymo i weithredu ar yr adolygiadau hynny, dysgu o ble mae pethau wedi mynd o'i le, ymgorffori newid diwylliannol ar draws sefydliadau a sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn cael eu clywed.

Fel y nodir yn y Diweddariad Cynnydd Trechu Cam-drin Plant yn Rhywiol a gyhoeddwyd ym mis Ebrill 2025, mae'r Llywodraeth yn bwrw ymlaen ag ystod o fesurau sy'n ymateb yn uniongyrchol i argymhellion yr Ymchwiliad Annibynnol i Gam-drin Plant yn Rhywiol (IICSA) yn dilyn ei ymchwiliadau trwyadl dros saith mlynedd a ymgysylltodd â dros 7,000 o ddioddefwyr a goroeswyr ac a ystyriodd dros 2 filiwn o dudalennau o dystiolaeth. Bydd camau gweithredu allweddol i gyflawni yn erbyn argymhellion IICSA yn cynnwys:

- Cyflwyno, yn y Bil Troseddau a Phlisma, ddyletswydd adrodd orfodol newydd i unigolion sy'n ymgymryd â rolau allweddol gyda chyfrifoldeb dros blant yn Lloegr i riportio cam-drin rhywiol a chreu trosedd newydd o rwystro unigolyn rhag gwneud adroddiad o dan y ddyletswydd.
- Lansio ymgynghoriad ar gynigion i sefydlu Awdurdod Amddiffyn Plant (CPA) yn Lloegr. Bydd y CPA yn darparu goruchwyliaeth genedlaethol, yn ymgorffori arfer da, ac yn gyrru gwelliannau yn y system i amddiffyn plant rhag niwed yn well.
- Deddfu i wneud grŵmio yn ffactor gwaethygu statudol wrth ddedfrydu troseddau rhywiol plant. Bydd hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, troseddau a gyflawnwyd gan unigolion sy'n ymwneud â gangiau grŵmio.
- Cyflwyno diwygiadau i'r system datgelu a gwahardd fel bod mwy o rolau sy'n gweithio gyda phlant yn gymwys ar gyfer y lefel uchaf o wiriad a gyhoeddwyd gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd.
- Dileu'r terfyn tair blynedd i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin plant yn rhywiol i ddwyn hawliadau anaf personol yn erbyn y rhai sy'n gyfrifol trwy'r llysoedd sifil.
- Ceisio diwygio'r Gyfraith Ymddiheuriadau i annog sefydliadau i ymddiheuro am weithredu gan weithwyr presennol neu gyn-weithwyr, gan gynnwys mewn achosion o gam-drin plant yn rhywiol.
- Deddfu i gyfarwyddo Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth i gynhyrchu cod ymarfer ar gadw cofnodion sy'n gysylltiedig â cham-drin plant yn rhywiol.

Mae'r Llywodraeth hefyd yn cydnabod yr angen i wella sut mae asiantaethau diogelu yn amddiffyn a chefnogi plant sydd mewn perygl o gam-drin rhywiol yng nghartref y teulu. Rydym wedi derbyn yr holl argymhellion ar gyfer llywodraeth ganolog a wnaed gan adroddiad y Panel Adolygu Ymarfer Diogelu Plant ar y mater hwn. Er mwyn mynd i'r afael â cham-drin plant yn rhywiol yn yr amgylchedd teuluol, rydym yn datblygu hyfforddiant gwell ar gyfer gweithwyr cymdeithasol, canllawiau ymarfer newydd i ymarferwyr a gwell cefnogaeth i ddioddefwyr CSA o fewn lleoliadau iechyd perthnasol.

Cynyddu'r ymateb i batrymau newidiol cam-drin plant yn rhywiol

Mae'r Llywodraeth yn cyflwyno dull systemig i fynd i'r afael â cham-drin plant yn rhywiol, gan sicrhau bod deddfwriaeth ac ymyriadau yn aros ar y blaen i ddulliau esblygol troseddwr, yn enwedig y defnydd o dechnoleg i grŵmio a chamfanteisio ar blant. Wedi'i arwain gan effaith fesuradwy, rydym yn canolbwyntio ar gamau gweithredu sy'n lleihau'r risg ac yn ceisio atal y niwed rhag digwydd yn y lle cyntaf i fynd i'r afael yn well â graddfa cam-drin plant yn rhywiol ar-lein a sicrhau bod technoleg yn gweithio i amddiffyn plant, nid eu hecsbloetio.

Mae Deddf Diogelwch Ar-lein 2023 yn darparu amddiffyniadau newydd cadarn i blant, ond rhaid gwneud mwy. Mae'r Llywodraeth hon yn mynd ymhellach trwy fwrw ymlaen â sawl mesur yn y Bil Troseddu a Phlisma i fynd i'r afael â'r bygythiad esblygol sy'n gysylltiedig â cham-drin a chamfanteisio plant yn rhywiol trwy:

- Dod â chyfraith newydd i sicrhau nad oes manau diogel i droseddwr gyflawni cam-drin plant yn rhywiol ar-lein. Bydd y drosedd droseddol newydd hon yn targedu cymedrolwyr a gweinyddwyr sy'n rhedeg gwefannau sy'n ymroddedig i gam-drin plant yn rhywiol – naill ai rhannu cynnwys deunydd cam-drin plant yn rhywiol neu gyngor ar sut i gyflawni'r troseddau erchyll hyn.
- Cyflwyno trosedd newydd sy'n troseddu modelau deallusrwydd artiffisial (AI) sydd wedi'u gwneud neu eu haddasu i greu deunydd cam-drin plant yn rhywiol. Mae'r modelau optimeiddio hyn yn cynhyrchu deunydd cam-drin plant yn rhywiol hyper-realistig sy'n aml yn cynnwys tebygrwydd o blant go iawn. Nid yw'r modelau yn anghyfreithlon yn y DU ar hyn o bryd.
- Diweddarau'r gyfraith bresennol sy'n troseddu 'llawlyfrau pedoffiliaid' i gwmpasu defnyddio AI i greu deunydd cam-drin plant yn rhywiol, sy'n adlewyrchu natur esblygol cam-drin plant yn rhywiol ar-lein.
- Darparu pwerau newydd i'r Llu Ffiniau i ganfod deunydd cam-drin plant yn rhywiol ar ffin y DU, gan gryfhau ein hymateb i'r heriau hyn o'r oes ddigidol.
- Bydd cyflwyno mesurau newydd fel y bydd troseddwr rhyw cofrestredig sy'n peri risg o ddefnyddio hunaniaeth newydd i droseddu yn cael eu cyfyngu rhag newid eu henwau, oni bai eu bod yn cael eu cymeradwyo'n benodol gan yr heddlu. Bydd y Cynllun Datgelu Troseddwr Rhyw Plant hefyd yn cael ei roi ar sail statudol.
- Gwneud buddsoddiad ychwanegol yn y Rhwydwaith Ar-lein Cudd Cam-drin Plant yn Rhywiol i dargedu'r unigolion mwyaf niwed, sy'n ychwanegol at y cyllid pwrpasol i'r Asiantaeth Troseddu Cenedlaethol a GCHQ.
- Cyflwyno galluedd newydd drwy'r Rhaglen Tackling Organized Exploitation a Child Abuse Image Database gan ddefnyddio technoleg arloesol i adnabod troseddwr a dioddefwyr yn gyflymach.

Gangiau grŵmiogrŵmio

Mae camfanteisio'n rhywiol a cham-drin plant yn seiliedig ar grwpiau a gyflawnir gan gangiau grŵmiogrŵmio yn ffiائد, ac ymhlith y troseddau mwyaf erchyll. Mae hyn wedi gweld plant ifanc yn cael niwed anhygoel. Mae hyn yn cynnwys plant mor ifanc â 10 oed yn cael eu hecsbloetio, eu cam-drin, eu plicio â chyffuriau ac alcohol, eu treisio'n greulon gan gangiau o ddynion ac yna'n cael eu gadael dro ar ôl tro gan yr awdurdodau a oedd i fod i'w hamddiffyn a'u cadw'n ddiogel. Mae'r troseddau ffiائد hyn yn achosi trawma sy'n aros gyda dioddefwyr a goroeswyr trwy gydol eu bywydau. Mae'n staen ar ein cymdeithas ac mae'n rhaid ei stopio. Rydym yn ddiwyro yn ein penderfyniad i nodi'r troseddau erchyll hyn, i gosbi troseddwyr ac i amddiffyn plant rhag niwed.

Mae'r Llywodraeth wedi derbyn yr holl argymhellion a wnaed gan y Farwnes Casey yn ei harchwiliad cyflym o Gamfanteisio'n Rhywiol a Cham-drin Plant yn Seiliedig ar Grŵp, a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2025.

Ar 9 Rhagfyr, cyhoeddodd yr Ysgrifennydd Cartref i'r Senedd benodiad y Farwnes Anne Longfield fel Cadeirydd yr Ymchwiliad Annibynnol i Gangiau GrŵmioGrŵmio, gan weithio ochr yn ochr â Zoë Billingham CBE ac Eleanor Kelly CBE fel aelodau'r panel. Argymhellwyd y Cadeirydd a'r panel gan y Farwnes Casey a byddant yn dod â phrofiad helaeth o hyrwyddo hawliau plant, gwybodaeth am blismona a llywodraeth leol.

Mae Cylch Gorchwyl drafft ar gyfer yr Ymchwiliad hefyd wedi'u cyhoeddi, a bydd y Cadeirydd yn cynnal cyfnod o ymgynghori arnynt. Bydd y Cylch Gorchwyl terfynol yn cael eu cytuno a'u cyhoeddi erbyn mis Mawrth 2026, pan fydd yr Ymchwiliad yn cael ei sefydlu'n ffurfiol. Mae'r Cylch Gorchwyl yn nodi'n benodol y bydd yr ymchwiliad yn archwilio ethnigrwydd, crefydd a diwylliant. Fe wnaethom weithio'n agos gyda dioddefwyr a goroeswyr trwy gydol sefydlu'r Ymchwiliad, a bydd hynny'n parhau. Wrth i ni symud i'r cam nesaf, bydd dioddefwyr a goroeswyr yn cael cyfleoedd i ymgysylltu'n uniongyrchol â'r ymchwiliad.

Mae'r Llywodraeth hefyd wedi cadarnhau lansiad ymgyrch heddlu cenedlaethol newydd ar gyfer heddluoedd tiriogaethol yng Nghymru a Lloegr i gamfanteisio'n rhywiol ar blant mewn grŵp, sydd eisoes wedi dechrau ei waith. Mae Ymgyrch BEACONPORT yn cael ei oruchwylio gan yr Asiantaeth Troseddu Cenedlaethol (NCA) a'i gyflwyno mewn partneriaeth â phlismona, gan gynnwys Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu (NPCC), y Tasglu Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant (CSE) a'r Rhaglen Mynd i'r Afael â Chamfanteisio Cyfundrefnol (TOEX). Mae £3.6 miliwn o gyllid yn cael ei ddyrannu i'r NCA a'r heddluoedd i gefnogi BEACONPORT y flwyddyn ariannol hon, gyda chyllid pellach ar gyfer y blynyddoedd i ddod yn cael ei gadarnhau maes o law.

Mae hyn yn adeiladu ar gamau cydgysylltiedig i fynd i'r afael â chamfanteisio'n rhywiol a cham-drin plant yn seiliedig ar grwpiau-i nodi'r troseddau hyn, cosbi troseddwyr a chyflawni cyfiawnder i ddioddefwyr a goroeswyr. Mae hyn yn cynnwys:

- Cryfhau'r Tasglu CSE a'r Panel Adolygu Cam-drin Plant yn Rhywiol i yrru ymchwiliadau cryfach.
- Cyflwyno fframwaith perfformiad heddlu cam-drin plant yn rhywiol newydd i sicrhau bod yr holl luoedd yn gweithio i fframwaith cyffredin i wella'r ymateb gorfodi'r gyfraith.

Strategaeth

- Comisiynu HMICFRS i ailarchwilio lluoedd i sicrhau bod ymateb yr heddlu i gamfanteisio'n rhywiol ar blant ar sail grŵp-mor gadarn ag y gall fod.
- Mae diweddarau'r canllawiau ar gamfanteisio'n rhywiol ar blant, er mwyn sicrhau bod cyngor i'r rhai sy'n gweithio gyda phlant yn parhau i fod yn berthnasol ac yn cael ei lywio gan y dystiolaeth ddiweddaraf sydd ar gael.

Mae'n hanfodol ein bod yn deall yn llawn y sbardunau y tu ôl i'r cam-drin hwn i lywio sut y gallwn ei atal a'i fynd i'r afael orau. Gofynnodd y cyn-Ysgrifennydd Cartref i'r Farwnes Casey edrych ar y bylchau yn ein casgliad cyfredol o ddata ethnigrwydd, ac i archwilio'r gyrwyr cymdeithasol a diwylliannol y tu ôl i gangiau grŵmiogrŵmio. Rydym wedi derbyn argymhellion y Farwnes Casey ar y materion hynny. Byddwn yn partneru â UK Research and Innovation i gyflwyno rhaglen ymchwil i ddeall achosion gangiau grŵmiogrŵmio yn well.

Ym mis Gorffennaf 2025, ysgrifennodd y cyn-Ysgrifennydd Cartref at yr holl Brif Gwnstabiliaid i nodi'r disgwyliad clir y dylid casglu data ethnigrwydd ar gangiau dan amheuaeth ym mhob achos, ac i'w hannog i wneud yn siŵr eu bod yn cyflawni eu rhwymedigaeth i gasglu data ethnigrwydd amheus fel rhan o ymrwymiad y Llywodraeth i dryloywder ac atebolrwydd. Mae'r Llywodraeth yn bwriadu deddfu i orchymyn casglu data ethnigrwydd ar gyfer pobl dan amheuaeth yn y dyfodol. Yn y cyfamser, mae'r Swyddfa Gartref yn parhau i weithio'n agos gyda'r Tasglu CSE a'r lluoedd i wella'r broses o gasglu data.

Mae'r Llywodraeth hefyd yn bwrw ymlaen â gwaith hanfodol i sefydlu dyletswydd rhannu gwybodaeth newydd drwy'r Bil Lles Plant ac Ysgolion, gan wneud yn glir bod yn rhaid rhannu gwybodaeth lle mae'n angenrheidiol i ddiogelu a hyrwyddo lles plant. Mae'r Bil hefyd yn cynnwys darpariaethau sy'n grymuso i'r Ysgrifennydd Gwladol dros Addysg gyflwyno dynodwr cyson ar gyfer plant. Bydd hyn yn cael ei nodi mewn rheoliadau, gan gynnwys y nifer i'w ddefnyddio a'r asiantaethau sy'n ofynnol i'w fabwysiadu.

Tynnodd adroddiad y Farwnes Casey sylw hefyd at y gallai carfan ehangach o ddiodefwyr camfanteisio'n rhywiol ar blant fod wedi cael eu troseddau'n anghyfiawn pan nad oedd eu sefyllfa fel diodefwyr CSE ar sail grwpiau wedi'i nodi na'i ddeall yn briodol gan yr awdurdodau perthnasol.

Rydym yn gweithio gyda chyrrff perthnasol ar draws y system cyfiawnder troseddol i sicrhau bod unrhyw achosion o'r fath yn cael eu nodi, eu hadolygu a bod diodefwyr a goroeswyr yn cael eu cefnogi'n briodol.

Gyda'i gilydd, mae'r diwygiadau hyn yn nodi'r rhaglen waith ddomestig fwyaf erioed i ddileu cam-drin a chamfanteisio plant yn rhywiol, boed yn ein cymunedau, sefydliadau, yn yr amgylchedd teuluol neu ar-lein, gyda ffocws di-baid ar atal y troseddau hyn rhag digwydd yn y lle cyntaf, dod â mwy o droseddwy'r i gyfiawnder a darparu gwell gofal a chefnogaeth i ddiodefwyr a goroeswyr.

Ac mewn cydnabyddiaeth bod y troseddau hyn yn croesi ffiniau gyda diodefwyr, troseddwy'r a llwyfannau galluogi yn aml mewn gwahanol awdurdodaethau, bydd y Llywodraeth hon yn parhau i arwain y ffordd yn rhyngwladol, gan weithio ar y cyd â phartneriaid Pum Gwlad a G7, yr UE, y Cenhedloedd Unedig a Chyngor Ewrop, a chymdeithas sifil ehangach a phartneriaid rhyngwladol i hyrwyddo a rhannu arfer gorau ac

Rhyddid rhag Trais a Chamdriniaeth: strategaeth
drawslywodraethol i adeiladu cymdeithas fwy diogel i fenywod a merched Cyfrol 1
Strategaeth

adeiladu'r gallu byd-eang i ymateb a chadw plant yn ddiogel yn ein cymunedau ac ar-lein ledled y byd.

Atal ac Ymyrraeth Gynnar

Mae mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched wedi bod yn ganolog i waith fy mywyd. Pan wnes i redeg lloches i fenywod a phlant sy'n dianc rhag cam-drin domestig, gwelais yr ofn a'r dinistr y mae trais yn ei gael ar fywydau, a'r dewrder a ddangoswyd gan oroeswyr.

Mae ymddygiadau niweidiol yn aml yn dechrau'n gynnar, ond am rhy hir, mae atal wedi'i adael allan o'r sgwrs. Mae trais yn cael ei ddysgu, nid yw'n gynhenid – felly mae atal yn hanfodol.

Rydym yn cryfhau'r cwricwlwm, yn gwella addysg perthnasoedd, ac yn darparu canllawiau clir i athrawon fynd i'r afael yn hyderus â misogynedd a dylanwadau ar-lein niweidiol. Bydd y Strategaeth Ieuentid Genedlaethol yn cynyddu mynediad pobl ifanc at oedolion dibynadwy a modelau rôl i herio a newid agweddau, gan gefnogi ein hymdrech i ddileu misogynedd a cham-drin ar draws cymdeithas.

Rhaid paru atal â chefnogaeth gadarn. Bydd ein buddsoddiadau trawsnewidiol mewn gofal cymdeithasol plant a'r Hybiau Teulu Dechrau Gorau yn galluogi gwasanaethau teuluol i fynd i'r afael â cham-drin domestig, a helpu i feithrin cartrefi diogel, cariadus.

Bydd ein Llywodraeth yn gweithio gyda phartneriaid ar draws cymdeithas i atal trais a grymuso menywod a merched.

**Bridget Phillipson, Ysgrifennydd Gwladol dros Addysg
a'r Gweinidog dros Fenywod a Chydraddoldeb**

Dylai ein byd cysylltiedig ein grymuso ni, nid ein peryglu. Mae atal wrth wraidd ein cenhadaeth i haneru trais yn erbyn menywod a merched mewn degawd. Trwy'r Ddeddf Diogelwch Ar-lein, rhaid i wasanaethau gael mesurau i atal cynnwys anghyfreithlon fel stelcio, aflonyddu a cham-drin delweddau agos. Dyma rai o'r amddiffyniadau mwyaf cadarn i fenywod a merched ar-lein unrhyw le yn y byd.

Wrth i dechnolegau esblygu, bydd ein ymyriadau hefyd yn esblygu. Bydd ein gwaharddiad arfaethedig sy'n arwain y byd-ar apiau noetholi yn enghraifft ddiffiniol. Rydym yn rhoi rhwymedigaethau llymach ar lwyfannau trwy'r Ddeddf Diogelwch Ar-lein, gan gynnwys atal 'seibrfflachio'. Ond nid yw rheoleiddio ar ei ben ei hun yn ddigon. Mae atal hefyd yn golygu rhoi'r hyder a'r offer i bobl lywio'r byd digidol yn ddiogel trwy addysg llythrennedd cyfryngau effeithiol.

Ni ddylai'r rhyngrwyd byth alluogi camdriniaeth. Dim esgusodion. Gyda'n gilydd, byddwn yn creu amgylchedd ar-lein lle nad yw cam-drin yn cael ei oddef a gall menywod a merched gysylltu, arloesi a ffynnu heb ofn.

Liz Kendall, Ysgrifennydd Gwladol dros Wyddoniaeth, Arloesi a Thechnoleg

Atal ac Ymyrraeth Gynnar

Mae ein Strategaeth yn dechrau gydag atal, trwy ganolbwyntio ar achosion sylfaenol VAWG a chynllunio ymyriadau i fynd i'r afael â'r rhain. Mae hyn yn golygu herio agweddau rhywiaethol a darparu gwrthwynebiad i'r cynnydd mewn cynnwys misogynistaidd ar-lein. Mae'n golygu rhoi i'n hathrawon, rhieni a gofalwyr yr offer i gael sgysiau gyda phlant am berthnasodded iach, a'r hyder i herio ymddygiadau niweidiol yn adeiladol. Mae angen i ni hefyd wthio'n ôl yn erbyn y cynnydd mewn pornograffi treisgar a diraddiol y gwyddom y gall ddylanwadu ar agweddau ac arwain at drais a cham-drin yn y byd go iawn. Nid yw'r system bresennol yn gwneud hyn yn effeithiol, ac mae angen i ni newid hynny.

Mae atal effeithiol yn dechrau gydag addysg. O fewn y degawd nesaf, byddwn yn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn llawer llai tebygol o gymryd rhan yn VAWG. Rydyn ni eisiau adeiladu cymdeithas lle mae ymddygiadau niweidiol, misogynistaidd yn cael eu herio; lle mae pobl ifanc yn cael eu cefnogi i lywio perthnasodded gyda charedigrwydd a pharch; lle mae dynion a bechgyn yn gweithio i roi terfyn ar gamdriniaeth; a lle mae plant yn cael eu hamddiffyn rhag cynnwys niweidiol a throseddol ar-lein.

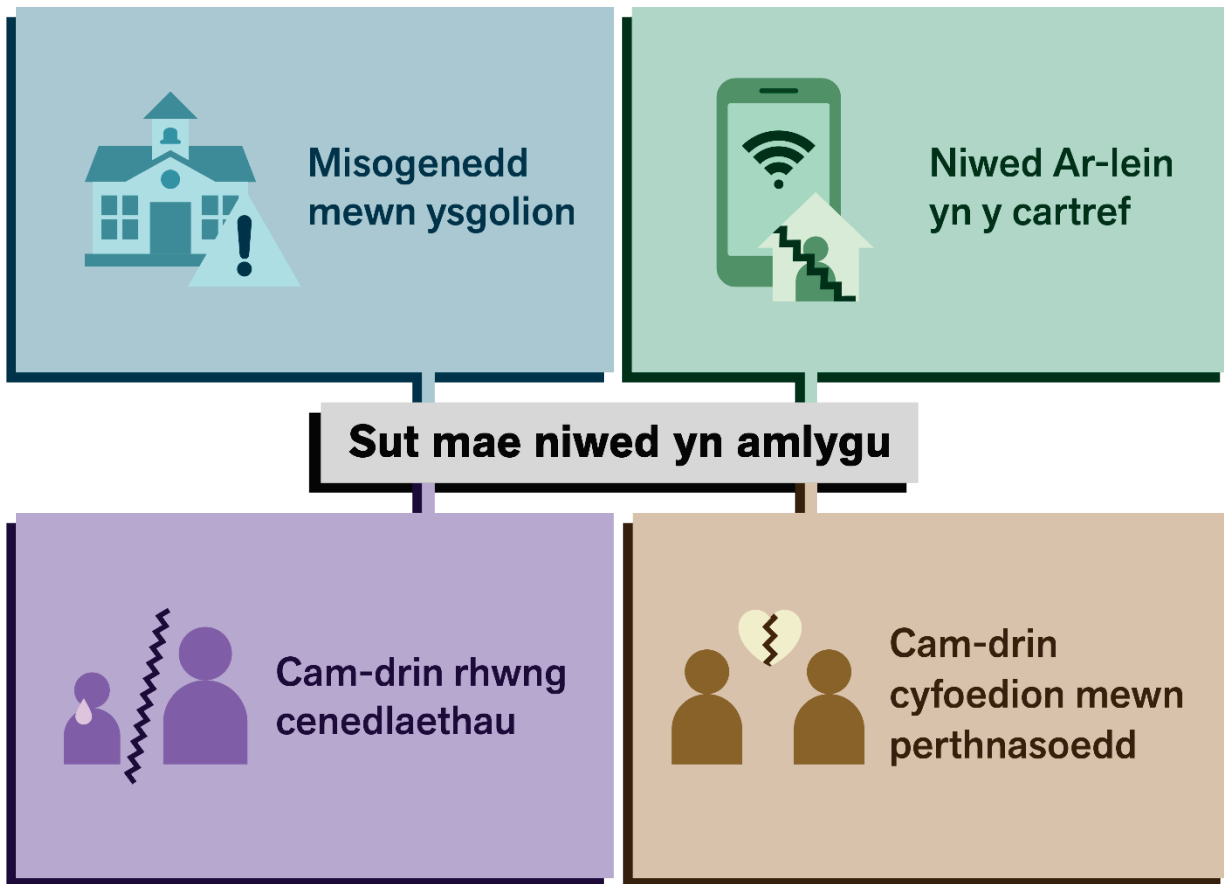
Mae'r Llywodraeth eisoes wedi cymryd camau sylweddol i wella bywydau pobl ifanc. Bydd dros filiwn yn fwy o blant a phobl ifanc yn cael mynediad at gymorth iechyd meddwl eleni mewn ysgolion a cholegau yn Lloegr, gan helpu i fynd i'r afael â materion sy'n dod i'r amlwg yn gynnar ac adeiladu gwytnwch. Rydym wedi ymrwymo i fynd i'r afael â thlodi plant ac yn cydnabod y gall caledi economaidd gynyddu bregusrwydd a chyfyngu ar gyfleoedd. Byddwn yn adeiladu system sy'n blaenoriaethu diogelwch, sefydlogrwydd a chefnogaeth i bob person ifanc. Rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod pob plentyn yn cyflawni ac yn ffynnu, gan gefnogi pobl ifanc i dyfu i fyny gydag ymdeimlad o bwrpas, perthyn a hunan-barch a'r sgiliau i ddilyn eu llwybrau dewisol.

Strategaeth

Dros y degawd nesaf, byddwn yn rhoi'r wybodaeth a'r hyder i blant adeiladu perthnasoedd parchus a herio ymddygiadau niweidiol, a byddwn yn adeiladu amgylcheddau lle nad yw cam-drin byth yn cael ei oddef, ac yn cael ei herio bob amser – ar draws ein hysgolion, ein cymunedau a'n gwasanaethau cyhoeddus. Rhaid caniatáu i bobl ifanc ffynnu yn rhydd o niwed.

Mae mynd i'r afael ag agweddau peryglus cyn iddynt gael eu gwreiddio yn hanfodol. Mae agweddau cymdeithasol sydd wedi'u gwreiddio'n ddwfn a normau rhywedd sydd wedi dyddio yn tanio VAWG ac mae'n rhaid eu herio. Pan fydd credoau niweidiol am bŵer, rheolaeth a rolau rhywedd yn mynd heb eu herio, maent yn creu amgylcheddau lle mae cam-drin yn cael ei normaleiddio a'i oddef. Mae mythau niweidiol am drais rhywiol yn parhau yma yn y DU ac yn fyd-eang, gan gynnwys y gred bod dioddefwyr yn ysgogi ymosodiadau trwy eu dillad neu eu hymddygiad; bod y rhan fwyaf o dreisio yn cael eu cyflawni gan ddiethriaid; a bod honiadau ffug yn gyffredin.²⁹ Canfu ymchwil gan Wasanaeth Erlyn y Goron mai dim ond traean o ymatebwyr y DU oedd yn deall bod honiadau ffug o dreisio yn brin, a dim ond 42% o bobl ifanc 18-24 oed oedd yn deall nad yw bod mewn perthynas neu briodas yn golygu bod cydsyniad yn cael ei dybio.³⁰

Mae gan bawb mewn cymdeithas ran i'w chwarae wrth atal VAWG. Er bod ymyriadau gyda phlant a phobl ifanc yn chwarae rhan sylfaenol yn hyn, ni ellir cyflawni'r ymrwymiad ehangach i-newid cymdeithasol hirdymor heb newid agweddau oedolion hefyd. Byddwn yn cymryd camau i atal VAWG ymhlith oedolion, gan gynnwys mewn addysg uwch ac addysg bellach, ac yn ysgogi newid ymddygiad ymhlith y gymdeithas gyfan drwy raglen genedlaethol hirdymor-o ymgyrchoedd newid ymddygiad fel y nodir yn ein Dull Cymdeithas Gyfan yn ddiweddarach yn y Strategaeth hon. Trwy ymgysylltu â chymunedau, gweithleoedd, a chenedlaethau hŷn trwy'r gweithgaredd hwn, ochr yn ochr â phobl ifanc, byddwn yn creu diwylliant lle nad yw cam-drin byth yn cael ei oddef ac yn cael ei herio bob amser.

Ar-lein: her ddigynsail

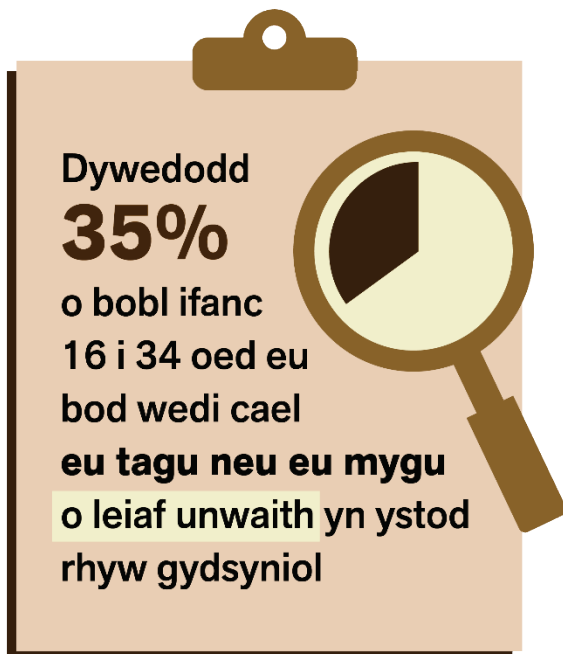
Mae'r agweddau cymdeithasol hyn sydd wedi'u gwreiddio'n ddwfn a'r normau rhywedd hen sy'n tanio VAWG yn cael eu hatgyfnerthu ar-lein, lle mae cynnwys misogynistaidd yn cael ei ymhelaethu a'i gyflwyno fel ffaith i gynulleidfaoedd argraffiadwy, gan greu her ddigynsail. Mae ffigurau dylanwadol yn hyrwyddo hawliau rhywiol, bychanu cydsyniad, a normaleiddio camdriniaeth. Rhaid i ni beidio â thanbriso cyrhaeddiad a dylanwad y naratifau hyn.³¹ Yn 2023, canfu arolwg ar-lein gan Cymorth i Fenywod fod plant a phobl ifanc a adroddodd fod yn dod i gysylltiad â chynnwys cyfryngau cymdeithasol misogynistaidd bron i bum gwaith yn fwy tebygol o ystyried brifo rhywun yn gorfforol yn dderbyniol os ydych chi'n dweud ymddiheuriad wedyn na'r rhai nad oeddent wedi gweld cynnwys o'r fath.³²

Fel rhan o'r gwaith i ymateb i heriau niwed ar-lein, rhaid i ni fynd i'r afael ag argaeledd a hygyrchedd pornograffi treisgar a misogynistaidd eithafol, sy'n gyrru cynnydd mewn ymddygiadau rhywiol peryglus all-lein. Y mwyaf pryderus yw'r rhwyddineb y mae plant a phobl ifanc wedi bod yn defnyddio pornograffi ar-lein treisgar a diraddiol. Dylai ein dychryn ni i gyd fod arolwg ar gyfer y Comisiynydd Plant wedi canfod bod 10% o blant a oedd erioed wedi gweld pornograffi, wedi gwneud hynny erbyn 9 oed.³³

Mae llawer o'r cynnwys pornograffig sydd ar gael yn rhydd ac yn hawdd ei gyrraedd yn ymosodol, yn orfodol neu'n misogynistaidd ei natur, ac mae'n arbennig o bryderus bod

gweithredoedd treisgar nid yn unig yn bresennol mewn cynnwys pornograffig eithafol ond bellach wedi dod yn brif ffrwd ar draws platfformau.

Mae'r prif ffrydio hwn yn arbennig o bryderus o ystyried ei effeithiau posibl yn y byd go iawn. Gwyddom fod gwyllo pornograffi yn gallu siapio sgrïptiau rhywiol. Yn benodol, mae normaleiddio tagi neu 'fygu' mewn pornograffi bellach yn cael ei ddynwared ar gyfradd frawychus mewn cyfarfyddiadau rhywiol go iawn gyda chanlyniadau a allai fod yn peryglu bywyd heb ddealltwriaeth o'r risgiau o niwed. Mewn arolwg ar-lein yn 2024, canfu'r Sefydliad ar gyfer Mynd i'r Afael â Thagi fod dros draean (35%) o bobl ifanc 16-34 oed wedi dweud eu bod wedi cael eu tagi o leiaf unwaith yn ystod rhyw cydsyniol.³⁴ Mae ymateb i ganfyddiadau syfrdanol adolygiad pornograffi y Farwnes Bertin a'r ffigurau pryderus am normaleiddio strancio mewn rhyw, heb ddealltwriaeth o'r risgiau posibl, yn rhan hanfodol o'r gwaith hwn. Dyma pam y bydd y Llywodraeth hon yn gwahardd strancio a mygu mewn pornograffi.

Mae'r llywodraeth wedi cyflwyno gwelliannau i'r Bil Troseddu a Phlismona a fydd yn troseddu meddu ar neu gyhoeddi darluniau o dagu neu fygu mewn pornograffi, gyda chyfrifoldebau ar lwyfannau technoleg i atal lledaeniad y cynnwys hwn.

Yn y cyfamser, mae'r cynnydd mewn apiau noethlymu, a ddefnyddir i greu delweddau camdriniol nad ydynt yn gydsyniol, gan gynnwys deunydd cam-drin plant yn rhywiol, yn

galluogi ecsbloetio ymhellach, gyda dros 290 o offer o'r fath wedi'u nodi yn 2025.³⁵ Felly, byddwn hefyd yn gwahardd apiau noethni ac offer eraill sydd wedi'u cynllunio i greu delweddau personol synthetig nad ydynt yn gydsyniol (NCII) i atal delweddau menywod a merched rhag cael eu ymyrryd a'u hecsbloetio heb eu caniatâd. Bydd hyn yn targedu'r cwmnïau a'r unigolion sy'n darparu ac yn cyflenwi offer o'r fath.

Cadw plant yn ddiogel yw cyfrifoldeb cyntaf unrhyw lywodraeth, ac mae hynny'n cynnwys ar-lein. Rydym am i'r DU fod y lle mwyaf diogel yn y byd i fod ar-lein, ac un o'r lleoedd anoddaf i blant gael mynediad at gynnwys niweidiol, gan gynnwys pornograffi eithafol a threisgar.

Mae Deddf Diogelwch Ar-lein 2023 yn mynd yn ffordd sylweddol i amddiffyn oedolion rhag cynnwys anghyfreithlon a phlant rhag cynnwys niweidiol unrhyw le yn y byd. O ganlyniad i'r Ddeddf, rhaid i bob gwefan bornograffig sy'n hygyrch yn y DU, a gwefannau eraill sydd â chynnwys o'r fath, weithredu mesurau sicrwydd oedran cadarn fel sganiau wyneb neu wiriadau cardiau credyd i atal plant rhag cael mynediad i'r cynnwys hwn yn ddamweiniol neu'n fwriadol. Mae Ofcom yn gyfrifol am orfodi'n gadarn ac yn ddiweddar cododd ei ddirwy fwyaf hyd yma o £1 miliwn ar gwmni pornograffi am fethu â rhoi gwiriadau oedran priodol ar waith.

Ar 25 Tachwedd 2025, cyhoeddodd Ofcom ganllawiau ychwanegol sy'n nodi mesurau ymarferol y gall llwyfannau eu cymryd i fynd i'r afael â niwed ar-lein sy'n effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched. Mae'n ategu codau ymarfer sy'n cwmpasu cynnwys anghyfreithlon a chynnwys sy'n niweidiol i blant. Mae'r Llywodraeth yn disgwyl i llwyfannau technoleg fabwysiadu'r mesurau yn y canllawiau, a bydd Ofcom yn monitro hyn a bydd yn cyhoeddi adroddiad ar berfformiad llwyfannau.³⁶

Mae natur cam-drin plant yn rhywiol wedi newid yn sylfaenol. Yn 2024, canfuwyd bod 91% o'r adroddiadau a dderbyniwyd gan y Sefydliad Gwyllo Rhyngwladol, a ganfuwyd eu bod yn droseddol (h.y. eu bod yn cynnwys, yn gysylltiedig â neu yn hysbysebu deunydd cam-drin plant yn rhywiol), yn cynnwys delweddau 'hunan-gynhyrchu'.³⁷ Cofnododd yr heddlu 7,263 o droseddau Cyfathrebu Rhywiol gyda Phlentyn yn y flwyddyn ddiwethaf, bron i ddwbl ers i'r drosedd ddod i rym yn 2017/18. (NSPCC).³⁸ Rhaid i ni amddiffyn ein plant rhag cael eu gorfodi i rannu delweddau noethlymun a mynd yn sownd mewn cylch o blacmel rhywiol, meithrin perthynas amhriodol, a chamdriniaeth. Rhaid rheoli mynediad plant at ffônau clyfar i'w hamddiffyn rhag niwed. Er mwyn cefnogi'r genhadaeth honno, rydym am ei gwneud hi'n amhosibl i blant yn y DU dynnu, rhannu neu weld delwedd noethlymun. Rydym yn gweithio'n adeiladol gyda chwmnïau i wneud hyn yn realiti.

Mewn ysgolion, addysg a'r gymuned

Dylai pob plentyn a pherson ifanc ddeall cydsyniad a sut olwg sydd ar berthnasoedd iach, parchus. Dylent gael eu cefnogi gan rieni, athrawon, a modelau rôl i herio ymddygiadau niweidiol a llywio perthnasoedd yn ddiogel. Byddwn yn cymryd camau brys mewn ysgolion a lleoliadau addysg i adeiladu dyfodol lle mae agweddau misogynistaidd a chynnwys niweidiol yn cael eu herio a lle gall pobl ifanc adeiladu perthnasoedd diogel a pharchus.

Mae gan ymyriadau addysg ran hanfodol i'w chwarae. Canfu adolygiad tystiolaeth ryngwladol gan The Youth Endowment Fund, a sefydlwyd i atal plant rhag cael eu tynnu i

drais, y gallai gwersi a gweithgareddau atal trais mewn perthynas leihau trais rhwng pobl ifanc mewn perthnasoedd agos 17% ar gyfartaledd.³⁹

Mae'r Llywodraeth hon wedi ymrwymo i sicrhau bod plant yn cael eu haddysgu i fynd i'r afael â syniadau niweidiol, safbwyntiau afiach am berthnasoedd, a misogynedd yn yr ysgol. Rydym wedi ailwampio'r cwricwlwm Perthnasoedd, Rhyw ac Addysg Iechyd (RSHE), gyda ffocws newydd ar ddatblygu sgiliau ar gyfer perthnasoedd iach o ddechrau'r ysgol gynradd, ac arfogi plant gyda'r offer i fynd i'r afael â dylanwadau niweidiol. Trwy ein canllawiau statudol newydd, byddwn yn cefnogi pobl ifanc i ddatblygu cysyniadau cadarnhaol o wrywod a benyweidd-dra, ac i ddeall effeithiau niweidiol cynnwys ar-lein misogynistaidd, gan gynnwys pornograffi. Byddwn yn addysgu am "anweddogion anwirfoddol" (incels) a dylanwadwyr misogynistaidd, heb stigmatiddio bechgyn, yn ogystal â chynyddu ymwybyddiaeth o AI a ffugiadau dwfn.

Erbyn diwedd y senedd hon yn 2029, bydd gan bob ysgol uwchradd yn Lloegr gynnig credadwy ar gyfer addysgu myfyrwyr am berthnasoedd iach a pharchus, gyda phob plentyn yn gallu cael mynediad at gymorth. Mae gwahanol ffyrdd o ddarparu'r math hwn o addysg – trwy'r cwricwlwm RSHE gwell, hyfforddiant arbenigol i ddarparu addysgu yn-fewnol, gweithio gyda darparwyr allanol i ddarparu sesiynau ysgol gyfan, neu fentora – a byddwn yn rhoi'r dewis i ysgolion ar ba ddull i'w defnyddio. Byddwn yn buddsoddi £3 miliwn mewn cronfa hyfforddi athrawon dros y ddwy flynedd nesaf i sicrhau bod y cwricwlwm newydd yn cael yr effaith fwyaf a £5 miliwn i dreialu hyfforddiant perthnasoedd iach a ddarperir gan ddarparwyr allanol.

Mae'n bwysig hefyd cydnabod nad yw datblygu dealltwriaeth a pharch at berthnasoedd iach a chydysniad yn dod i ben ar ôl yr ysgol uwchradd. Mae tystiolaeth gynyddol bod misogynedd a niwed rhywiol yn bryder sylweddol mewn addysg bellach ac uwch.⁴⁰ Rhaid i ni annog oedolion ifanc i adeiladu ar yr hyn maen nhw'n ei ddysgu am berthnasoedd mewn ysgolion ac ymgorffori'r ymddygiadau hynny wrth iddynt fynd i addysg bellach neu uwch. Mae'r Gweinidog Sgiliau yn archwilio'r llwybr mwyaf effeithiol i wneud Addysg Perthnasoedd a Rhyw (RSE) yn orfodol i bobl ifanc o dan 18 oed mewn colegau addysg bellach, a lansiodd yr Hyrwyddwr Cymorth i Fyfyrwyr Addysg Bellach becyn cymorth RSE cynhwysfawr i arfogi staff y coleg i ymdrin â phynciau sensitif fel rheoli gorfodol a chaniatâd. Mewn Addysg Uwch, cyflwynodd y Swyddfa Myfyrwyr amod cofrestru newydd ym mis Awst 2025 sy'n ei gwneud yn ofynnol i brifysgolion gyhoeddi polisïau a gweithdrefnau clir, hygyrch ar gyfer adrodd, ymchwilio ac ymateb i aflonyddu a chamymddwyn rhywiol.

Y tu allan i leoliadau addysg, byddwn yn harneisio cyfleoedd i atal ymddygiad niweidiol ymhlith pobl ifanc trwy gynyddu mynediad at gysylltiadau ystyrion, byd go iawn-yn eu cymunedau. Bydd hyn yn cynnwys cyflawni ymrwymïadau a nodir yn y Strategaeth Ieuenctid Genedlaethol a defnyddio pŵer chwaraeon i ymgysylltu ac ysbrydoli plant a phobl ifanc.

Nodi niwed a darparu llwybr i newid

Mae lefel y trais a'r cam-drin mewn perthnasoedd yn eu harddegau yn wirioneddol bryderus, gyda 39% o blant yn eu harddegau 13-17 oed a oedd wedi bod mewn perthynas yn y flwyddyn ddiwethaf wedi profi cam-drin emosiynol neu gorfforol gan bartner.⁴¹ Mae hyn yn arbennig o bryderus pan ystyrir yng nghyd-destun lledaeniad eang cynnwys misogynistaidd ar-lein a dylanwad cynyddol personoliaethau cyfryngau cymdeithasol niweidiol fel yr amlinellir yn yr adran ar-lein uchod.

Mewn ymateb, mae angen i ni sicrhau bod unrhyw un sy'n gweithio gyda phlant yn gallu nodi ymddygiadau niweidiol a allai fod yn bryder yn y cyd-destun hwn ac ymyrryd i'w hatal rhag parhau neu ddwysáu. Mae hyn yn cynnwys ymddygiadau rhywiol niweidiol a thueddiadau rheoli a chamdriniol tuag at gyfoedion, partneriaid, brodyr a chworydd, rhieni neu ofalwyr.

Bydd haneru VAWG mewn degawd yn gofyn am fuddsoddiad gwirioneddol mewn gwaith ataliol. Mae hyn yn cynnwys nodi mathau newydd o ymyriadau a gweithio allan pa rai sydd fwyaf effeithiol wrth herio a newid ymddygiadau neu agweddau niweidiol sy'n dod i'r amlwg mewn pobl ifanc. I gefnogi hyn, byddwn yn buddsoddi £8 miliwn ar gyfer cronfa arloesi, gyda £5 miliwn ychwanegol mewn buddsoddiad gan y Gronfa Waddol Ieuenctid. Rydym yn bwriadu gweithio gyda llywodraeth leol, buddsoddwyr cymdeithasol a dyngarwyr i adeiladu ar y buddsoddiad cychwynnol hwn.

Bydd y pecyn hwn hefyd yn cynnwys llinell gymorth newydd, sy'n cael ei lansio yn 2026, i bobl ifanc alw am gymorth os ydyn nhw'n arddangos – neu'n poeni am arddangos – y mathau hyn o ymddygiadau neu agweddau niweidiol.

Byddwn hefyd yn gweithio i sicrhau bod gan staff Timau Troseddau Ieuenctid (YOTs) y sgiliau, yr hyfforddiant a'r adnoddau sydd eu hangen arnynt i ymateb yn effeithiol i bobl ifanc sy'n arddangos ymddygiad niweidiol.

Darparu cymorth teuluol a-thorri'r cylch o gam-drin rhwng cenedlaethau

Mae'n sefydledig bod profiadau niweidiol plentyndod (ACEs), gan gynnwys profi cam-drin domestig yn y cartref, yn effeithio ar y tebygolrwydd o erledigaeth neu gyflawni trosedd yn y dyfodol. Er enghraifft, mae plant sy'n dyst i gam-drin domestig yn fwy tebygol o ddiodeff niwed emosiynol a chorfforol difrifol ar unwaith ac yn ddiweddarach mewn bywyd, a gyda bron i hanner (48%) yr oedolion a gafodd eu cam-drin fel plant yn profi cam-drin domestig eu hunain, mae'r cylch niwed yn glir ac yn bryderus iawn.⁴² Gall nodi'r risgiau hyn yn gynnar, gan gynnwys ymhlith teuluoedd agored i niwed, a chymryd camau i fynd i'r afael â nhw, leihau'r tebygolrwydd o drais a cham-drin yn y dyfodol.

Gwyddom hefyd fod un o bob pedwar teulu â babanod a phlant dan bump oed yn cael trafferth cael cyngor ac arweiniad dibynadwy i'w cefnogi mewn magu plant, gyda chyllid ar gyfer rhianta cynnar integredig, cyfannol a chymorth teuluol wedi lleihau'n radical ers 2010.⁴³ Gall hyn fod yn arbennig o broblem mewn teuluoedd sy'n profi caledi fel diweithdra neu lle gall cam-drin fod yn digwydd. Mae'n hanfodol bod teuluoedd yn cael eu cefnogi i

fynd i'r afael ag unrhyw wendidau a allai arwain at niwed yn y dyfodol a pharhau â phatrymau niweidiol o gam-drin rhwng cenedlaethau.

Ni fyddwn yn caniatáu i blant sy'n tyfu i fyny o amgylch cam-drin gael eu diffinio ganddo. Lle mae niwed yn bresennol, byddwn yn ymyrryd gyda chymorth wedi'i deilwra. Gan symud y tu hwnt i nodi ffactorau risg, byddwn yn ceisio sicrhau bod teuluoedd yn derbyn cymorth i ddwysáu-sefyllfaoedd camdriniol, cael mynediad at wasanaethau wedi'u targedu, gadael amgylcheddau peryglus ac yn y pen draw, torri'r cylch o gam-drin rhwng cenedlaethau. Mae hyn yn cynnwys helpu teuluoedd i lywio tirwedd gymhleth o gynigion cymorth posibl i wneud yn siŵr eu bod yn gallu cael mynediad cyflym i'r gwasanaethau sydd eu hangen arnynt.

Byddwn yn buddsoddi degau o filiynau y flwyddyn o 2025 ymlaen i gryfhau gallu a sgiliau gweithwyr cymdeithasol plant a theuluoedd, gan gynnwys i nodi risg yn well ac ymyrryd yn gynnar ar VAWG. Byddwn hefyd yn buddsoddi mewn gwasanaethau teuluol i ddarparu cymorth o ansawdd uchel-i fabanod, plant a theuluoedd sydd â Hybiau Teulu Dechrau Gorau newydd mewn ardaloedd difreintiedig. Yn 2025-26 fe wnaethom fwy na dyblu buddsoddiad uniongyrchol mewn gwariant ar gyfer teuluoedd, plant a phobl ifanc i dros hanner biliwn o bunnoedd. Rydym wedi ymrwymo i ddarparu £1.8 biliwn ar gyfer y Rhaglen Partneriaeth Teuluoedd yn Gyntaf dros y tair blynedd nesaf ac wedi cyhoeddi buddsoddiad ychwanegol o £547 miliwn, gan ddod â chyfanswm y cyllid a ddarperir ar gyfer y Rhaglen Partneriaeth Teuluoedd yn Gyntaf i £2.4 biliwn dros y tair blynedd nesaf. Bydd y cyllid hwn yn helpu i sicrhau bod pob teulu yn gallu cael mynediad at y cymorth a'r gefnogaeth gywir pan fydd ei angen arnynt, gyda phwyslais cryf ar ymyrraeth gynnar i atal argyfwng.

Mae'r heddlu o dan ddyletswydd i roi gwybod i ysgolion am achosion o gam-drin domestig a fynychwyd gan yr heddlu, ac maen nhw'n gwneud hynny o dan 'Operation Encompass'. Rydym wedi cyhoeddi canllawiau statudol ar gyfer yr heddlu a byddwn yn parhau i weithio gyda'r Ganolfan Genedlaethol ar gyfer VAWG a Diogelu'r Cyhoedd ar fonitro'r ddyletswydd a sicrhau bod plant yr effeithir arnynt gan gam-drin domestig yn rhan o hyfforddiant newydd i'r heddlu ar drais yn erbyn menywod a merched.

Lle mae niwed yn bresennol, byddwn yn ymyrryd gyda chymorth wedi'i deilwra. Gan symud y tu hwnt i nodi ffactorau risg, byddwn yn ceisio sicrhau bod teuluoedd yn derbyn cymorth i ddad-ddwysáu sefyllfaoedd camdriniol, cael mynediad at wasanaethau wedi'u targedu, gadael amgylcheddau peryglus ac yn y pen draw, torri'r cylch o gam-drin rhwng cenedlaethau. Byddwn yn cefnogi rhaglenni ar gyfer teuluoedd yr effeithir arnynt gan gam-drin domestig, unwaith y bydd cyflawnwr y cam-drin wedi gadael cartref y teulu. Bydd yr Adran Addysg yn ariannu Sefydliadau Canolfan Yr Hyn Sy'n Gweithio i gynnal gwerthusiad parhaus o wasanaethau cymorth i blant sy'n dioddef cam-drin domestig. Bydd Treial Rheoli ar Hap yn cael ei gynnal a bydd yn dangos ei bod yn bosibl gwerthuso effaith gwasanaethau cam-drin domestig ar blant a phobl ifanc yn foesebol.

Cyfrifoldeb i bawb

Rhaid cydnabod atal fel cyfrifoldeb ar y cyd. Mae newid parhaol yn gofyn am fwy nag addysgu plant a phobl ifanc; mae hefyd yn mynnu bod oedolion yn archwilio a thrawsnewid eu hagweddau a'u hymddygiadau eu hunain. Mae hyn yn cynnwys herio

Rhyddid rhag Trais a Chamdriniaeth: strategaeth
drawslywodraethol i adeiladu cymdeithas fwy diogel i fenywod a merched Cyfrol 1

Strategaeth

normau niweidiol, modelu parch a chydraddoldeb, a chymryd camau rhagweithiol i atal cam-drin mewn lleoliadau bob dydd. Mae'r egwyddorion hyn yn eistedd ochr yn ochr â'r dull cymdeithas gyfan--ehangach a amlinellir yn ddiweddarach yn y Strategaeth hon, gan sicrhau bod atal yn cael ei ymgorffori ar bob lefel o fywyd cymunedol a sefydliadol.

Erlid Troseddwyr yn ddi-baid

"Am rhy hir, mae trais yn erbyn menywod a merched wedi cael ei drin fel ffaith o fywyd. Ni fyddaf yn derbyn hynny. Mae angen i ni ei drin fel yr argyfwng cenedlaethol y mae.

Er mwyn cyflawni ein cenhadaeth o haneru trais yn erbyn menywod a merched, mae angen i ni atal bechgyn a dynion ifanc rhag cymryd rhan yn y troseddau erchyll hyn. Mae angen i ni gefnogi dioddefwyr a goroeswyr i gael cyfiawnder a rhoi cyfle iddyn nhw wella. Ac mae angen i ni hefyd ddwyn i lawr ar y rhai sy'n cyflawni'r troseddau ofnadwy hyn – gan sicrhau na allant wneud hynny eto.

Mae'r strategaeth hon yn cynnwys lluo o fesurau a fydd yn gwneud yn union hynny. Maent yn sicrhau y gallwn adnabod camdrinwyr yn well, p'un a ydynt yn gweithredu yn y byd ar-lein, y byd all-lein, neu'r ddau. Mae'r strategaeth hon hefyd yn rhoi mwy o allu i orfodi'r gyfraith ddod â'r troseddwyr hyn i gyfiawnder. Ac mae'n sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn cael mwy o amddiffyniad rhag eu camdrinwyr nag erioed o'r blaen, gan dynhau'r cyfyngiadau y gallwn eu gosod ar droseddwyr pan fyddant yn y gymuned."

Y Gwir Anrhydeddus Shabana Mahmood AS, Ysgrifennydd Cartref.

Erlid Troseddwyr yn ddi-baid

Rhaid i ni roi terfyn ar droseddwyr sy'n osgoi cyfiawnder. Mae'r ymateb plismona i'r troseddau hyn yn anghyson ledled y wlad ac mae cyfraddau tâl yn gywilyddus o isel. Nid yw cudd-wybodaeth, data a thechnoleg yn cael eu defnyddio'n effeithiol gan yr heddlu sy'n golygu y gall troseddwyr lithro trwy'r bylchau. Pan fydd troseddwyr yn cael eu dal a'u cyhuddo, mae'r system gyfiawnder yn rhy araf ac mae dioddefwyr yn ymgysylltu â'r broses. Y canlyniad yw bod troseddwyr yn gweithredu yn ddi-gosb, heb ganlyniad, ac yn mynd i mewn i batrwm o droseddu ailadroddus.

Bydd y Llywodraeth hon yn sicrhau bod cyflawnwyr VAWG yn cael eu herlid a'u cosbi. Byddant yn wynebu canlyniadau ac yn cael eu dal yn atebol am eu gweithredoedd. Am rhy hir, mae unigolion peryglus sy'n cyflawni'r troseddau hyn wedi gweithredu yn ddi-gosb. Mae hynny'n stopio nawr.

Mae digwyddiadau angheuol VAWG yn cynrychioli methiant mwyaf dinistriol ein systemau i amddiffyn menywod a merched. Cafodd tair menyw eu lladd yr wythnos ar gyfartaledd yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2024.⁴⁴ Mae hyn yn annerbyniol.

Byddwn yn grymuso yr heddlu i fynd i'r afael â'r troseddwyr mwyaf peryglus. Byddwn yn defnyddio dulliau gorfodi'r gyfraith a gedwir yn draddodiadol ar gyfer terfysgwyr a throseddau cyfundrefnol mewn achosion o VAWG, gan nodi cynnydd sylweddol yn

ymagwedd y llywodraeth at droseddwyr. Byddwn yn gweithio gyda lluoedd ac asiantaethau i wella ein defnydd o ddata a deallusrwydd i olrhain y troseddwyr VAWG mwyaf niweidiol a chynhyrchiol, gan gydnabod bod y dynion hyn yn achosi niwed difrifol i'n cymdeithas.

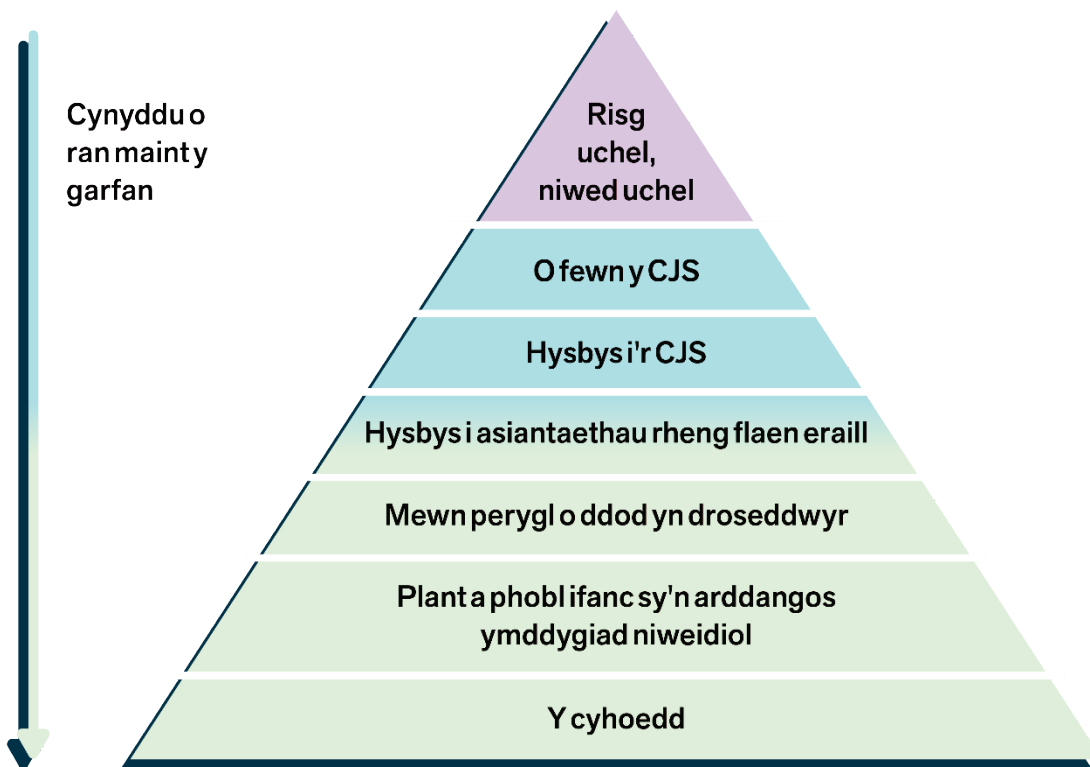
Rhaid defnyddio technoleg i wella sut mae'r heddlu yn ymateb i droseddwyr. Mae cynnydd wedi'i wneud o ran gweithredu gorchmynion amddiffynnol a monitro electronig, ond mae cryn dipyn o sgôp ar gyfer gweithredu pellach o hyd. Rhaid ymgorffori galluoedd sy'n arwain y byd-ar draws yr heddlu a gwasanaethau cyfiawnder troseddol i gyflawni canlyniadau amserol, sy'n seiliedig ar drawma-.

Dylai troseddwyr, nid dioddefwyr, ddwyn pwysau llawn atebolrwydd. Bydd ymddiriedaeth isel mewn canlyniadau cyfiawnder yn cael ei datrys gyda gweithredu a gwelliant. Cyfiawnder wedi'i oedi yw cyfiawnder wedi'i wrthod. Mae nifer y troseddau rhywiol sy'n aros i fynd i Lys y Goron ar ei uchaf erioed,⁴⁵ gan erydu hyder goroeswyr a chwarae i ddwylo troseddwyr. O dan y Llywodraeth hon, bydd y trawsnewidiad mwyaf ysgubol o Lysoedd Troseddol mewn cenhedlaeth yn cael ei gyflawni – amddiffyn dioddefwyr a goroeswyr, sicrhau mynediad priodol at gyfiawnder, a sicrhau nad yw troseddwyr yn gallu gweithredu yn ddi-gosb mwyach.

Ni ddylid rhoi lle i misogynedd a niwed guddio yn ein cymdeithas.

Mae'n rhaid i ni fod yn onest – mae'r dynion hyn yn wŷr, brodyr, meibion, ac aelodau o'r gymuned mewn swyddi ymddiriedaeth ac efallai na fydd llawer ohonynt byth yn mynd i mewn i'r system cyfiawnder troseddol. Rhaid i ni roi'r offer i gymdeithas ddileu niwed ble bynnag y mae'n digwydd, mewn gweithleoedd, clybiau chwaraeon, cymunedau, ac yn y cartref. Stopio misogynedd a niwed yw busnes pawb. Bydd ymgyrchoedd gwybodaeth y cyhoedd ar flaen y gad yn ein hymateb. Bydd diwygio gwasanaethau cyhoeddus yn ceisio sicrhau bod darpariaeth pan fydd pryderon yn cael eu codi.

Strategaeth

Mae'r ymateb i droseddwr VAWG yn parhau i fod yn anghyson ac yn annigonol. Mae llawer o achosion yn aml yn mynd heb eu hadrodd oherwydd rhwystrau fel ofn dial, embaras, ac ymddiriedaeth isel mewn canlyniadau cyfiawnder.⁴⁶ Hyd yn oed pan fo pryderon yn cael eu codi gan asiantaethau neu droseddwr yn ceisio help, mae ymyriadau yn aml yn wan, gan adael troseddu heb ei reoli.

Ond yn hytrach na throeddwr yn wynebu canlyniadau, mae'r baich yn aml yn disgyn ar ddiodefwr, sy'n gorfod ceisio gwaharddiadau sifil, mynd ar drywydd cynnydd ar eu hachos, a sicrhau lloches am ddiogelwch. Mae cyfraddau tâl yn parhau i fod yn isel: yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mehefin 2025, dim ond 9.2% o droseddau treisio, 11.2% o droseddau rhywiol eraill, ac 8.8% o droseddau stelcian a gafodd canlyniad gan yr heddlu a arweiniodd at gyhuddiadau.⁴⁷

Er bod y CPS yn cynnal cyfraddau cyhuddiadau ac euogfarnau uchel (80% a 74% o achosion a atgyfeiriwyd yn y drefn honno ar gyfer y flwyddyn sy'n dod i ben ym mis Mehefin 2025), mae atgyfeiriadau'r heddlu am gam-drin domestig wedi gostwng 38% ers 2015/16,⁴⁸ adlewyrchu gwendidau systemig wrth adnabod a mynd ar drywydd troseddwr yn effeithiol.

Hyd yn oed pan fydd achosion yn mynd rhagddo, mae gorfodi yn araf ac yn anghyson. Ni ddylai'r pwysau hyn byth atal ymateb cyfiawnder troseddol lle bo angen, ond maent yn tynnu sylw at yr angen am fesurau amgen i amharu ar niwed a lleihau'r risg y tu allan i brosesau llys ffurfiol.

Gall troseddwr VAWG fod ymhlith y mwyaf toreithiog a pheryglus, ond nid yw ymatebion plismona a chyfiawnder troseddol yn cyfateb i ddifrifoldeb eu troseddau. Anaml y

cymhwysir dulliau cudd-wybodaeth-a ddefnyddir ar gyfer terfysgaeth a throeddau cyfundrefnol i VAWG. Yn yr un modd, mae gorchmynion amddiffynnol a monitro electronig yn parhau i gael eu tanddefnyddio neu eu gweithredu'n wael, gan arwain at golli cyfleoedd i darfu ar niwed a dal troseddwr yn atebol am eu gweithredoedd.

Diwygio a Blaenoriaethu'rHeddlu

Byth ers creu Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu (PCCs), mae'r Swyddfa Gartref wedi cymryd sedd gefn ar blismona VAWG, gan adael i wleidyddion lleol benderfynu ar gadarnhad a chysondeb ymateb y lluoedd. Mae hynny wedi arwain at loteri cod post ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr.

Bydd y Llywodraeth hon yn sicrhau bod yr heddlu yn trin VAWG fel prif flaenoriaeth, gyda'r difrifoldeb y mae'n ei haeddu.

Mae gan yr heddlu bwerau a chyfrifoldebau unigryw i atal VAWG, erlid troseddwr, ac amddiffyn dioddefwyr a goroeswyr rhag niwed pellach. Yn y gorffennol, mae ymatebion wedi methu â'r hyn y mae dioddefwyr a goroeswyr yn ei haeddu. Ymchwiliad Angiolini Rhan 1,⁴⁹ Adolygiad y Farwnes Casey i Safonau Ymddygiad a Diwylliant Mewnol y Gwasanaeth⁵⁰ Heddlu Metropolitan, ac mae adroddiadau arolygu gan Arolygiaeth Cwnstabiliaeth Ei Mawrhydi a'r Gwasanaethau Tân ac Achub (HMICFRS)⁵¹ i gyd wedi datgelu methiannau difrifol a systemig yn y ffordd y mae VAWG yn cael ei blismona.

Rhaid trin VAWG fel blaenoriaeth plismona craidd ym mhob rheng ac ym mhob rôl. Dylai pob swyddog fod yn gyfarparu i ymateb yn effeithiol, yn sensitif ac yn gyson. Rhaid i amddiffyniad y cyhoedd gael ei ddyrchafu a'i adnoddau'n briodol fel arbenigedd plismona, a chydabod VAWG fel canolog i genhadaeth plismona. Gall y troseddau hyn fod yn gymhleth, niwed uchel-, a chyfaint uchel-, sy'n golygu na all gwybodaeth a dealltwriaeth o VAWG fod yn ddewisol. Rhaid iddo gael ei ymgorffori yn hyfforddiant pob swyddog fel gofyniad sylfaenol. Mae cyflawni hyn yn gofyn am newid radical yn y ffordd y mae plismona yn gweld VAWG a diogelu'r cyhoedd, gan symud o fater ymylol i fesur diffiniol o safonau plismona ac ymddiriedaeth. Bydd y Papur Gwyn Plismona yn nodi'r diwygiadau newydd i safonau'r gweithlu.

Byddwn yn gofyn i'r heddlu drin VAWG gyda ffocws newydd a di-baid ar flaenoriaethu ac atebolrwydd. Yn ganolog i'r diwygiad hwn mae'r Ganolfan Genedlaethol newydd ar gyfer VAWG a Gwarchod y Cyhoedd (NCVPP), sy'n cael ei chefnogi gan £13.1 miliwn o fuddsoddiad y Swyddfa Gartref yn ei blwyddyn gyntaf. Bydd yr NCVPP yn darparu cydlynu cenedlaethol ac arweinyddiaeth strategol. Am y tro cyntaf, mae'r NCVPP yn dod â rhaglenni VAWG gweithredol presennol ynghyd o dan yr un to, gyda gallu ychwanegol i gyflawni ymrwymiad maniffesto y Llywodraeth i gryfhau hyfforddiant yr heddlu ledled y wlad. Bydd llwybrau gyrfa uchelgeisiol yn VAWG yn cael eu cefnogi, gan adlewyrchu'r llwybrau arweinyddiaeth a dilyniant arbenigol mewn gwrthderfysgaeth-, gan gynnig gyrfa fawreddog a phwrpasol.

'Cyfraith Raneem'

Byddwn yn cyflwyno 'Cyfraith Raneem' i bob llu yng Nghymru a Lloegr erbyn diwedd y senedd hon i wella ymateb yr heddlu i ddioddefwyr cam-drin domestig. Bydd yr arbenigwyr hyn yn adolygu asesiadau risg, ymatebion sicrhau ansawdd, ac yn cynghori swyddogion sy'n cael eu hanfon i ddigwyddiadau byw, felly ni chollir unrhyw gyfle i amddiffyn dioddefwr. Mae'r model hwn eisoes yn gweithredu yn Swydd Bedford, Humberside, Swydd Northampton, Northumbria, a Gorllewin Canolbarth Lloegr, ac mae'n darparu cymorth a allai achub bywydau-o'r pwynt cyswllt cyntaf. Mae ein nod yn glir: pan fydd dioddefwyr yn estyn allan, mae'r heddlu yn barod i'w hamddiffyn.

Timau treisio arbenigol

Ochr yn ochr â hyn, rydym yn ymgorffori timau treisio arbenigol ym mhob heddlu yng Nghymru a Lloegr, er mwyn sicrhau bod yr arbenigedd cywir ar waith i ymchwilio i'r troseddau hyn yn effeithiol. Mae annibyniaeth weithredol y Prif Gwnstabiliaid yn parhau i fod yn gonglfaen plismona Prydain, ond mae'n hanfodol bod gan bob llu y swyddogion arbenigol a'r adnoddau sydd eu hangen i gefnogi dioddefwyr a dod â throseddwyr i gyfiawnder. Bydd ein diwygiadau yn darparu ymateb cyson, dan arweiniad arbenigol-ar draws pob llu.

Byddwn yn creu fframwaith cliriach a mwy cyson ar gyfer yr heddlu ac asiantaethau eraill i wella gweithredu'r Cynllun Datgelu Trais Domestig ('Clare's Law'). Sefydlwyd 'Cyfraith Clare' er cof am Clare Wood, na chafodd wybod am hanes ei chyn-gariad-o drais yn erbyn menywod pan aeth at yr heddlu am help. Ochr yn ochr â hyn, byddwn yn gweithredu'r canllawiau statudol i'r heddlu ar ryddhau gwybodaeth i ddioddefwyr am eu stelciwr ar-lein o dan y cynllun 'Hawl i Wybod' ac yn archwilio'r potensial i ehangu'r ddau gynllun i fathau eraill o VAWG. Byddwn hefyd yn datblygu ac yn cyflwyno offeryn digidol, i gefnogi'r heddlu i wneud penderfyniadau gwell wrth ddatgelu i ddioddefwyr a goroeswyr.

Bydd perfformiad yn cael ei fonitro'n drylwyr, gyda'r Prif Gwnstabiliaid yn cael eu dal i gyfrif trwy oruchwyliaeth weinidogol gryfach a defnyddio data tryloyw. Rydym yn disgwyl i'r rhai sy'n amddiffyn y cyhoedd fodloni'r safonau ymddygiad uchaf, ni fydd gan y rhai sy'n disgyn yn is na'r safonau hyn le i guddio o dan y Llywodraeth hon. Mae gan Brif Gwnstabiliaid bellach bwerau cryfach i ddiswyddo swyddogion twyllodrus yn ystod gwrandawiadau camymddwyn a bydd euogfarnau o droseddau fel treisio yn awtomatig bellach yn gyfystyr â chamymddwyn difrifol, gyda rhagdybiaeth o ddiswyddo. Mae'r Llywodraeth hon hefyd wedi rhoi rheoliadau newydd ar waith sy'n ei gwneud yn ofynnol i bob swyddog gynnal cliriad fetio, gyda diswyddo i'r rhai sy'n methu. Bydd safonau fetio gorfodol yn eithrio

unigolion sydd â rhybuddion neu euogfarnau am droseddau VAWG rhestredig. Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i gryfhau'r gofynion ar y lluoedd i atal swyddogion sy'n cael eu hymchwilio am droseddau penodol VAWG.

Mae adroddiadau Angiolini a Casey yn tynnu sylw at y ffaith bod data o ansawdd gwael-ac anghyflawn yn cyfyngu'n ddifrifol ar ein dealltwriaeth o droseddwyr a dioddefwyr. Mae data cadarn, cywir yn sylfaenol i blismona effeithiol. Hebdo, ni all lluoedd nodi patrymau, dyrannu adnoddau, neu ymyrryd yn gynnar ac yn effeithiol i amddiffyn menywod a merched. Felly, mae gwella data'r heddlu ar VAWG yn hanfodol ac yn unol â Rhan 2 o Ymchwiliad Angiolini, rhaid i'r lluoedd gryfhau eu harferion data i sicrhau gwybodaeth gyson, o ansawdd uchel-am droseddau VAWG.

Dullcydgysylltiedig

Bydd y Llywodraeth yn sicrhau nad yw troseddwyr yn cael eu hanwybyddu na'u colli rhwng asiantaethau neu awdurdodaethau trwy ymgorffori mecanweithiau cydlynu cadarn a chryfhau'r fframwaith deddfwriaethol.

Byddwn yn ehangu'r defnydd o'r Multi-Dull Tasgio a Chydlynu Asiantaeth (MATAC) fel bod prosesau rheoli cyflawnwyr cadarn, ar y cyd-ar waith ym mhob maes llu. Bydd dull cenedlaethol cyson yn sicrhau bod y troseddwyr VAWG mwyaf peryglus yn cael eu nodi, eu targedu a'u tarfu gyda'r un dwyster â therfysgwyr a throseddwyr cyfundrefnol difrifol. Rydym hefyd yn archwilio opsiynau i gyflwyno dyletswydd statudol i gydweithio, gan sicrhau bod asiantaethau yn gweithio gyda'i gilydd yn ddi-dor i reoli risg ac atal niwed.

Bydd deddfwriaeth yn darparu'r sylfaen ar gyfer newid. Erbyn 2028, bydd Comisiwn y Gyfraith yn adolygu'r gyfraith ar droseddau dynladdiad a'r fframwaith deddfrydu ar gyfer llofruddiaeth, gan gynnwys sut mae'r gyfraith yn ymateb i achosion ac amddiffynfeydd sy'n gysylltiedig â chamdriniaeth-. Bydd yr adolygiad hwn yn llywio newidiadau deddfwriaethol yn y dyfodol i sicrhau bod y gyfraith yn adlewyrchu realiti cam-drin yn well. Byddwn hefyd yn penodi bargyfreithiwr arbenigol i gynnal Adolygiad Deddfwriaeth Stelcian annibynnol i benderfynu a oes angen i'r gyfraith newid i wella adnabod a rheoli ymddygiadau stelcian o fewn y system cyfiawnder troseddol.

Gweithredu gyda thechnoleg flaenllaw

Nid yw'r offer a'r tactegau a ddefnyddir i fynd ar drywydd troseddwyr VAWG o fewn plismona ac ar draws y system cyfiawnder troseddol, yn cyfateb i ddifrifoldeb a risg eu troseddau. Gwyddom fod offer a thactegau cudd-wybodaeth-profedig a ddefnyddir i fynd i'r afael â therfysgaeth a throseddau difrifol a threfnus, y gellir eu mabwysiadu ar gyfer VAWG ond mae hyn yn cael ei wneud yn anaml neu'n anghyson. Mae angen i hyn newid.

Harneisio technoleg, byddwn yn tarfu ar droseddwyr ac yn monitro troseddwyr i atal niwed. Byddwn yn defnyddio technoleg flaenllaw ac ymyriadau rhagweithiol i nodi, monitro ac amharu ar droseddwyr cyn i niwed pellach ddigwydd.

Mae angen heddluoedd arnom i ddefnyddio pob offeryn yn eu arsenal i erlid troseddwy. Mae hyn yn cynnwys defnyddio offer newydd arloesol-sy'n tynnu ar dactegau gwrthderfysgaeth-a gweithredu offer presennol fel gorchmynion amddiffynnol yn fwy effeithiol. Rydym yn gwybod bod VAWG yn aml yn gymhleth ac mae angen i ni gefnogi'r heddlu gydag arweiniad addas ac, lle bo hynny'n berthnasol, cryfhau deddfwriaeth, i'w galluogi i ddefnyddio'r offer hynny sydd ar gael iddynt mor effeithiol â phosibl, tra'n sicrhau bod eu gwaith yn parhau i ganolbwyntio ar amddiffyn dioddefwyr a goroeswyr ac nid gwneud effeithlonrwydd yn unig. Bydd yr NCVPP yn helpu i atgyfnerthu'r dull hwn ar draws lluoedd, ac rydym yn gweithredu newidiadau ymarferol i gryfhau gorfodi'r heddlu ar draws mathau o droseddau VAWG.

Un o'r offer amhrisiadwy hyn yw adnabod wynebau, o ystyried ei botensial i adnabod a thorri mwy o droseddwy. Bydd y Llywodraeth yn cynyddu'r defnydd o adnabod wynebau ac mae eisoes wedi ymrwymo i gyflwyno faniau Adnabod Wynebau Byw (LFR) i saith llw ledled y wlad, gan arfogi swyddogion â thechnoleg arloesol-wedi'i thargedu i ddal troseddwy sy'n achosi niwed uchel-gan gynnwys y rhai sy'n cyflawni troseddau VAWG. Ar 4 Rhagfyr 2025, cyhoeddodd y Llywodraeth ymgynghoriad ar y fframwaith cyfreithiol ar gyfer adnabod wynebau i gydbwyso pryderon am y dechnoleg bwerus hon gyda'r potensial i fynd i'r afael â VAWG a throseddau eraill.

Adnabod Wynebau:

Ers mis Ionawr 2024, mae'r defnydd o Adnabod Wynebau Byw wedi galluogi'r Heddlu Metropolitan i atal tua 290 o droseddwyr rhyw cofrestredig a gwirio eu bod yn cydymffurfio â'r amodau a osodwyd arnynt. O'r rhain, mae 17 o unigolion wedi'u harestio am dorri, ac mae wyth achos arall wedi arwain at gamau dilynol. Yn ogystal, mae'r Heddlu Metropolitan wedi gwneud 253 o arestiadau troseddwy a oedd yn chwilio amdano, gan gynnwys 17 a geisiwyd am droseddau sy'n gysylltiedig â VAWG-. Mae'r grŵp hwn yn cynnwys tri dyn a ystyriwyd yn amheuaeth o gam-drin domestig risg uchel-.

Ochr yn ochr â hyn, byddwn yn ehangu mentrau plismona sy'n cael eu gyrru gan ddata fel rhaglen V100 yr Heddlu Metropolitan, sy'n defnyddio dadansoddeg uwch i nodi a thargedu'r dynion mwyaf peryglus sy'n peri risg i fenywod yn systematig. Mae'r Heddlu Metropolitan yn dweud bod y rhaglen wedi caniatáu i fwy na 126 o'r troseddwyr risg uchaf-gael eu cyhuddo o 574 o droseddau.⁵² Rydym yn disgwyl i'r holl heddlu ddeall a gweithredu ar y data sydd ganddynt ar gael iddynt i erlid troseddwy a thorri patrymau troseddu.

Byddwn hefyd yn parhau i gyflwyno model Ymateb Fideo Cyflym cyson ar draws heddluoedd. Bydd hyn yn galluogi dioddefwyr i siarad â swyddog trwy alwad fideo uniongyrchol a diogel, gan ganiatáu i ymchwiliadau ddechrau mewn munudau yn hytrach nag mewn dyddiau. Canfu treialon cychwynnol fod cyfraddau arestio ar gyfer pobl dan

amheuaeth yn 50% yn uwch i'r rhai sy'n derbyn RVR na'r rhai nad oeddent yn derbyn, gan ddangos sut y gall yr offeryn hwn fod yn ymateb mwy effeithiol i gam-drin domestig.⁵³ Mae £1.5 miliwn eisoes wedi'i ddyrannu i gefnogi'r cyflwyniad hwn.

Gan dynnu ar dactegau a ddefnyddir i fynd i'r afael â cham-drin plant yn rhywiol ar-lein, byddwn yn ehangu'r defnydd o swyddogion cudd i fynd i'r afael â VAWG, gan wella galluoedd i wrthsefyll a lleihau'r niwed mwyaf a achosir i'r cyhoedd yn y DU gan VAWG. Mae hyn yn adeiladu ar lwyddiant rhwydwaith y Swyddfa Gartref o weithredwyr Undercover Online, sydd eisoes wedi atal niwed sylweddol yn y dyfodol trwy fynd i'r afael â cham-drin plant yn rhywiol ar-lein.

Mae gwella'r defnydd o offer plismona presennol yn hanfodol hefyd, gyda monitro electronig a chwarae rhan bwysig wrth reoli risg. Rydym yn bwriadu ehangu'r defnydd o fonitro electronig ar gyfer achosion VAWG ac archwilio atebion technolegol arloesol pellach fel monitro agosrwydd troseddwyr.

Rheoli troseddwyr ym mhob lleoliad

Mae gorfodi cadarn trwy blismona a'r system cyfiawnder troseddol yn hanfodol i atal troseddwyr a lleihau aildroseddu, ac mae'r Llywodraeth hon yn cymryd camau pendant ar draws y system. Fodd bynnag, mae'n rhaid i ni gydnabod na ellir cyfyngu rheolaeth troseddwyr i'r system cyfiawnder troseddol yn unig. Mae'n hanfodol ein bod yn rheoli troseddwyr ble bynnag y maent i atal niwed pellach, p'un a ydynt yn hysbys i'r system cyfiawnder troseddol, ar brawf, neu allan yn y gymuned heb unrhyw euogfarn flaenorol. Mae angen ymateb cadarn o fewn a thu allan i'r system cyfiawnder troseddol ar gyfer pob troseddwr.

Byddwn yn cryfhau offer ac ymyriadau rheng flaen i darfu ar gam-drin ac amddiffyn dioddefwyr yn y gymuned ac ar draws y system cyfiawnder troseddol, gan gynnwys trwy welliannau a gorfodi gorchmynion amddiffyn yn gyson. Byddwn yn cyflwyno Gorchmynion Amddiffyn rhag Cam-drin Domestig (DAPOs) i'r holl heddluoedd a llysoedd ledled Cymru a Lloegr. Mae'r DAPO yn orchymyn amddiffynnol newydd sy'n newid gêm a all osod cyfuniad o waharddiadau a gofynion llymach ar droseddwyr sy'n mynd trwy'r system cyfiawnder troseddol ac allan yn y gymuned. Yn hyblyg o ran cwmpas a hyd, mae'r gorchmynion amddiffyn hyn yn anfon arwydd clir na fydd ymddygiad camdriniol yn cael ei oddef. Trwy gyflwyno i bob ardal a llys heddlu, rydym yn sicrhau bod dioddefwyr cam-drin domestig yn cael cynnig mwy o amddiffyniadau rhag eu camdrinwyr.

Byddwn yn cyflawni yn erbyn ymrwymiad y maniffesto i gryfhau Gorchmynion Amddiffyn Stelcian (SPOs) trwy lansio safleoedd dwysáu SPO. Bydd y rhain yn anelu at yrru'r defnydd o SPOs a darparu cyfleoedd i brofi dulliau arloesol i orfodi amodau a monitro toriadau, y gellid eu mabwysiadu ledled y wlad.

Er mwyn cryfhau rheolaethau ar ôl euogfarn a lleihau'r risg pan fydd troseddwyr yn ôl yn y gymuned, byddwn yn archwilio newidiadau i amodau trwydded ar gyfer troseddwyr. Mae hyn yn cynnwys cyflwyno parthau cyfyngu i gyfyngu ar symudiad y troseddwyr mwyaf

difrifol a threisgar – sicrhau bod y pwysau arnyn nhw a chyfyngu ar eu rhyddid, yn hytrach nag ar ddiodefwr a goroeswyr.

Er mwyn cryfhau'r ffordd rydym yn rheoli'r troseddwy'r mwyaf difrifol, byddwn yn disodli'r gronfa ddata treisgar a throeddwy'r rhyw etifeddiaeth (ViSOR) gyda Aml-System Diogelu'r Cyhoedd Asiantaeth (MAPPS) erbyn Mehefin 2028.

Rhaid i'r Gwasanaeth Prawf chwarae rôl hanfodol wrth reoli troseddwy'r yn effeithiol. Fel asiantaethau eraill, mae'n wynebu heriau systemig ac mae wedi bod o dan straen sylweddol, gan gyfyngu ar ei allu i gyfrannu'n llawn at yr ymdrech hon. Er mwyn mynd i'r afael â hyn, rydym yn gwneud buddsoddiadau sylweddol mewn gwasanaethau prawf a chymunedol. Yn 2024/25, fe wnaethom recriwtio 1,000 o swyddogion prawf dan hyfforddiant, gyda tharged o 1,300 arall yn 2025/26, a disgwylir i gyllid prawf a gwasanaethau cymunedol gynyddu hyd at £700 miliwn erbyn 2029. Bydd y buddsoddiad hwn yn cefnogi monitro electronig estynedig, staffio ychwanegol, a llety estynedig, gan sicrhau bod troseddwy'r yn cael eu olrhain, eu cefnogi a'u rheoli'n effeithiol.

Ochr yn ochr â diwygiadau yn y system cyfiawnder troseddol, byddwn yn cymryd camau i wella rheolaeth troseddwy'r trwy ymyriadau yn y gymuned. Mae tystiolaeth gref y gall ymyriadau troseddwy'r wedi'u targedu sy'n herio agweddau niweidiol ac yn cefnogi newid ymddygiad fod yn allweddol wrth atal niwed pellach. Felly, byddwn yn cyflymu ehangu rhaglenni ymyrraeth troseddwy'r profedig yn ogystal â pharhau i ddatblygu a phrofi rhaglenni pellach. Bydd y Swyddfa Gartref yn mynd i'r afael â'r clytwaith o ddarparu ymyriadau cyflawnwyr ledled Cymru a Lloegr ac yn dechrau gweithio i sefydlu cynnig cyson a chynhwysfawr ym mhob ardal leol fel bod mwy o fynediad at ymyriadau wedi'u teilwra ar gyfer troseddwy'r cam-drin domestig a stelcian – o droseddwy'r tro cyntaf-i droseddwy'r risg uwch-.

Gyda chefnogaeth buddsoddiad o £53 miliwn dros y 4 blynedd nesaf, bydd y Prosiect Drive, sy'n targedu troseddwy'r cam-drin domestig risg uchel-a niwed uchel-trwy reoli achosion dwys, yn cael ei gynyddu fel bod gan bob ardal yng Nghymru a Lloegr fynediad o fewn tair blynedd.

Prosiect Drive:

Mae'r Prosiect Drive yn ddull rheoli achosion dwys sy'n anelu at amharu ar ymddygiad troseddwr cam-drin domestig cyfresol risg uchel-, niwed uchel-. Mae'n gweithio i ddargyfeirio troseddwr a mynd i'r afael ag anghenion ehangach fel iechyd meddwl neu gymorth camddefnyddio sylweddau, tarfu ar droseddu trwy weithio gyda'r heddlu i roi rhwystrau ar waith i atal cam-drin pellach, a newid ymddygiad trwy weithio gyda throseddwr un i un. Canfu'r gwerthusiad annibynnol o'r prosiect o ddechrau achos i gau achos fod canrannau troseddwr sy'n defnyddio cam-drin corfforol wedi gostwng 82% a cham-drin rhywiol 88% fel yr adroddwyd gan y troseddwr a'u dioddefwyr yn ystod y rhaglen.⁵⁴ Bydd y Swyddfa Gartref yn cyflwyno'r Prosiect Drive ledled Cymru a Lloegr ac yn cyflwyno ymagwedd gyson at y cyflawnwyr mwyaf niweidiol o gam-drin domestig ym mhob ardal.

Rhaid i ni gydnabod hefyd y gall cymdeithas gyfan, gan gynnwys diwydiant, cyflogwyr a chwmnïau technoleg, wneud llawer mwy i fynd i'r afael â chyflawni a stopio, gan gynnwys trwy fesurau cosbi. Mae gan bob sefydliad, proffesiwn a chymuned rôl i'w chwarae wrth yrru newid hirdymor-, oherwydd mae distawrwydd yn galluogi camdriniaeth. Mae'n hanfodol ein bod yn anfon neges glir bod ymddygiad camdriniol yn cael canlyniadau real a pharhaol, yn gyfreithiol ac yn gymdeithasol. Mae'n hanfodol ein bod yn anfon neges glir bod ymddygiad camdriniol yn cael canlyniadau real a pharhaol, yn gyfreithiol ac yn gymdeithasol. Er enghraifft, er bod gan lawer o gyrff proffesiynol safonau eisoes ynghylch "cynnal ymddiriedaeth" a "dod â'r proffesiwn i anfri", byddwn yn mynd ymhellach. Ni ddylid caniatáu i gyflawnwyr y troseddau difrifol hyn ddal swyddi pŵer, braint neu ddylanwad. Rhaid i hyn fod yn berthnasol ar draws pob sector, o ofal iechyd i chwaraeon. Rhaid i ni weithio gyda'n gilydd i sicrhau na all y rhai sy'n cam-drin weithredu yn ddi-gosb neu barhau mewn rolau sy'n cario cyfrifoldeb ac ymddiriedaeth y cyhoedd. Mae ein gwaith yn y gofod hwn newydd ddechrau, ond mae digon o gyfle i weithredu.

Rhaid i ni hefyd sicrhau bod ein holl wasanaethau sy'n ein hamddiffyn yn cael eu dal i gyfrif. Gwaith ein Lluoedd Arfog yw bod yn barod i atal, ymladd ac ennill. Er mwyn gwneud hynny, rhaid i'n pobl deimlo'n ddiogel – mae hyn yn hanfodol i'n heffeithiolrwydd gweithredol. Mae achosion diweddar wedi tynnu sylw at yr angen am benderfyniad o'r newydd i yrru newid a mynd i'r afael â throseddau VAWG yn yr Amddiffyniad. Mae arolwg⁵⁵ Ymddygiad Rhywiol ac Aflonyddu Rhywiol y Lluoedd Arfog yn tynnu sylw ymhellach at yr angen i gymryd camau penderfynol yn ein Lluoedd Arfog. Canfu'r arolwg hwn yn 2025 fod 67% o fenywod Gwasanaethwr Rheolaidd a 34% o filwyr rheolaidd wedi profi o leiaf un ymddygiad rhywiol yn ystod y 12 mis diwethaf. Rydym hefyd yn gwybod bod rhwystrau ychwanegol i gefnogi personél y Gwasanaeth a'u teuluoedd, gan gynnwys cylchdro postio rheolaidd, amlygiad posibl i ddigwyddiadau trawmatig, a heriau cael mynediad at gymorth yn ystod postiadau dramor.⁵⁶

Strategaeth

Mae ein Lluoedd Arfog yn cael eu parchu ledled y byd ond er mwyn cadw'r enw da hwn mae'n rhaid i ni orfodi'r safonau uchaf a gwreiddio ymddygiadau annerbyniol. Er mwyn cyflawni hyn, mae'n rhaid i ni sicrhau ein bod yn gosod y diwylliant cywir o'r brig i lawr i feithrin y gwerthoedd a'r ymddygiadau yr ydym yn eu disgwyl o'r cychwyn cyntaf a bod personél y Gwasanaeth yn hyderus y bydd camau yn cael eu cymryd yn erbyn unrhyw un sy'n achosi niwed, waeth beth fo'u rheng neu eu swydd. Mae'r un mor hanfodol bod dioddefwyr a goroeswyr yn teimlo'n ddiogel i adrodd ac yn ymddiried y bydd eu hachosion yn cael eu cymryd o ddifrif. Mae angen i amddiffyn adeiladu ar gynnydd dros y blynyddoedd diwethaf i sefydlu llwybrau clir i godi pryderon yn gyflym, yn ddiogel ac yn annibynnol ar y gadwyn orchymyn. Mae angen i ni wneud yn siŵr bod atebolrwydd a thryloywder yn cael eu gyrru trwy ddata, gan ein galluogi i wneud y penderfyniadau cywir ar beth i'w wneud nesaf i yrru newid ar draws Amddiffyn.

Cymorth

Gall trais yn erbyn menywod a merched gael effeithiau dwfn a pharhaol ar bob agwedd ar fywydau dioddefwyr. Fel Dirprwy Brif Weinidog, yr Arglwydd Ganghellor a'r Ysgrifennydd Gwladol dros Gyfiawnder, mae sicrhau bod y dioddefwyr hyn yn derbyn y gefnogaeth gywir ar yr adeg iawn yn flaenoriaeth bersonol i mi ac yn sylfaenol i gyflawni ein cenhadaeth ddigynsail i haneru trais yn erbyn menywod a merched.

Mae gwasanaethau cymorth - o gwrsela, i eiriolaeth, i lety diogel - yn darparu achubiaeth hanfodol i ddioddefwyr a goroeswyr. Mae'r piler hwn yn nodi ein gweledigaeth i adeiladu system gydweithredol-, gynhwysfawr o gymorth i ddioddefwyr ym mhob man – waeth beth fo'u cefndir neu eu lleoliad daearyddol. Rwy'n falch y bydd fy adran yn cyfrannu at y weledigaeth hon drwy fuddsoddi £550 miliwn mewn gwasanaethau hanfodol dros y tair blynedd nesaf. Mae'r pecyn aml-flwyddyn-hwn – y mwyaf a ddarparwyd erioed – yn gam pwysig yn yr ymdrech traws-lywodraethol-i sicrhau mynediad dioddefwyr at gymorth hanfodol ledled y system cyfiawnder troseddol a thu hwnt.

**David Lammy, Dirprwy Brif Weinidog y Deyrnas Unedig,
Ysgrifennydd Gwladol dros Gyfiawnder, a'r Arglwydd Ganghellor**

Yn gynharach eleni cefais sgwrs hollol normal gyda menyw yn ystod un o fy 'street surgeries' fel AS etholaethol. Diolchodd i mi am alw heibio, dywedodd wrthyf nad oedd unrhyw faterion yr oedd hi eisiau eu codi ac anfonodd fi ar fy ffordd. Eiliadau yn ddiweddarach, fe wnaeth hi fy erlid i lawr y stryd ac, ymladd yn ôl ei dagrau, datgelodd ei bod hi'n ddioddefwr cam-drin domestig difrifol ac wedi cael ei bygwth i dawelwch.

Roedd yn atgoffa llym bod menywod a merched yn byw yng nghysgod trais bob dydd – y bygythiad a'r realiti ohono. Mae'r ffaith iasol hon o fywyd yn argyfwng iechyd cyhoeddus sy'n cywilyddu ein cymdeithas ac mae'n rhaid iddo ddod i ben.

Mae'r GIG ar flaen y gad yn ein hymateb. Staff yn aml yw'r pwynt cyswllt cyntaf, gan gynnig cefnogaeth, triniaeth ac adsefydlu. Mae ganddyn nhw lygaid hefyd ar y rhai sydd mewn perygl. Felly rydym yn eu hyfforddi i adnabod yr arwyddion amlwg o gam-drin – ac, i helpu dioddefwyr a goroeswyr i gymryd y camau cyntaf i ddiogelwch, byddwn yn cyflwyno gwasanaeth atgyfeirio newydd ar draws practisau meddygon teulu ledled y wlad. Byddwn hefyd yn rhoi terfyn ar y trawma o blant a phobl ifanc, sydd wedi cael eu cam-drin yn rhywiol, yn gorfod ail-fyw eu trafferthion drosodd a throsodd trwy ddod ag ystod o wasanaethau cymorth arbenigol o dan yr un to i bob rhanbarth GIG yn Lloegr.

Mae'n wirionedd cywilyddus bod rhai o'r anghydraddoldebau iechyd mwyaf pryderus yn rhai sy'n wynebu dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol. Maen nhw'n ei chael hi'n anoddach cael help gan wasanaethau'r GIG, yn byw mewn iechyd gwael ac yn marw'n iau. Rwyf wedi gofyn i Jess Asato AS fy helpu i ddiwygio diwylliant y GIG fel bod pryd bynnag a ble bynnag y mae dioddefwr neu oroeswr yn cysylltu â'r GIG, ei fod yno iddynt ac yn eu trin gyda thosturi, gofal ac urddas.

Rwy'n benderfynol bod y GIG yn chwarae ei ran wrth gadw menywod a merched yn ddiogel, yn fyw ac yn iach.

Wes Streeting, Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Cymorth

Mae cefnogi dioddefwyr troseddau VAWG yn fwy na dim ond dyletswydd foisol, mae'n hanfodol os ydym yn mynd i dorri'r cylch o droseddu a dod â mwy o droseddwyd i gyfiawnder. Ond rydym yn gwybod bod y cymorth y mae dioddefwyr yn ei dderbyn yn patchy, ac nad yw ein gwasanaethau cyhoeddus yn ddigon da i adnabod dioddefwyr a'u cyfeirio at wasanaethau priodol. Mae comisiynu gwasanaethau yn brin o ymuno, ac nid yw cefnogaeth sy'n diwallu anghenion unigryw ac amrywiol dioddefwyr a goroeswyr ar gael yn rhwydd.

Mae trais yn erbyn menywod a merched (VAWG) yn achosi niwed dwfn a pharhaol. Rhaid i bob dioddefwr a goroeswr gael mynediad at gymorth wedi'i deilwra, cyfannol – ymarferol, emosiynol a therapiwtig. Wedi'i ddarparu gan wasanaethau sy'n deall eu hanghenion, gan gynnwys sefydliadau arbenigol 'gan-ac-ar gyfer' sydd wedi'u gwreiddio mewn profiad byw. Dros y degawd nesaf, byddwn yn adeiladu system wedi'i chynllunio o amgylch dioddefwyr a goroeswyr – hygyrch, cydgysylltiedig a thosturiol – sy'n disodli'r clytwaith presennol o ddarpariaeth. Bydd yr holl ymdrech gymdeithasol hon-yn grymuso gweithwyr proffesiynol

rheng flaen, fel meddygon teulu, athrawon, gweithwyr ieuenctid a gweithwyr cymdeithasol, i adnabod arwyddion cam-drin a chysylltu unigolion â chymorth arbenigol.

Mae'r dirwedd gefnogaeth bresennol yn rhy dameidiog, anghyson, ac yn anodd ei llywio.

Nid yw VAWG wedi'i lleoli; gall ddigwydd i unrhyw un, unrhyw le yn y wlad. Ond i ddiodefwr, goroeswyr a'u teuluoedd, yn rhy aml mae ble rydych chi'n byw a phwy ydych chi'n pennu'r gefnogaeth y gallwch ei gael. Felly, pan fydd diodefwr a goroeswyr yn ceisio help, gall y gefnogaeth sydd ar gael fod yn ddarnau ac yn anrhagweladwy.⁵⁷

Mae cydlynu cyfyngedig rhwng comisiynwyr a gwasanaethau rheng flaen yn golygu bod bylchau yn parhau, ac mae cylchoedd cyllido tymor byr-yn gwneud cynllunio a chyflawni yn anodd.⁵⁸ O ganlyniad, mae diodefwr yn syrthio trwy'r craciau, ac mae gwahaniaethau yn parhau, yn enwedig i grwpiau fel oedolion anabl, sy'n profi cyfraddau sylweddol uwch o gam-drin domestig ac ymosodiadau rhywiol.⁵⁹

Yn union fel yr ydym wedi ymrwmo i ddarparu ymateb plismona cyson, o ansawdd uchel-ledled Cymru a Lloegr, mae'n rhaid i ni hefyd wynebu'r gwahaniaethau yn y ddarpariaeth cymorth fel bod pob diodefwr, boed mewn dinas neu bentref gwledig, yn gallu cael mynediad at yr help sydd ei angen arnynt.

Yn ystod oes y Strategaeth hon, byddwn yn ailwampio'r dirwedd comisiynu gwasanaethau cymorth yn radical i adeiladu system sy'n fwy cydgysylltiedig-, yn canolbwyntio ar oroeswyr-, yn unol ag egwyddorion Cyfamod Cymdeithas Sifil, yn addas i'r diben, ac sy'n cydnabod yr anghenion amrywiol iawn sydd gan fenywod, gan gynnwys y rhai ag anableddau, neu o gefndiroedd ethnig gwahanol. Ein huchelgais yw sicrhau bod diodefwr a goroeswyr yn gallu cael mynediad at y cymorth cywir ar yr adeg iawn, boed hynny'n ofal therapiwtig, eiriolaeth arbenigol i lywio'r system cyfiawnder troseddol, neu wasanaethau cymunedol-pwrpasol.

Trawsnewid radical y dirwedd gomisiynu

Rydym yn gwybod na all gwasanaethau cymorth wasanaethu diodefwr a goroeswyr yn effeithiol heb adnoddau digonol ac mewn gormod o achosion, nid yw menywod a merched wedi gallu cael mynediad at y gwasanaethau cymorth sydd eu hangen arnynt. Er mwyn cywiro'r camwedd hwn, bydd y Llywodraeth hon yn cefnogi diodefwr gyda'r buddsoddiad mwyaf-erioed o £550 miliwn mewn gwasanaethau cymorth i ddiodefwr dros y tair blynedd nesaf, gan gynnal y cyllid presennol gyda chynnydd blynyddol.

Bydd hyn yn cael ei gefnogi ymhellach gyda £5 miliwn bob blwyddyn gan yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol. Mae'r buddsoddiad sylweddol hwn yn atgyfnerthu bod gan ofal iechyd, ynghyd â phob rhan o gymdeithas, ran hanfodol i'w chwarae wrth gefnogi diodefwr a goroeswyr.

Nid yw cyllid ar gyfer gwasanaethau yn unig yn ddigon. Mae angen i ni drwsio'r dirwedd gomisiynu tymor byr a dameidiog sy'n gadael diodefwr i lawr.⁶⁰ Byddwn yn cyflawni trawsnewid radical o'r dirwedd gomisiynu, sy'n golygu diwygio sut mae gwasanaethau yn cael eu comisiynu, i sicrhau bod diodefwr a goroeswyr yn derbyn cymorth cyson, o ansawdd uchel-sy'n addas i'r diben ac yn diwallu eu hanghenion.

Bydd ein dull gweithredu ar ddyletswyddau presennol yng Nghymru o dan Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 a gweithredu'r Ddyletswydd i Gydweithio yn Neddf Dioddefwyr a Charcharorion 2024, sy'n berthnasol i Loegr. Y nod yw cryfhau comisiynu ar gyfer oedolion a phlant sy'n dioddef cam-drin domestig, cam-drin rhywiol a thrais difrifol, gyda ffocws penodol ar ddiwallu anghenion carfanau dioddefwyr amrywiol. Byddwn yn ystyried goblygiadau'r diwygiadau i blismona i sicrhau bod y nodau hyn yn cael eu cyflawni.

Er mwyn cefnogi'r trawsnewidiad hwn, byddwn yn cyhoeddi datganiad comisiynu cenedlaethol newydd i ddisodli'r Datganiad Disgwyliadau Cenedlaethol cyfredol a Phecyn Cymorth Comisiynu VAWG. Bydd y datganiad hwn yn darparu diffiniadau clir o wasanaethau arbenigol-- , gan helpu cyllidwyr i ddyrannu cyllid yn fwy effeithiol. Bydd hefyd yn egluro cyfrifoldebau comisiynu adrannau llywodraeth genedlaethol ac yn cynnig arweiniad i gomisiynwyr lleol ar sut mae eu dyletswyddau, fel y Dyletswydd Llety Diogel, y Ddyletswydd i Gydweithio, a'r Ddyletswydd Trais Difrifol, yn gweithio gyda'i gilydd. Bydd hyn yn sicrhau dull mwy cyson ar draws atal ac ymyrraeth gynnar, ymateb troseddwr, a chymorth dioddefwyr.

Byddwn hefyd yn sicrhau y gall dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig ledled Cymru a Lloegr barhau i gael mynediad at daliadau arian parod untro-i'w helpu i ffoi rhag cam-drin a dechrau ailadeiladu eu bywydau. Mae'r taliadau hyn yn achubiaeth hanfodol i ddioddefwyr a goroeswyr, gan gynnwys i'r rhai sydd heb ddefnyddio arian cyhoeddus, gan eu galluogi i sicrhau diogelwch a sefydlogrwydd hirdymor-.

Cefnogaeth sy'n deall pob dioddefwr a goroeswr

Mae dioddefwyr sy'n profi anfantais lluosog – cyfuniadau o ddigartrefedd a chysgu garw, iechyd meddwl gwael, defnyddio sylweddau, cam-drin domestig a chysylltiad â'r system cyfiawnder troseddol – yn wynebu rhwystrau ychwanegol i gael mynediad at gymorth ac yn aml yn cael eu heithrio oherwydd eu hanghenion lluosog.⁶¹ Maent hefyd yn fwy tebygol o gael trafferth ymgysylltu â chymorth oherwydd trawma a phrofiadau blaenorol negyddol gyda gwasanaethau.⁶² O'r rhai a ymgysylltwyd â'r rhaglen Changing Futures, sy'n darparu cymorth wedi'i dargedu ar gyfer anfantais lluosog, roedd 93% o fenywod wedi profi cam-drin domestig.⁶³

Mae angen cymorth hyblyg, person-ganolog-a gwasanaethau arbenigol cydgysylltiedig-ar bobl i helpu gydag anghenion cronig sy'n-cyd-ddigwydd. Ein huchelgais yw chwalu'r rhwystrau hyn trwy ddarparu cymorth holistaidd, wedi'i deilwra sy'n diwallu'r ystod lawn o anghenion. Bydd y dull hwn nid yn unig yn grymuso dioddefwyr a goroeswyr i ymdopi, adfer ac ailadeiladu eu bywydau, ond bydd hefyd yn helpu i atal erledigaeth ailadroddus ac ysgogi newid ymddygiad ymhlith troseddwr. Trwy fynd i'r afael ag anghydraddoldebau sylfaenol a sicrhau bod gwasanaethau yn gynhwysol ac yn hygyrch, byddwn yn creu system sy'n gweithio i bawb, waeth beth fo'u cefndir neu amgylchiadau.

Dyna pam, gan adeiladu ar ddysgu o'r rhaglen lwyddiannus Newid Dyfodol, bydd y Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol yn buddsoddi £55.8 miliwn mewn rhaglen anfantais lluosog newydd. Mae hwn yn gydweithrediad â'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol, y Weinyddiaeth Gyfiawnder, y Swyddfa Gartref a'r Adran Gwaith a Phensiynau a bydd yn trawsnewid y ffordd y mae systemau gwasanaethau cyhoeddus

lleol yn ymateb i bobl sy'n wynebu neu mewn perygl o anfantais lluosog, gan eu helpu i adennill rheolaeth dros eu bywydau gyda'r gefnogaeth gywir ar yr adeg iawn. Trwy waith achos dwys, cymorth cymheiriaid, a thrwy uno gwasanaethau, data a chyllid ar draws partneriaid, gan gynnwys gyda chymdeithas sifil, bydd hyn yn atal rhai o'n dinasyddion mwyaf agored i niwed – gan gynnwys menywod sy'n profi cam-drin domestig ac ag anghenion cymhleth – rhag cwmpo dro ar ôl tro trwy'r bylchau rhwng gwasanaethau a dibynnu ar gymorth argyfwng.

Rydym hefyd yn cydnabod sut y gall statws mewnfudo effeithio ar ddiodefwyr VAWG ac na fydd llawer o ddiodefwyr sy'n ceisio lloches-yn dod ymlaen i riportio cam-drin oherwydd ofn am eu dyfodol.⁶⁴ Dyma pam y bydd y Llywodraeth hon yn cyflwyno gofyniad i'r heddlu geisio caniatâd diodefwyr cam-drin domestig cyn rhannu eu gwybodaeth gyda Gorfodi Mewnfudo. Mae hwn yn fesur arloesol-a fydd yn allweddol wrth gefnogi rhai o'r diodefwyr mwyaf agored i niwed, gan ganiatáu iddynt riportio troseddau heb ofn wrth wella ymddiriedaeth a mynediad at gyfiawnder a helpu'r heddlu i adnabod mwy o gyflawnwyr y troseddau hyn.

Cymorth therapiwtig i ddiodefwyr cam-drin plant yn rhywiol

Plant sy'n ddiodefwyr VAWG, gan gynnwys cam-drin plant yn rhywiol, yw rhai o'r rhai mwyaf agored i niwed. Maent yn haeddu ymateb arbenigol wedi'i deilwra sy'n cydnabod difrifoldeb y troseddau y maent wedi'u profi.

Bydd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn buddsoddi hyd at £50 miliwn i drawsnewid cefnogaeth i ddiodefwyr cam-drin a chamfanteisio plant yn rhywiol ar draws pob rhanbarth GIG yn Lloegr. O dan y Llywodraeth hon rydym yn ehangu'r model Tŷ Plant (Barnahus) sy'n arwain y byd-fel bod plant a phobl ifanc yr effeithir arnynt gan y troseddau erchyll hyn yn gallu cael mynediad at y gofal arbenigol sydd ei angen arnynt. O dan y dull Tŷ Plant, mae gofal iechyd, cymorth emosiynol ac arbenigedd amlasiantaeth-yn cael eu dwyn ynghyd o dan yr un to i ddarparu gofal sy'n canolbwyntio ar blant-sy'n-cydnabod graddfa lawn trawma a niwed.

Yn rhy aml, mae plant yn cael eu gorfodi i ail-fyw eu profiadau trwy ailadrodd adroddiadau dirdynnol i weithwyr proffesiynol lluosog, gan waethygu eu trawma.⁶⁵ Mae Tai Plant yn newid hyn trwy greu un gofod diogel, croesawgar lle mae gwasanaethau amlasiantaeth-hanfodol yn dod i'r plentyn. Mae cymorth ar gael i'r teulu cyfan, gan ddarparu cwnsela, cyngor ymarferol a gofal cofleidol fel bod rhieni a gofalwyr yn cael eu paratoi i helpu eu plentyn i wella ac ailadeiladu.

Mae'r model profedig hwn yn cael ei gydnabod yn rhyngwladol fel y safon aur ar gyfer cymorth therapiwtig i blant sydd wedi diodef cam-drin rhywiol.

Gwella profiad diodefwyr a goroeswyr o'r system gyfiawnder

Rydym yn cyflawni diwygiadau beiddgar yn y llysoedd troseddol i wella prydlondeb i bob diodefwyr a goroeswr, gan gynnwys y rhai o droseddau VAWG. Mae'r Llywodraeth hon wedi etifeddu argyfwng anweledig yn ein llysoedd troseddol gyda record a llwyth achosion cynyddol, sydd wedi bod yn flynyddoedd yn y gwaith. Er bod y Llywodraeth yn ymroddedig i wella prydlondeb i ddiodefwyr treisio, sydd ar hyn o bryd ar lefel annerbyniol, mae

graddfa'r argyfwng hwn yn golygu nad oes modd cyrraedd gwelliant cyflym yn y tymor byr. Rydym wedi buddsoddi'n helaeth yn y system; mewn dyddiau eistedd record, adeiladau llys a thechnoleg, ac mewn gweithwyr proffesiynol cyfreithiol, ond mae Adolygiad Annibynnol Syr Brian Leveson o'r Llysoedd Troseddol wedi gwneud yn glir na fydd dim llai na diwygio mawr yn trwsio'r system. Hyd yn oed gyda gweithredu radical, bydd yn cymryd amser cyn i'r diwygiadau hyn ddod i rym ac mae'n rhaid i ni gefnogi dioddefwyr a goroeswyr trwy'r cyfnod hwn. Mae hynny'n golygu gwella profiad treial i ddioddefwyr treisio ac ariannu gwasanaethau cymorth dioddefwyr hanfodol.

Byddwn yn mynd i'r afael â chwedlau a chamsyniadau treisio yn y llys, gan gyflwyno pecyn o fesurau deddfwriaethol i wella'r profiad o roi tystiolaeth i ddioddefwyr a goroeswyr trais rhywiol. Byddwn hefyd yn dod ag egwyddorion Operation Soteria i'r ystafell llys i sicrhau bod y rhain yn cael eu modelu gan y system cyfiawnder troseddol gyfan. Ochr yn ochr â'r gwaith ymroddedig hwn ar dreisio a throseddau rhywiol, rydym yn archwilio modelau llys arbenigol, fel llysoedd cam-drin domestig arbenigol, i ddarparu gwell cefnogaeth i ddioddefwyr a goroeswyr. Mae pob cyswllt a wneir â gweithwyr proffesiynol yn hanfodol – bydd hyfforddiant ar gyfer ymarferwyr cyfiawnder troseddol yn ceisio sicrhau nad yw'r System Cyfiawnder Troseddol yn cael ei ddefnyddio fel gofod i ail-erledigaeth goroeswyr.

Rhaid i'r CPS hefyd barhau i wella sut mae'n cyfathrebu â dioddefwyr a goroeswyr, fel eu bod yn teimlo eu bod yn hysbys, yn ddiogel ac yn cael eu cefnogi trwy gydol y broses gyfiawnder, a bod yr holl fesurau amddiffynnol sydd ar gael yn cael eu defnyddio i'w diogelu. Mae hyn yn cynnwys cyflwyno'r Rhaglen Trawsnewid Dioddefwyr i wella'r gwasanaethau y maent yn eu darparu i bob dioddefwr troseddol sy'n rhyngweithio â nhw, gan gynnwys y rhai yr effeithir arnynt gan VAWG, a gweithredu ei Strategaeth VAWG wedi'i diweddarau ar gyfer 2025-2030, a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2025. Nod y Strategaeth yw cynyddu nifer yr achosion VAWG sy'n cyrraedd y llys drwy ddyfnhau dealltwriaeth o sut mae gwahanol fathau o VAWG yn croestorri ac yn gwaethygu, ac i leihau dioddefwyr trwy sicrhau bod dioddefwyr yn cael eu hysbysu a'u cefnogi'n dda-trwy gydol eu hymngysylltiad â'r CPS.⁶⁶

Mae troseddau VAWG yn dod yn fwyfwy cymhleth, gyda throseddau sy'n cael eu gyrru gan ymddygiad-, mathau o droseddau rhyng-gysylltiedig, ac elfennau seiber i gyd yn cyflwyno heriau i erlynwyr. Er mwyn sicrhau bod ei waith achos VAWG o'r safon uchaf, rhaid i'r CPS wella sgiliau a gwybodaeth arbenigol erlynwyr i sicrhau eu bod wedi'u cyfarparu'n dda-i ymdrin â'r achosion hyn.

Llysoedd Teulu

Mae'r llysoedd teulu yn delio â rhai o'r bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas ac yn gwneud penderfyniadau hanfodol am fywydau plant. Rydym hefyd yn gwybod bod y rhai sy'n ymwneud ag achosion llys teulu yn cael eu heffeithio'n anghymesur gan gam-drin domestig.⁶⁷ Mewn adolygiad o bron i 300 o ffeiliau achos trefniant plant a 100 o wrandawiadau, roedd arwyddion o gam-drin yn ymddangos mewn 73% o wrandawiadau ac 87% o ffeiliau achos.⁶⁸ Er gwaethaf hyn nid yw'r system yn ymateb yn effeithiol ac mae gormod o ddioddefwyr a goroeswyr VAWG yn adrodd profiadau negyddol o'r llysoedd teulu.

Byddwn yn sicrhau nad yw'r llysoedd teulu bellach yn fannau lle gall dioddefwyr a goroeswyr VAWG gael eu hail-ddioddef. Trwy raglen o ddiwygio, byddwn yn lleihau cyfleoedd i droseddwyr gamddefnyddio prosesau cyfreithiol, cryfhau amddiffyniadau i ddioddefwyr, goroeswyr a phlant, ac ymgorffori dull sy'n seiliedig ar drawma-ar draws y system. Bydd y newidiadau hyn yn helpu i newid y diwylliant o fewn y llysoedd teulu, gan flaenoriaethu diogelwch, atebolrwydd a lles y plentyn uwchlaw popeth arall.

Profiad ehangach o'r system cyfiawnder troseddol

Gwyddom fod cyfran fawr o fenywod mewn cysylltiad â'r system cyfiawnder troseddol yn ddioddefwyr VAWG. Mae amcangyfrifon yn awgrymu bod 67% o fenywod yn y gymuned a 68% o'r rhai yn y carchar wedi adrodd eu bod yn ddioddefwr cam-drin domestig.⁶⁹ Mae diffyg ymwybyddiaeth a dealltwriaeth ar draws y system cyfiawnder troseddol am ddeinameg gyd-destunol cam-drin domestig sy'n arwain dioddefwyr i droseddu, gan effeithio ar eu hymateb. Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i leihau nifer y menywod yn y ddalfa trwy fynd i'r afael â'u hanghenion penodol. Dan gadeiryddiaeth yr Arglwydd Timpson, sefydlwyd y Bwrdd Cyfiawnder Menywod i gynghori'r Llywodraeth ar gyflawni'r nod hwn.

Byddwn yn gwella cefnogaeth i fenywod yn y system cyfiawnder troseddol trwy gryfhau ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o sut y gall dioddefwyr gael eu troseddu, yn enwedig ymhlith asiantaethau cyfiawnder troseddol. Fel rhan o hyn, byddwn yn archwilio newidiadau i ffurflenni amddiffyn Llys y Goron a Llys Ynadon i gynnwys cwestiynau am hanes cam-drin domestig, gan gynnwys rheoli gorfodol, gan helpu i gasglu gwybodaeth gyd-destunol a dyfnhau ein dealltwriaeth o'r ffactorau sy'n arwain at droseddu.

Hawl i fyw yn rhydd rhag cam-drin

Cartref

Mae tai diogel yn sylfaen hanfodol ar gyfer diogelwch, adferiad ac annibyniaeth hirdymor-i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a'u plant. Gall ansicrwydd ynghylch ble i fynd ddal dioddefwyr mewn cartrefi gyda'u troseddwyr, ac rydym yn gwybod bod goroeswyr, yn enwedig menywod, yn wynebu risg uwch o ddigartrefedd oherwydd ansicrwydd ariannol ar ôl gadael partneriaid camdriniol.⁷⁰ Dangosodd amcangyfrifon CSEW ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025 fod cyfran uwch o bobl a oedd wedi profi digartrefedd yn ystod eu hoes wedi profi cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (22.1%), o'i gymharu â'r rhai nad oeddent erioed wedi bod yn ddigartref (7.2%).⁷¹

Yn 2024/25, cefnogodd cynghorau lleol 35,990 o aelwydydd sy'n wynebu digartrefedd oherwydd cam-drin domestig, sy'n cynrychioli 11% o'r holl aelwydydd sy'n ddigartref neu mewn perygl.⁷² Yn ystod yr un cyfnod, cafodd 76,850 o unigolion, gan gynnwys oedolion a phlant, gael mynediad at lety diogel, cynnydd o 20% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Fodd bynnag, ni ellid cefnogi 28,190 o aelwydydd, cynnydd o 5% ers 2023/24.⁷³ Mae'r ffigurau hyn yn tanlinellu'r angen brys am weithredu.

Ni ddylai unrhyw un gael ei orfodi i aros mewn sefyllfa anniogel oherwydd eu bod yn ofni dod yn ddigartref. Fel llywodraeth, rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod y system dai yn

galluogi dioddefwyr i ddianc rhag cam-drin ac ailadeiladu eu bywydau. Mae hyn yn golygu gwella llwybrau i lety diogel i'r rhai sydd angen ffoi a darparu gwell cymorth i gael mynediad at dai tymor hwy-wrth iddynt wella.

Darparodd y Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol £160 miliwn yn 2025-26 ar gyfer y Ddyletswydd Llety Diogel Cam-drin Domestig, cynnydd o £30 miliwn o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol ac mae'n cynyddu buddsoddiad i alluogi awdurdodau lleol yn Lloegr i ddarparu'r cymorth sydd ei angen ar ddiodefwyr mewn tai diogel, gan ymrwymo £499 miliwn dros y tair blynedd nesaf. Mae gan gynghorau ddyletswydd gyfreithiol i greu cynlluniau lleol i wneud yn siŵr eu bod yn darparu dioddefwyr a'u plant gyda'r help sydd ei angen arnynt i adfer ac ailadeiladu eu bywydau mewn mannau diogel. Mae Grŵp Tai Cam-drin Domestig dan gadeiryddiaeth weinidogol-yn darparu goruchwyliaeth genedlaethol, wedi'i gefnogi gan ddata monitro blynyddol. Bydd y Ddyletswydd Llety Diogel yn cael ei chynnwys yn y gwaith i newid y dirwedd gomisiynu, er mwyn gyrru mwy o gysondeb ac ansawdd cyflenwi ledled y wlad.

Cam-drin economaidd

Gall cam-drin economaidd ac ariannol gael effeithiau dinistriol a hirdymor-ar ddiodefwyr a goroeswyr, yn aml yn parhau ymhell ar ôl i berthynas ddod i ben.⁷⁴ Mae amcangyfrifon gan y CSEW yn dangos bod 3.3% o fenywod 16 oed a hŷn wedi profi cam-drin economaidd gan bartner presennol neu gyn-bartner yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025.⁷⁵ Gall y math hwn o gam-drin ddal diodefwyr mewn perthnasoedd niweidiol a chreu rhwystrau i ailadeiladu eu bywydau.

Pan fydd diodefwyr yn dechrau gwella, ni ddylai ansicrwydd ariannol byth eu gorfodi yn ôl at bartner camdriniol. Byddwn yn gweithio ar draws y sectorau cyhoeddus a phreifat i atal cam-drin economaidd a chefnogi goroeswyr i adennill annibyniaeth ariannol. Mae hyn yn cynnwys gweithio gyda banciau i sicrhau bod gwasanaethau yn diwallu anghenion diodefwyr a mynd i'r afael â materion systemig, fel troseddwy yn atal taliadau cynhaliaeth plant. Ochr yn ochr â hyn, byddwn yn mynd i'r afael â chamdddefnyddio cynhyrchion ariannol, fel morgesi ar y cyd, benthyciadau a chardiau credyd, y mae troseddwy yn eu hecsbloetio i gynnal rheolaeth. Gall yr arferion hyn achosi niwed difrifol, gan adael diodefwyr mewn dyled, niweidio eu sgôr credyd, a chyfyngu ar fynediad at gynhyrchion ariannol yn y dyfodol.

Bydd Trysorlys EM yn gweithio gyda rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys diwydiant a'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol (FCA), i archwilio sut mae morgesi ar y cyd yn cael eu defnyddio fel offeryn cam-drin a sut y gellir cefnogi diodefwyr a goroeswyr yn well. Rydym hefyd yn gweithio gyda'r gwasanaethau ariannol a'r trydydd sectorau i ddatblygu dull o wella'r ffordd y mae dyled orfodol yn cael ei adlewyrchu ar ffeiliau credyd diodefwyr a goroeswyr, i'w helpu i gael mynediad at gynhyrchion ariannol yn y dyfodol.

Cyflogaeth

I oroeswyr cam-drin domestig sy'n gadael lloches, gall diweithdra fod yn rhwystr mawr i ailadeiladu eu bywydau. Heb incwm sefydlog, mae mynediad at dai diogel ac adnoddau hanfodol iddyn nhw eu hunain a'u plant yn aml yn parhau i fod allan o gyrraedd. Nid angen ariannol yn unig yw cyflogaeth ddiogel mewn amgylchedd cefnogol – mae'n gam hanfodol

tuag at adferiad, gan helpu goroeswyr i adennill hyder, annibyniaeth, ac ymdeimlad o reolaeth dros eu dyfodol.

Byddwn yn archwilio anghenion penodol goroeswyr sy'n pontio o lochesi i sicrhau eu bod yn derbyn cymorth cyflogaeth llawn a theilwra i fynd yn ôl i'r gwaith. Ein nod yw sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig yn gallu cael mynediad at gyfleoedd cyflogaeth priodol a rhaglenni cymorth, lle mae hyn yn cyd-fynd â'u hamgylchiadau a'u taith adferiad. Trwy wneud hynny, byddwn yn helpu goroeswyr i symud tuag at sefydlogrwydd ac annibyniaeth hirdymor-.

Dysgu o drasiedi

Yn drasig, rhaid i'n Strategaeth hefyd wynebu canlyniadau mwyaf difrifol a thorcalonnus trais a chamdriniaeth. Mae hyn yn cynnwys dynladdiadau domestig, femicides, hunanladdiadau a marwolaethau sydyn neu anesboniadwy sy'n digwydd yng nghydestun VAWG. Mae graddfa a natur y marwolaethau hyn yn annioddefol ac yn gofyn am weithredu brys, cydgysylltiedig.

Mae Adolygiadau Dynladdiad Domestig, ochr yn ochr ag Adroddiadau Atal Marwolaethau yn y Dyfodol ac Adroddiadau Adolygu Ymarfer Diogelu Plant yn tynnu sylw at bwysigrwydd hanfodol ymyrraeth gynnar gadarn wrth ddiogelu dioddefwyr. Mae hwn yn golofn canolog ein cenhadaeth a'n Strategaeth. Mae'r adolygiadau hyn yn datgelu cyfleoedd a gollwyd i ymyrryd, bylchau mewn arferion diogelu, a methiannau mewn cydlynu ar draws asiantaethau. Maent yn tanlinellu'r angen brys am ymateb cryf, amlasiantaeth-i gefnogi dioddefwyr ac atal troseddwr rhag achosi niwed pellach. Trwy ddysgu o'r trasiedïau hyn, gallwn gryfhau ein systemau, cau bylchau presennol, a sicrhau nad yw'r un camgymeriadau yn cael eu hailadrodd.

Er ein bod yn gwneud cynnydd o ran deall ac ymateb i farwolaethau sy'n gysylltiedig â cham-drin-domestig, rydym yn cydnabod bod angen gwneud mwy i fynd i'r afael â mathau eraill o VAWG angheuol. Ar hyn o bryd ni fyddai llofruddiaethau Sarah Everard neu Zara Aleena yn dod o fewn cylch gwaith presennol adolygiadau o'r fath oherwydd nad oeddent yn ddomestig eu natur. Ni ellir anwybyddu'r mathau hyn o fenistrid; Rhaid i sefydliadau a llunwyr polisi ddysgu gwersi o bob marwolaeth.

Mewn ymateb, mae'n rhaid i ni ymgorffori dysgu o bob achos yn ymarferol, gan sicrhau bod asiantaethau cyhoeddus wedi'u paratoi i gymryd camau penderfynol, cydgysylltiedig i atal marwolaethau yn y dyfodol a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr yn well. Rydym wedi ymrwymo i yrru newid systemig ar draws y gymdeithas, fel nad oes unrhyw fywyd yn cael ei gollu i drais a cham-drin y gellid fod wedi ei atal. Mae cryfhau atebolrwydd, gwella ymatebion amlasiantaethol-, cydweithio â chymdeithas sifil a dysgu o drasiedi yn hanfodol i adeiladu system sy'n amddiffyn menywod a merched cyn i niwed waethygu ac yn eu cefnogi'n well.

Mae gormod o ddiodeswyr cam-drin domestig yn cael eu gyrru i gymryd eu bywydau eu hunain, ac mae llawer o rai eraill yn marw mewn amgylchiadau anesboniadwy neu amheus. Er ein bod yn gwella casglu data ar y marwolaethau hyn, gwyddom fod y gwir nifer yn debygol o gael ei danamcangyfrif yn sylweddol. Er mwyn mynd i'r afael â hyn, byddwn yn cryfhau ymateb yr heddlu i ddiodeswyr. Mae canllawiau newydd a

Strategaeth

gyhoeddwyd gan y Coleg Plismona a'r Prosiect Dynladdiad Domestig yn tynnu sylw at bwysigrwydd cydnabod hanes o gam-drin a chymhwyso chwilfrydedd proffesiynol ar leoliad marwolaethau annisgwyl, gan gynnwys hunanladdiadau a amheuir. Byddwn yn monitro gweithredu'r canllawiau hyn trwy gynnal plymio'n ddwfn i sut mae heddluoedd penodol yn ymateb. Yn y dyfodol, bydd rhaglen hyfforddi'r Uwch Swyddog Ymchwilio hefyd yn ymdrin â hunanladdiad dioddefwyr a amheuir yn dilyn cam-drin domestig. Fodd bynnag, rydym yn deall, er mwyn i'r heddlu ymateb i'r marwolaethau hyn yn effeithiol, mae'n rhaid i ni sicrhau bod ganddynt yr offer sydd eu hangen arnynt i ymchwilio i hunanladdiadau a marwolaethau annisgwyl sy'n gysylltiedig â VAWG.

Mae'r newidiadau hyn nid yn unig yn ymwneud â gwella ymchwiliadau, maen nhw'n ymwneud â gwella cefnogaeth i ddioddefwyr a goroeswyr. Trwy ymgorffori dysgu o bob achos trasig mewn ymarfer rheng flaen, gallwn gryfhau ymatebion asiantaethau, gwella diogelu, a chymryd camau penderfynol i atal rhagor o golli bywydau. Byddwn yn parhau i weithio'n agos gyda theuluoedd a sefydliadau cymorth yr effeithir arnynt i sicrhau bod pob marwolaeth sy'n gysylltiedig â VAWG yn cael ei thrin gyda'r difrifoldeb a'r sensitifrwydd y mae'n ei haeddu.

Dull Cymdeithas Gyfan

Dull cymdeithas gyfan

Y gwir amdani yw na allwn ddibynnu ar y broses cyfiawnder troseddol yn unig i atal troseddwyd rhag achosi niwed. Mae dod â VAWG i ben yn dechrau gyda'r unigolyn ac yn gofyn am ymrwymiad a chyfraniad gan bob un ohonom a phob rhan o gymdeithas. Mae gan bob un ohonom rôl i'w chwarae, boed hynny trwy herio ymddygiadau niweidiol pan fyddwn yn eu gweld, myfyrio ar ein gweithredoedd ein hunain, neu osod esiampï gadarnhaol.

Y tu hwnt i'r unigolyn, mae'n hanfodol bod yr holl wasanaethau rheng flaen a allai ddod ar draws VAWG wedi'u cyfarparu nid yn unig i adnabod a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr, ond hefyd i gydnabod, herio ac amharu ar ymddygiad troseddwyd ar y cyfle cynharaf. Nid yw'r rhan fwyaf o droseddwyd byth yn dod i sylw'r heddlu na'r llysoedd, yn aml oherwydd bod dioddefwyr a goroeswyr yn dewis peidio â chynnwys gorfodi'r gyfraith.⁷⁶ Efallai na fydd rhai dioddefwyr a goroeswyr eisïau i'w camdriniwr gael ei garcharu ond maen nhw eisïau i'r cam-drin stopio. Mewn llawer o achosion, mae'r datgeliad cyntaf o drais neu gam-drin yn cael ei wneud i weithiwr proffesiynol y tu allan i blimona, fel athro, meddyg, gweithiwr cymdeithasol, neu gynghorydd Canolfan Gwaith.⁷⁷

Mae tystiolaeth yn dangos bod hyfforddiant a chefnogaeth i staff gofal sylfaenol yn gwella adnabod cam-drin domestig ac atgyfeirio at asiantaethau cam-drin domestig.⁷⁸ Nod y dull hwn yw atal niwed rhag cynyddu a lleihau effaith hirdymor-camdriniaeth. Felly, mae'r gweithwyr proffesiynol rheng flaen hyn yn chwarae rhan hanfodol wrth adnabod cam-drin yn gynnar a chysylltu dioddefwyr a goroeswyr â chymorth arbenigol.

Mae'n hanfodol felly ein bod yn hyfforddi staff i adnabod arwyddion cam-drin a'u harfogi i adnabod y rhai sydd mewn perygl, gofyn cwestiynau gwybodus a sensitif, a chysylltu unigolion â chymorth arbenigol.⁷⁹ Mae mentrau'r DU fel Adnabod ac Atgyfeirio i Wella Diogelwch (IRISi) a phrosiect Pathfinder, sy'n gweithio i ymgorffori ymwybyddiaeth o gam-drin domestig mewn lleoliadau iechyd a gwella adnabod ac ymateb cynnar, yn dangos effaith integreiddio'r dull hwn i wasanaethau rheng flaen.⁸⁰

Mae'r Llywodraeth hon wedi ymrwymo i sicrhau bod staff rheng flaen ar draws pob sector yn gweithredu'n gyflym dros y degawd nesaf i fynd i'r afael â VAWG, boed yn weithwyr gofal iechyd proffesiynol, gweithwyr cymdeithasol, athrawon, staff y Ganolfan Gwaith, cyflogwyr, gweithwyr trafniadaeth, staff cymdeithas sifil a gwirfoddolwyr neu'r rhai yn y sector ariannol. Rhaid i bartneriaid cyflenwi gael eu grymuso a'u cymell i herio cam-drin ble bynnag y mae'n digwydd, gan yrru newid ym mhob rhan o gymdeithas y DU. Trwy wneud hyn, gallwn helpu i greu amgylcheddau mwy diogel a lleihau'r risg o gam-drin a thrais rhywiol mewn unrhyw le cyhoeddus.

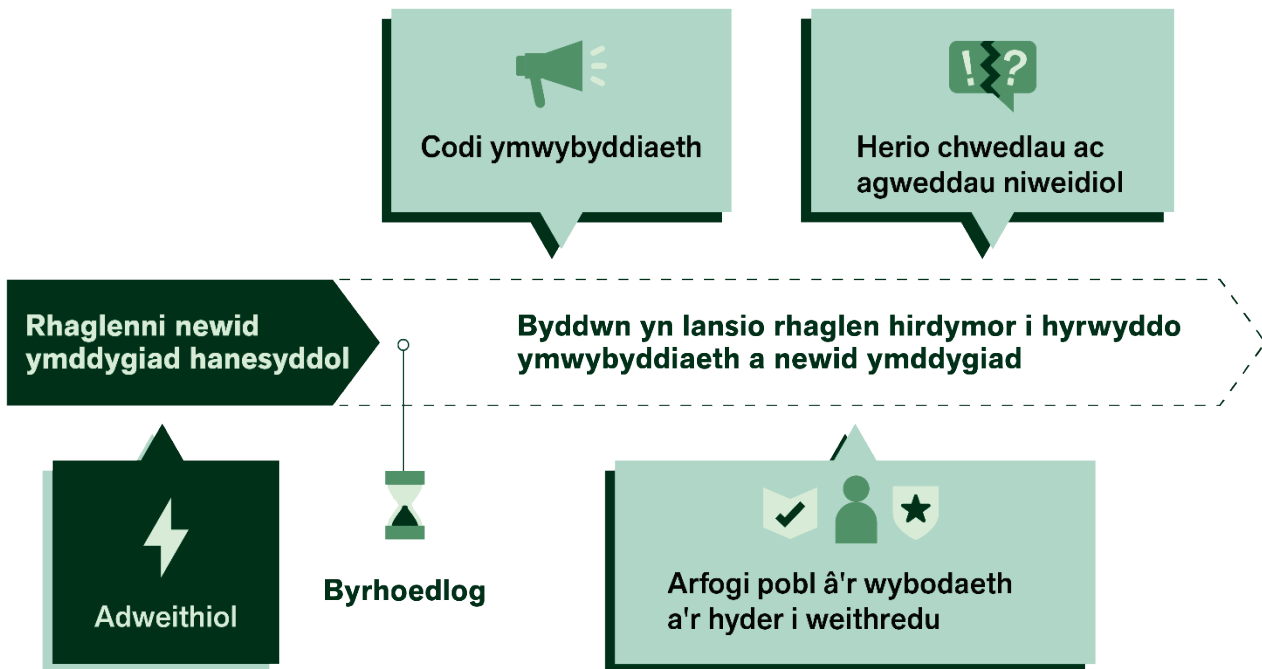
Rhaid i ni wneud VAWG yn fusnes pawb i'w lleihau'n ystyrlon dros y tymor hir-.

Gwella ymwybyddiaeth y cyhoedd o VAWG a chreu newid parhaol

Mae graddfa ac effaith dealltwriaeth gyhoeddus VAWG yn parhau i fod yn isel, fel y gwelir yn y nifer isel o adroddiadau ac euogfarnau o'i gymharu â chyffredinrwydd cam-drin

domestig, er ei fod yn drosedd ers 2015.⁸¹ Mae'r camsyniadau hyn yn tanio goddefgarwch o agweddau ac ymddygiadau sy'n galluogi camdriniaeth. Er bod mwy o ddioddefwyr a goroeswyr yn siarad yn ddewr, nid yw cymdeithas wedi ymgorffori'r newid cenhedlaeth mewn agweddau sydd ei angen eto.

Yn rhy aml, nid yw pobl yn gwybod pryd na sut i ymyrryd neu'n credu na allant wneud gwahaniaeth. Yn hanesyddol, mae ymgyrchoedd newid ymddygiad wedi bod yn adweithiol ac yn fyrhoedlog-, gydag ymgyrchoedd sy'n methu â chyflawni effaith barhaol. Byddwn yn newid hyn. Er mwyn arfogi pobl â'r wybodaeth a'r hyder i weithredu, a sicrhau ein bod yn mynd i'r afael ag ymddygiadau ac agweddau oedolion yn ein hymdrechion atal cymaint â rhai plant a phobl ifanc, byddwn yn lansio rhaglen hirdymor o ymgyrchoedd codi ymwybyddiaeth a newid ymddygiad sy'n gwella dealltwriaeth y cyhoedd o VAWG, yn herio mythau ac agweddau niweidiol, ac adeiladu hyder i ymyrryd yn ddiogel ac yn effeithiol. Bydd yr ymgyrch yn cyrraedd y cyhoedd i yrru ymateb cymdeithasol, a bydd hefyd yn targedu dynion a bechgyn ifanc camarweiniol, rhieni a dioddefwyr camdriniaeth. Bydd y gweithgaredd hwn yn cael ei gefnogi gan ymchwil i ddyfnhau ein dealltwriaeth o'r berthynas rhwng agweddau cymdeithasol tuag at fenywod a merched a chyffredinrwydd ymddygiadau VAWG. Mae hyn yn ymwneud â chreu newid parhaus, nid yn unig mewn ymwybyddiaeth, ond mewn ymddygiad, fel y gallwn gyda'n gilydd adeiladu cymdeithas lle mae menywod a merched yn ddiogel ac yn cael eu parchu.

Sefydlu ein system gofal iechyd i fynd i'r afael yn well â VAWG

Gall gwasanaethau iechyd yn aml fod y lle cyntaf lle mae dioddefwyr a goroeswyr yn datgelu ac mae'n bwysig bod y rhain yn lle diogel i bobl sy'n profi camdriniaeth. Bydd gweithredu'r Llywodraeth hon yn sicrhau nad yw iechyd yn ychwanegiad ond yn rhan o'r ateb. Mae'r GIG yn chwarae rhan hanfodol wrth adnabod cam-drin yn gynnar, cefnogi goroeswyr, ac ymateb i droseddwyr. O fis Ebrill 2026, bydd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn cyflwyno gwasanaeth atgyfeirio cam-drin domestig a thrais rhywiol ar draws Byrddau Gofal Integredig (ICBs) o'r enw "Camau i Ddiogelwch". Bydd hyn yn rhoi'r offer a'r gallu i feddyginiaethau cyffredinol adnabod a chyfeirio dioddefwyr a goroeswyr i wasanaethau cymorth, gan adeiladu ar ddulliau arloesol sydd eisoes yn gweithredu yn Lloegr, a bydd yn cynnwys gwerthuso'r gwasanaethau. Mae gan y Llywodraeth hon nod penodol ar gyfer darpariaeth genedlaethol o'r gwasanaeth hwn a'n nod yw y gall unrhyw dioddefwr neu oroeswr yn Lloegr erbyn 2029 gael yr help sydd ei angen arnynt trwy siarad â staff yn eu practis cyffredinol – gan roi terfyn ar y clytwaith o wasanaethau sydd ar waith ar hyn o bryd.

Ochr yn ochr â hyn, byddwn yn gyrru newid diwylliannol o fewn y GIG i sicrhau bod staff yn cael eu cyfarparu a'u cefnogi i ymateb yn effeithiol i VAWG. Mae'r Ysgrifennydd Gwladol dros Iechyd a Gofal Cymdeithasol wedi penodi cynghorydd newydd ar VAWG, Jess Asato AS, i yrru trawsnewidiad pellach o ran atal VAWG a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr. Bydd Jess Asato AS yn canolbwyntio ar leihau effaith negyddol alcohol ar VAWG, ymgorffori cymorth VAWG mewn gwasanaethau iechyd cymdogaeth, a gwella comisiynu gwasanaethau.

"Nid mater cyfiawnder troseddol yn unig yw VAWG, mae'n argyfwng iechyd cyhoeddus. Pan fyddwn yn cryfhau systemau gofal iechyd i adnabod cam-drin yn gynnar, cefnogi goroeswyr, herio troseddwr a mynd i'r afael â'r trawma sy'n tanio cylchoedd niwed, rydym yn gwneud cymunedau yn fwy diogel. Nid yw sicrhau iechyd yn ychwanegiad at atal; mae'n rhan greiddiol o'r ateb"

- Jess Asato AS

Bydd pob cornel o fywyd cyhoeddus yn ddiogel

Rhaid i fenywod a merched deimlo'n ddiogel a bod yn ddiogel ym mhob agwedd ar fywyd cyhoeddus, gan gynnwys manau a rennir ac agored fel strydoedd, parciau, canolfannau trafndiaeth, ac adeiladau cyhoeddus. Nid yw diogelwch yn ymwneud â lleihau risg yn unig, mae'n ymwneud â chreu amgylcheddau sy'n meithrin hyder, urddas a rhyddid symud. Mae dylunio a chynllunio yn offer hanfodol i gyflawni hyn. Gall strydoedd wedi'u goleuo'n dda, trafndiaeth hygyrch, a dyluniad trefol meddylgar atal trais, lleihau cyfleoedd ar gyfer niwed, ac anfon neges glir bod manau cyhoeddus yn perthyn i bawb. Trwy ymgorffori ystyriaethau VAWG mewn canllawiau cynllunio a thrafnidiaeth, gallwn sicrhau bod diogelwch wedi'i adeiladu yng ngwead ein cymunedau, gan wneud manau cyhoeddus yn groesawgar ac yn ddiogel i bawb. Er mwyn cefnogi hyn, byddwn yn diweddarau canllawiau dylunio cenedlaethol i adlewyrchu persbectif VAWG, gan sicrhau bod ystyriaethau diogelwch yn llywio sut mae manau cyhoeddus yn cael eu dylunio.

Mae gan bawb yr hawl i fynd am eu bywydau bob dydd yn rhydd o aflonyddu a niwed. Roedd Deddf Amddiffyn rhag Aflonyddu Cyhoeddus ar sail Rhyw 2023 (Deddf PSH) yn gam sylweddol ymlaen trwy gyflwyno trosedd waethygu o aflonyddu bwriadol ar sail rhyw neu ryw tybiedig. Bydd y Llywodraeth yn dechrau Deddf PSH ar 1 Ebrill 2026. Er mwyn ategu hyn, bydd y Swyddfa Gartref yn archwilio cyflwyno cwrs ymwybyddiaeth aflonyddu rhywiol cyhoeddus ar gyfer troseddwr, gyda'r nod o herio ymddygiadau niweidiol, lleihau aildroseddu, a hyrwyddo newid diwylliannol hirdymor.

Bydd gweithleoedd yn amgylcheddau diogel rhag VAWG Mae gweithleoedd yn fwy na manau cyflogaeth – maent yn gymunedau lle mae pobl yn treulio rhan sylweddol o'u bywydau. Felly, mae gan gyflogwyr gyfrifoldeb a chyfle unigryw i helpu i atal VAWG, cefnogi dioddefwyr a goroeswyr, a galw allan ynglŷn ag ymddygiad. Rhaid i bob gweithle fod yn amgylchedd diogel a pharchus i bawb.

Byddwn yn anelu at ymgorffori diwylliant o atebolrwydd a chefnogaeth ar draws pob sector. Mae hyn yn golygu sicrhau bod gan gyflogwyr yr offer cywir, canllawiau clir, a fframwaith cyfreithiol cadarn i amddiffyn staff, ymateb yn effeithiol i ddigwyddiadau, a chwarae rhan weithredol yn yr ymdrech gymdeithasol ehangach i roi terfyn ar VAWG.

Rhaid i'r Gwasanaeth Sifil osod y safon wrth fynd i'r afael â VAWG, gan arwain trwy esiampl. Er mwyn cyflawni hyn, bydd y Llywodraeth yn lansio pecyn hyfforddi gweithle VAWG wedi'i adnewyddu ar gyfer holl adrannau'r llywodraeth, ochr yn ochr â chanllawiau enghreifftiol newydd ar gyfer cyflogwyr y gwasanaeth sifil. Bydd y canllawiau hyn yn

cynnwys ystod o fesurau, gan gynnwys darparu absenoldeb arbennig i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr, i helpu i sicrhau bod staff wedi'u paratoi i ymateb yn effeithiol ac yn dosturiol.

Byddwn yn gweithio gyda chyflogwyr i ymgorffori ymatebion cryfach yn y gweithle ym mhob sector i VAWG drwy asesu cynnydd drwy arolwg blynyddol, diweddarau canllawiau i gwmpasu pob math o gam-drin domestig yn unig, a hyrwyddo polisïau cadarn, hyfforddiant ac aelodaeth o rwydweithiau arbenigol.

Ochr yn ochr â hyn, bydd y Bil Hawliau Cyflogaeth yn cryfhau amddiffyniadau Deddf Cydraddoldeb 2010 rhag aflonyddu rhywiol yn y gweithle trwy ei gwneud yn glir bod yn rhaid i gyflogwyr gymryd 'pob cam rhesymol' i atal aflonyddu rhywiol ar eu gweithwyr, a thrwy gyflwyno rhwymedigaeth ar gyflogwyr i beidio â chaniatáu aflonyddu ar eu gweithwyr gan drydydd partion fel cwsmeriaid a chleientiaid. Bydd yn cryfhau amddiffyniadau chwythu'r chwiban, gan sicrhau y gellir adrodd am aflonyddu rhywiol fel datgeliad gwarchoddedig, a bydd yn atal camddefnyddio cytundebau peidio â datgelu sy'n tawelu dioddefwyr aflonyddu neu wahaniaethu. Bydd y Bil Dioddefwyr a Llysoedd yn ymestyn hyn i bob dioddefwr a thystion uniongyrchol troseddu.

Atebolrwydd

Atebolrwydd

Mae'r Llywodraeth hon yn benderfynol o gyrraedd ei nod o haneru VAWG. Ochr yn ochr ag uchelgais, mae angen atebolrwydd arnom. Mae buddsoddiad sylweddol a systemau cyflawni cymhleth yn gofyn am lywodraethu clir, tryloywder a chanlyniadau mesuradwy.

Llywodraethu

Bydd haneru VAWG yn rhaglen o newid sy'n effeithio ar fywydau miliynau. Er mwyn sicrhau bod newid yn cael ei deimlo gan y cyhoedd, Grŵp Gweinidogol VAWG trawslywodraethol fydd y strwythur llywodraethu craidd i yrru cynnydd. Mae'r Grŵp hwn wedi arwain creu'r Strategaeth a bydd yn parhau i yrru ei gweithredu, gan sicrhau bod cyhoeddi yn nodi dechrau, nid diwedd, ein huchelgais, a bod ein gweledigaeth yn cyfieithu i newid go iawn. -Wedi'i gyd-gadeirio gan y Gweinidog Diogelu a Thrais yn erbyn Menywod a Merched a'r Gweinidog dros Ddiodefwyr a Thrais yn erbyn Menywod a Merched, ac yn bresennol gan Weinidogion o bob rhan o'r llywodraeth, mae'n ymgorffori'r dull yr ydym yn ei gymryd i ymgorffori'r genhadaeth hon ym mhob cornel o fywyd cyhoeddus. Bydd y Grŵp Gweinidogol hwn yn cyfarfod ar gyfer bwrdd trawslywodraethol-tua bob chwarter i adolygu'r cynnydd a'r risgiau i gyflawni ein nod. Yn cefnogi gweinidogion yn eu penderfyniadau bydd tîm VAWG sy'n cwmpasu'r Swyddfa Gartref, y Weinyddiaeth Gyfiawnder, Addysg ac Iechyd.

Mae atebolrwydd cyhoeddus yn hanfodol. Byddwn yn cyhoeddi adroddiad blynyddol ar gynnydd gan gynnig cyfle i'r cyhoedd a'r senedd graffu ar y gwaith hwn.

Grŵp Gweinidogol VAWG trawslywodraethol

(yn gyfrifol am oruchwylio a gweithredu)

Yn Adolygu:

cynnydd

risgiau

materion

Yn Goruchwylio:

diweddariadau

cyhoeddiadau

Cyd-gadeiryddion:

Y Gweinidog dros Ddiogelu a Thrais
yn erbyn Menywod a Merched

Y Gweinidog dros Ddiodefwyr
a Thrais yn erbyn Menywod
a Merched

Mynychwyr:

Gweinidogion o bob rhan o'r Llywodraeth

Monitro

Byddwn yn mesur ein huchelgais i haneru VAWG drwy amcangyfrif cyfunol o gyfran y bobl 16 oed a throsodd sydd wedi profi unrhyw gam-drin domestig, ymosodiad⁸²rhywiol neu stelcio, yn ystod y 12 mis blaenorol, fel y'i mesurir gan yr Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr (CSEW).⁸³ Mae'r mesur hwn yn cynnwys achosion nad ydynt wedi'u datgelu i'r heddlu nac asiantaethau eraill. Cyhoeddwyd gyntaf ar 24 Gorffennaf 2025,⁸⁴ mae'r mesur cyfunol yn wahanol i amcangyfrifon achosion blaenorol nad oeddent yn cyfuno mathau o droseddau. Mae'r metrig hwn ar gael yn ôl rhyw y dioddefwr i ddangos amcangyfrifon penodol ar gyfer menywod a dynion ar wahân, gyda'r nod o gynhyrchu dadansoddiadau yn ôl nodweddion eraill yn y dyfodol. Gan nad yw'r CSEW yn arolygu pobl o dan 16 oed, ni allwn eu cynnwys yn y mesur cyfunol hwn. Fodd bynnag, rydym yn gweithio gyda'r Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) ar sut y gallwn ddeall orau pa mor gyffredin yw VAWG i'r rhai dan 16 oed, gan gynnwys ystyried ffynonellau amgen.

Ein llinell sylfaen i fesur yr uchelgais yn ei erbyn, yw bod 11.3% o bobl 16 oed a throsodd (tua 5.4 miliwn o bobl) wedi profi cam-drin domestig, ymosodiad rhywiol, neu stelcian yng Nghymru a Lloegr yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2024.⁸⁵ Felly, ein huchelgais yw haneru'r nifer hwn erbyn y flwyddyn sy'n dod i ben ym mis Mawrth 2034. Yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025, roedd yn 10.6% (neu tua 5.1 miliwn o bobl).⁸⁶

Mae'r troseddau hyn yn gymhleth, ac felly mae angen i ni ddefnyddio mwy nag un metrig i fesur ein cynnydd yn erbyn y Strategaeth hon yn ehangach. Dyna pam rydym yn defnyddio metrigau pennawd ategol sy'n canolbwyntio ar ddynladdiad menywod, cam-drin domestig dro ar ôl tro, a chyffredinrwydd aflonyddu rhywiol. Nid yw'r rhain yn cwmpasu pob math o VAWG oherwydd, er enghraifft, nid yw mathau o drosedd fel anffurfio organau cenhedlu benywaidd yn cael eu cwmpasu gan nad yw'n bosibl cynhyrchu amcangyfrif dibynadwy yn y ffordd honno, sy'n golygu bod angen i ni wneud mwy o waith i ddeall achosion. Fodd bynnag, mae'r metrigau hyn yn cwmpasu rhai o'r troseddau niwed uchaf a'r cyfaint uchaf y gallwn eu mesur yn gadarn ar hyn o bryd. Yn ogystal, byddwn yn defnyddio ystod o is-fetrigau-i fesur cynnydd ar draws y llywodraeth yn erbyn pileri y Strategaeth hon.

Mae rhai o'n mesurau a'n metrigau yn dal i gael eu datblygu gan eu bod yn cynnwys data o ffynonellau newydd neu angen data mwy gronynnog o ffynonellau presennol. Yn ogystal, rydym yn gwybod bod y mewnwleidiad y gallwn ei gasglu o'r data sydd ar gael i ni yn aml yn cael ei gyfyngu gan faterion ansawdd data. Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid data, fel heddluoedd, i wella ansawdd y data sydd ar gael i ni. Lle gallwn, byddwn yn casglu a deall data yn ôl demograffeg. Felly, byddwn yn ehangu'r hyn yr ydym yn ei fonitro dros amser i wella ein dealltwriaeth o VAWG, megis datblygu is-fetrigau iechyd addas fel rhan o gyflwyno'r gwasanaeth atgyfeirio Camau at Ddiogelwch ar gyfer meddygon teulu ac ehangu'r model Tŷ Plant.

Byddwn yn adrodd ar y datblygiad a'r tueddiadau diweddaraf yn ein mesurau fel rhan o'n hadroddiadau cynnydd blynyddol. Byddwn yn defnyddio ein fframwaith perfformiad, ynghyd â mewnwleidiadau ehangach, i ddeall y rhesymau y tu ôl i unrhyw newidiadau a welwn yn ein mesurau. Byddwn yn gweithio ar y cyd â Llywodraeth Cymru, Llywodraeth yr

Alban, a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon ar rannu data a dadansoddi ac asesu'r cynnydd a wnaed yn erbyn y Strategaeth, gan gynnwys drwy rannu arfer gorau.

Metrig pennawd allweddol		
Cyffredinrwydd VAWG ymhlith pobl 16 oed a throsodd (mesur cyfunol o gam-drin domestig, ymosodiad rhywiol, ⁸⁷ a stelcio)		
Cefnogi metrigau pennawd		
Dynladdiadau menywod	Cam-drin domestig dro ar ôl tro	Cyffredinrwydd aflonyddu rhywiol
Is-fetrigau-		
Atal ac Ymyrraeth Gynnar	Troseddwyr	Cymorth
<ul style="list-style-type: none"> • Cyffredinrwydd VAWG ymhlith plant a phoblifanc • Agweddau tuag at fenywod, misogynedd, ac ymddygiadniweidiol • Achosion niweddar-lein • Gorchmynion amddiffyn wedi'u gwneud a'utorri • Cynadleddau-asesu risg amlasiantaeth 	<ul style="list-style-type: none"> • Cofnododd yr heddlu drosedd • Atgyfeiriadau gan yr heddlu i'r CPS am gyngor cynnar neu benderfyniadau codi tâl • Taliadau • Erlyniadau • Attrition dioddefwyr (yn yr heddlu, CPS, a chyfnodau llys) • Amseroldeb (camau'r heddlu, y CPS a'r llys) 	<ul style="list-style-type: none"> • Dioddefwyr sy'n adrodd i'r heddlu, gofal iechyd, a gweithwyr proffesiynol eraill a gwasanaetha cymorth • Defnyddio llinella cymorth • Llety diogel cam-drin domestig • Tenantiaethau tai cymdeithasol newydd i'r rhai sy'n gadael y cartref olaf oherwydd cam-drin domestig

Tabl 2: fframwaith perfformiad ar gyfer monitro haneru VAWG mewn degawd

Tystiolaeth a gwerthuso

Mae VAWG yn gymhleth ac yn esblygu'n gyson. Mae natur gudd y troseddau a'r ymddygiadau hyn yn ei gwneud hi'n anodd cynnal ymchwil a gwerthuso cynhwysfawr i ddeall ei ysgogwyr a'i ymyriadau effeithiol. O ganlyniad, mae tystiolaeth mewn rhai ardaloedd yn parhau i fod yn gyfyngedig neu'n dal i ddod i'r amlwg. Fodd bynnag, nid yw'n dderbyniol trin VAWG fel anochel; Rhaid i ni flaenoriaethu adeiladu sylfaen dystiolaeth gadarn, deall beth sy'n gweithio i atal y troseddau hyn, a nodi'r ymyriadau mwyaf effeithiol.

Strategaeth

Mae'r Strategaeth hon wedi'i seilio ar yr ymchwil a'r dadansoddiad gorau sydd ar gael, gan gynnwys adolygiad tystiolaeth a oedd yn cynnwys sgrinio dros 2,000 o bapurau academaidd i nodi tystiolaeth berthnasol o'r hyn sy'n gweithio i leihau trais yn erbyn menywod a merched a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr. Fe wnaethom hefyd ddysgu o arfer gorau rhyngwladol trwy archwilio dulliau mewn gwledydd fel Awstralia, Canada, yr Unol Daleithiau, a Sbaen, sy'n ymgorffori atal VAWG o fewn ymdrechion ehangach i fynd i'r afael ag anghydraddoldeb rhwng y rhywiau. Canfu ein hadolygiad tystiolaeth gref ar gyfer ymyriadau fel addysg perthnasoedd iach mewn ysgolion a thystiolaeth addawol ar gyfer rhai rhaglenni troseddwyr, a dyna pam eu bod yn ymddangos yn amlwg yn y strategaeth hon. Mae'n bwysig fodd bynnag na ddylai ymyriadau fod yn gyfyngedig i'r rhai rydyn ni'n gwybod eu bod yn gweithio o ystyried y dystiolaeth gyfyngedig mewn rhai meysydd. Mae bylchau tystiolaeth yn cynnwys tystiolaeth o'r hyn sy'n gweithio i leihau troseddau rhywiol di-gyswllt, stelcian, cam-drin ar sail 'anrhydedd-', a chynnwys misogynistaidd a niweidiol. Mae bylchau mawr hefyd mewn tystiolaeth ddilynol-hirdymor-a thystiolaeth effaith oherwydd natur gudd camdriniaeth, a rhwystrau moesegol ac ymarferol.

Mae'r Llywodraeth hon wedi ymrwymo i wella ein sylfaen dystiolaeth a'n dealltwriaeth o'r hyn sy'n gweithio i fynd i'r afael â VAWG. Am rhy hir, mae'r anallu i dystiolaeth yn genedlaethol beth sy'n gweithio wedi atal buddsoddiad y llywodraeth. Mae'r Strategaeth hon yn cyflwyno cyllid arloesol i ddarparu darpariaeth nad oedd yn bodoli o'r blaen – gwasanaeth atgyfeirio newydd i bractisau cyffredinol gyfeirio ato; hyfforddiant i athrawon i ddarparu perthnasoedd iach; a thechnoleg newydd ar draws heddluoedd.

Wrth i ni brofi a dysgu beth sy'n gweithio, byddwn yn addasu ac yn cryfhau ein dull i sicrhau ei fod yn parhau i fod wedi'i seilio ar y dystiolaeth gryfaf bosibl. Fel rhan o hyn, bydd Prif Gynghorwyr Gwyddonol a llwyfannau Ymchwil ac Arloesi'r DU yn gweithio ochr yn ochr â pholisi i ddatblygu ymchwil benodol yn y DU sydd wedi'i deilwra i fylchau tystiolaeth. Yn gynnar yn 2026, bydd y Rhaglen Profi, Dysgu a Thyfu (dan arweiniad Swyddfa'r Cabinet) yn lansio prosiect cyflymu mewn partneriaeth â Chyngor Islington, i leihau trais yn erbyn menywod a merched. Y ffocws yw datblygu a phrofi atebion sy'n adlewyrchu anghenion pobl leol sydd â phrofiad o'r mater. Bydd dysgu yn cael ei rannu'n gyflym ledled y ddinas gan weithio gyda Chynghorau Llundain, Awdurdod Llundain Fwyaf a Swyddfa Technoleg ac Arloesi Llundain. Yn ogystal â Grŵp Gweinidogol VAWG trawslywodraethol-

Yn ogystal, bydd uned Trysorlys EM ar y cyd Swyddfa'r-Cabinet, y Tasglu Gwerthuso, yn arwain rhaglen i sicrhau bod tystiolaeth a gwerthusiad yn sail parhaus i gyflawni'r Strategaeth hon.

I'n helpu i geisio profi dulliau newydd arloesol, byddwn hefyd yn sefydlu Cyngor Arloesi ar VAWG i weithio gyda'r Swyddfa ar gyfer yr Economi Effaith. Bydd y Cyngor Arloesi yn dwyn ynghyd lleisiau allweddol o'r rheng flaen, ymchwil, busnes preifat a dyngarwch gyda'r dasg o nodi a gwerthuso prosiectau newydd arloesol, ac yna graddio'r ymyriadau hynny sy'n debygol o gael yr effaith fwyaf.

Partneriaid Cyflenwi

Dysgu gan arbenigwyr a'r rhai sydd â phrofiadau byw

Mae profiad byw a lleisiau arbenigol wedi bod yn ganolog i lunio'r Strategaeth hon. Fe wnaethom ymgysylltu â dros 100 o sefydliadau, gan gynnwys sefydliadau cymdeithas sifil arbenigol, partneriaid cyfiawnder troseddol, gwasanaethau rheng flaen, ac academyddion, trwy fyrddau crwn thematig a'n Bwrdd Cynghori Strategaeth. Rydym yn ddiolchgar i'r Comisiynydd Cam-drin Domestig a'i thîm am gynnull Uwchgynhadledd Goroewyr, lle clywodd Gweinidogion dystiolaeth bwerus yn uniongyrchol gan oroeswyr.

Rhaid i waith parhaus y Llywodraeth ar VAWG gael ei lywio gan arbenigwyr, partneriaid cyflawni, a dioddefwyr a goroewyr. Byddwn yn parhau i ymgysylltu'n helaeth ag ystod eang o randdeiliaid a phartneriaid, gan gynnwys asiantaethau plismona a chyfiawnder troseddol, awdurdodau a chynghorau lleol, academyddion, arbenigwyr y trydydd sector a'r rhai sydd â phrofiadau byw, i sicrhau ein bod yn ystyried lleisiau arbenigol a rheng flaen ac yn ymgorffori egwyddorion Cyfamod Cymdeithas Sifil. Bydd hyn yn cynnwys parhau â'n Bwrdd Cynghori Strategaeth, a sefydlwyd i lywio datblygiad a gweithredu'r Strategaeth ac sy'n cael ei fynychu gan dros 20 o arbenigwyr o'r sector VAWG, asiantaethau cyflenwi cyfiawnder troseddol, a'r byd academaidd. Bydd No10 yn cynnull fforwm rhanddeiliaid traws-lywodraethol-yn 2026 i sicrhau ein bod yn parhau i gydweithio, cynnal momentwm a manteisio ar arbenigedd i ddatrys problemau gyda'n gilydd.

Mae'r Llywodraeth, yn unol â'r Cyfamod Cymdeithas Sifil, yn gwerthfawrogi rôl hanfodol y sector gwirfoddol, cymunedol a mentrau cymdeithasol wrth lunio a darparu gwasanaethau VAWG trwy bartneriaethau dibynadwy, sy'n seiliedig ar brofiad-byw sy'n cryfhau strategaethau ac yn cefnogi dioddefwyr a goroewyr.

Llywodraethau datganoledig a thiriogaethau tramor

Llywodraethau Datganoledig

Mae'r Strategaeth hon yn berthnasol i ardaloedd o dan gyfrifoldeb Llywodraeth y DU. Mae ymrwymïadau ar droseddu, plismona a chyfiawnder yn berthnasol i Gymru a Lloegr, tra bod y rhai ar iechyd, gofal cymdeithasol, tai, trafniadaeth ac addysg yn berthnasol i Loegr yn unig, gan fod y rhain yn faterion datganoledig. Mae meysydd neilltuol, fel diogelwch ar-lein a mewnfudo, yn berthnasol ledled y DU.

Rydym wedi ymgysylltu â Llywodraeth Cymru, Llywodraeth yr Alban a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon wrth ddatblygu'r Strategaeth, gan gynnwys drwy fyrddau crwn gyda rhanddeiliaid Cymru a chynrychiolaeth Cynghorydd Cenedlaethol Cymru ar VAWG fel rhan o'n Bwrdd Cynghori Strategaeth. Mae gan bob Llywodraeth Ddatganoledig ei strategaeth ei hun, ac mae ein Strategaeth wedi'i lywio gan arferion gorau a dynnwyd o ddulliau pob un o'r tair Llywodraeth Ddatganoledig. Rydym wedi ymrwymo i rannu dysgu ac arferion gorau i wneud ein gwaith yn gyflenwol.

Mae VAWG yn argyfwng cenedlaethol a rhyngwladol, a byddwn yn parhau i weithio gyda Llywodraeth Cymru, Llywodraeth yr Alban, a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon i sicrhau ymateb cydgysylltiedig ledled y DU-.

Llywodraeth Cymru

Mae mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol (VAWDASV) wedi bod yn flaenoriaeth hirsefydlog-i Lywodraeth Cymru, fel y dangosir drwy-Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) arloesol.⁸⁸

Mae'r Ddeddf yn nodi darpariaethau ar gyfer strategaeth VAWDASV Genedlaethol, yn ogystal â strategaethau lleol a ddatblygwyd gan bartneriaethau rhwng awdurdodau lleol a byrddau iechyd yn ogystal ag eraill a wahoddiwyd (gan gynnwys Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau a'r trydydd sector). Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei hail ym mis Mai 2022⁸⁹, a oedd yn nodi'r weledigaeth i roi terfyn ar VAWG, cam-drin domestig a thrais rhywiol yng Nghymru. Mae dull Glasbriant VAWDASV yn dwyn ynghyd awdurdodau cyhoeddus datganoledig a neilltuol, sefydliadau anllywodraethol-, gwasanaethau arbenigol a goroeswyr y mae eu lleisiau yn rhan annatod o sicrhau dyfodol heb VAWG i gyflawni strategaeth Llywodraeth Cymru.

Llywodraeth yr Alban

Mae Equal Safe, strategaeth yr Alban i atal a dileu VAWG, yn nodi gweledigaeth i atal trais rhag digwydd yn y lle cyntaf, i adeiladu gallu a gallu gwasanaethau cymorth, ac i gryfhau'r ymateb cyfiawnder i ddioddefwyr, goroeswyr a throseddwyr.⁹⁰ Mae'n cael ei lywio gan brofiad dioddefwyr a goroeswyr a chan arbenigedd gweithwyr proffesiynol sy'n gweithio yn y maes. Mae wedi bod-yn gyd-eiddo i Lywodraeth yr Alban a Chyddfederasiwn Awdurdodau Lleol yr Alban (COSLA) ers 2014.

Cefnogir y strategaeth gan y Gronfa Cyflawni yr un Mor Ddiogel sy'n darparu £21.6 miliwn ar gyfer FY25/25, gan gefnogi 115 o brosiectau gan 107 o sefydliadau. Yn ogystal, dyfarnodd Llywodraeth yr Alban £48 miliwn i sefydliadau dioddefwyr ar gyfer y cyfnod 2022-2025 o dan ein Cronfa Dull Dioddefwyr sy'n Canolbwyntio ar Ddioddefwyr fel rhan o'u hymrwymiad i roi dioddefwyr wrth wraidd y system gyfiawnder.

Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon

Yn 2021, cyfarwyddodd Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon y dylid datblygu Strategaeth i Ddiweddu VAWG (EVAWG), ac mae'r Swyddfa Weithredol yn arwain ar y dull llywodraeth gyfan, cymdeithas gyfan. Lanswyd Fframwaith Strategol Diweddu VAWG ym mis Medi 2024.⁹¹ Fe'i cynlluniwyd ar y cyd gan ystod eang o bobl sy'n cynrychioli gwahanol sefydliadau a safbwyntiau o bob rhan o gymdeithas a llywodraeth, cymunedol a gwirfoddol a sectorau eraill, gan gynnwys pobl â phrofiad byw.

Mae'r Cynllun Cyflawni cyntaf, sy'n cwmpasu'r 2 flynedd gyntaf (2024-26), yn cynnwys camau gweithredu allweddol a fydd yn gyrru buddsoddiad cymunedol, cynyddu cydweithio, codi ymwybyddiaeth a chefnogi newid trwy ymgyrchoedd a negeseuon effeithiol.⁹²

Tiriogaethau Tramor

Mae'r Strategaeth hon yn gyfle i lunio a llywio'r gwaith a wnawn i fynd i'r afael â VAWG ar draws Tiriogaethau Tramor y DU, gan adlewyrchu ymrwymiad a rennir i ddiogelwch dros 270,000 o drigolion. Mae gweinyddiaethau OT wedi symud ymlaen â diwygiadau deddfwriaethol, gwella gwasanaethau rheng flaen, cydlynu ymatebion aml-asiantaeth-, a lansio ymgyrchoedd ymwybyddiaeth y cyhoedd i gryfhau'r ymateb i VAWG, ond mae mwy i'w wneud. Bydd y Swyddfa Gartref a'r Swyddfa Dramor, y Gymanwlad a Datblygu yn parhau i gefnogi mentrau a arweinir yn-lleol ar draws pob piler o'r Strategaeth, gan dynnu ar arferion gorau byd-eang a gwella casglu data, gan gynnwys VAWG a hwylusir gan dechnoleg-. Rydym wedi ymrwmo i sicrhau bod VAWG yn cael ei ymdrin yn gynhwysfawr ar draws holl awdurdodaethau'r DU.

Cyd-destun rhyngwladol

Mae VAWG yn fater byd-eang na all unrhyw wlad fynd i'r afael ag ef ar ei phen ei hun. Mae'r DU yn gweithio gyda phartneriaid rhyngwladol i rannu tystiolaeth, dysgu o arfer gorau, a chymhwyso dulliau profedig, gan gynnwys trwy'r fenter Yr Hyn Sy'n Gweithio. Ar ôl cadarnhau Confensiwn Istanbul gan y DU, tynnodd gwerthusiad diweddar GREVIO sylw at gynnydd ond hefyd meysydd i'w gwella,⁹³ y byddwn yn mynd i'r afael â nhw mewn cydweithrediad â Llywodraethau Datganoledig. Mae'r DU yn chwarae rhan weithredol mewn ymdrechion byd-eang megis y Bartneriaeth dros Weithredu ar Aflonyddu a Chamdrin Ar-lein ar sail Rhywedd-a'r Gynghrair Ryngwladol ar gyfer Atal Trais Rhywiol mewn Gwrthdaro. Trwy'r partneriaethau hyn, ein nod yw cryfhau ein cenhadaeth i haneru VAWG trwy ddysgu o lwyddiannau ac arloesiadau byd-eang.

Troi'r Strategaeth yn Weithred

Mae'r Strategaeth hon yn nodi dechrau taith ddeng-mlynedd. Er bod y ddogfen hon yn nodi ein gweledigaeth a'n blaenoriaethau, manylir ar ehangder llawn yr ymrwymadau yn y Cynllun Gweithredu cysylltiedig.

Er mwyn cyflawni ein huchelgais o haneru VAWG o fewn degawd, rhaid i ni gadw cynnydd dan adolygiad cyson, addasu i dystiolaeth newydd, a rhannu dysgu yn eang. Byddwn yn parhau i fanteisio ar arfer gorau ac ymchwil sy'n dod i'r amlwg, gan sicrhau bod ein dull yn parhau i fod wedi'i seilio ar yr hyn sy'n gweithio. Fel rhan o hyn, bydd y DU yn defnyddio ei llwyfan byd-eang i ysgogi gweithredu rhyngwladol cydgysylltiedig, gyda'r Swyddfa Tramor, y Gymanwlad a Datblygu (FCDO) yn ymgynnull partneriaethau a chlymbleidiau newydd gyda gwledydd ledled y byd sydd wedi ymrwmo i fynd i'r afael â VAWG. Gyda'n gilydd, byddwn yn dysgu, arloesi ac yn gweithredu ar y dystiolaeth gryfaf i gyflawni newid go iawn. Mae hyn yn adeiladu ar waith All In, panel byd-eang a lansiwyd-gan yr FCDO i ysgogi arweinyddiaeth wleidyddol a chyllid ar gyfer strategaethau atal sy'n seiliedig ar dystiolaeth-.

Rydym wedi gosod her sylweddol i ni'n hunain, ond bydd y Llywodraeth hon yn codi iddi. Mae dioddefwyr a goroeswyr yn haeddu dim llai. Er mwyn sicrhau atebolrwydd, byddwn yn cyhoeddi diweddariadau rheolaidd ar gynnydd. Mae ein gweledigaeth yn glir: DU lle mae

hawl menywod a merched i fyw yn rhydd rhag cam-drin yn hawl sylfaenol na ellir-ei drafod, nid yn fraith.

Cyflawniadau hyd yma

Rydym wedi cymryd camau sylweddol i gryfhau amddiffyniadau, gwella gorfodi, a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr. Mae'r cyflawniadau allweddol yn cynnwys:

- **Diweddarau'r gyfraith**
  - Troseddu creu ffugiadau dwfn rhywiol eglur nad-ydynt yn gydsyniol o dan **Ddeddf Data (Defnyddio a Mynediad) 2025**.
  - Cyflwyno troseddau am gymryd delweddau personol heb ganiatâd a gosod offer i alluogi gweithredoedd o'r fath.
  - Cyflwyno chwe mesur i fynd i'r afael â stelcio, gan gynnwys canllawiau statudol sy'n galluogi'r heddlu i ryddhau hunaniaeth stelciwyr ar-lein ac adolygiad o ddeddfwriaeth stelcian.
  - Cyflwyno deddfwriaeth sy'n troseddu tagi a mygu mewn pornograffi.
- **Plismona a Gorfodi Gwell**
  - Embedded domestic abuse specialists in 999 control rooms under **Raneem's Law** across five police forces to improve risk assessments and response.
  - Sefydlu'r **Ganolfan Genedlaethol ar gyfer VAWG a Gwarchod y Cyhoedd** (Ebrill 2025) gyda chyllid o £13.1 miliwn, gan gynnwys cynnydd o £2 filiwn ar gyfer plismona wedi'i dargedu.
  - Expanded **MAPPA** i gynnwys troseddwyr a gafwyd yn euog o ymddygiad rheoli neu orfodol wedi'u dedfrydu i 12 mis neu fwy.
- **Mynd i'r afael â Cham-drin-yn seiliedig ar'Anrhydedd'**
  - Cyhoeddi diffiniad statudol o HBA, lansio ymgyrchoedd ymgysylltu â'r gymuned, hyfforddiant gwell, ac ariannu gwasanaethau cymorth arbenigol.
- **Gwella Cymorthi Ddioddefwyr**
  - Recriwtiodd CPS dros 40 o **unedau Swyddogion Cyswllt Dioddefwyr** ar gyfer Trais a Throseddau Rhywiol Difrifol (RASSO), gan sicrhau cefnogaeth gyson i ddioddefwyr.
  - Cyflwyno **cyfarfodydd-cyn treial** ar gyfer oedolion sy'n dioddefwyr treisio a throseddau rhywiol difrifol, gan alluogi dioddefwyr i siarad â thimau erlyn cyn rhoi tystiolaeth.
  - Lansio peilot sy'n galluogi dioddefwyr RASSO i ofyn am **adolygiad o'u hachos** gan erlynydd gwahanol cyn gwneud penderfyniad terfynol i atal yr achos.
- **Diwygiadau Llys Teulu**
  - Ehangu'r **rhaglen Pathfinder**.
  - Cyhoeddwyd bwriad i ddiddymu'r rhagdybiaeth o gyfranogiad rhieni o dan **Ddeddf Plant 1989**.
- **Cryfhau Cymorth Lleol**
  - Yn ofynnol i awdurdodau lleol sicrhau llety diogel i ddioddefwyr a phlant.

Rhyddid rhag Trais a Chamdriniaeth: strategaeth
drawslywodraethol i adeiladu cymdeithas fwy diogel i fenywod a merched Cyfrol 1

Strategaeth

- Dyrannu **£160** miliwn i awdurdodau lleol ar gyfer 2025/26 (cynnydd o £30 miliwn) i ehangu'r ddarpariaeth a chryfhau partneriaethau gyda darparwyr cam-drin domestig arbenigol.

Cymorth ar gael i ddioddefwyr a goroeswyr

1. **Refuge** – sefydliad sy'n darparu cymorth i fenywod sy'n ddioddefwyr cam-drin domestig. Eu Llinell Gymorth Cam-drin Domestig Genedlaethol yw 0808 2000 247, sydd ar gael 24 awr y dydd, 7 diwrnod yr wythnos. Mae eu gwasanaeth sgwrsio byw ar gael o ddydd Llun i ddydd Gwener 3pm – 10pm am www.nationaldahelpline.org.uk.
2. **Rape Crisis England & Wales** – yr elusen ffeministaidd sy'n gweithio i roi terfyn ar gam-drin plant yn rhywiol, treisio, ymosodiad rhywiol, aflonyddu rhywiol a phob math arall o drais rhywiol, ac yn cefnogi goroeswyr i ddod o hyd i'w canolfan Argyfwng Trais lleol: <https://rapecrisis.org.uk/find-a-centre/>. Mae eu Llinell Gymorth Trais a Cham-drin Rhywiol 24/7 ar gael 24 awr y dydd trwy ffonio 0808 500 2222 neu drwy sgwrsio byw www.247sexualabusesupport.org.uk.
3. **Cymorth i Ddioddefwyr** – gwasanaeth arbenigol sy'n helpu unrhyw un sy'n cael ei effeithio gan unrhyw fath o drosedd, nid yn unig y rhai sy'n ei brofi'n uniongyrchol, ond hefyd eu ffrindiau, eu teulu ac unrhyw bobl eraill sy'n gysylltiedig. 0808 168 9111, 24 awr y dydd, 7 diwrnod yr wythnos. Mae Sgwrs Fyw ar gael ar eu gwefan, www.victimsupport.org.uk.
4. **Solace Women's Aid** – sefydliad sy'n cefnogi pob dioddefwr trais yn erbyn menywod a merched. Ffoniwch 0808 802 5565.
5. **Money Advice Plus** – Canolfan Ragoriaeth ar gyfer Gwasanaethau Dyled a Cham-drin Economaidd. Yn cynnig llinell gymorth a gwasanaeth gwaith achos dyled rheoledig sy'n cefnogi dioddefwyr cam-drin economaidd. Mae'r llinell gymorth yn darparu lle diogel i drafod sefyllfaoedd ariannol, blaenoriaethu materion, a symud tuag at ddiogelwch economaidd. Cyswllt: 0808 196 8845.
6. **Cymorth i Fenywod** – sefydliad sy'n cefnogi menywod sy'n cael eu heffeithio gan gam-drin domestig. Mae Sgwrs Fyw ar gael ar eu gwefan, www.womensaid.org.uk neu e-bost helpline@womensaid.org.uk
7. **Respect** – elusen y DU sy'n atal cyflawnwyr cam-drin domestig, sy'n darparu llinell ffôn Respect i bobl sy'n pryderu am eu hymddygiad ar 0808 802 4040, respectphoneline.org.uk ar agor o ddydd Llun i ddydd Gwener, 10am – 5pm. Mae Respect hefyd yn darparu'r Llinell Gyngor i Ddynion ar gyfer dioddefwyr cam-drin domestig gwrywaidd mensadvice.org.uk ar agor o ddydd Llun i ddydd Gwener, 10am – 5pm
8. **Hourglass** – sefydliad arbenigol sy'n anelu at roi terfyn ar niwed, cam-drin a chamfanteisio pobl hŷn yn y DU. Gellir cyrchu eu llinell gymorth dros y ffôn ar 0808 808

8141, drwy neges destun ar 07860 052906, neu drwy e-bostio
helpline@wearehourglass.org.

9. **[Galop](#)** – sefydliad arbenigol ac elusen gwrth-drais-LGBT sy'n cynnig cefnogaeth i ddiodefwyr LGBT. Eu Llinell Gymorth Cam-drin domestig yw 0800 999 5428. Eu cyfeiriad e-bost yw: help@galop.org.uk.
10. **[Llinell gymorth Karma Nirvana National 'Honour'-Based Abuse \(HBA\)](#)** – sefydliad arbenigol sy'n cefnogi diodefwyr cam-drin ar sail 'anrhydedd' a phriodas dan orfod. Eu llinell gymorth yw 0800 599 9247 ac mae ar agor 9am – 5pm, o ddydd Llun i ddydd Gwener.
11. **[Llinell gymorth Stelcian Genedlaethol Ymddiriedolaeth Suzy Lamplugh](#)** – [0808 802 0300](tel:08088020300) 9.30am i 8pm ar ddydd Llun a dydd Mercher, a 9:30am i 4pm ar ddydd Mawrth, dydd Iau a dydd Gwener.
12. **[Llinell gymorth Revenge Porn](#)** – ar agor rhwng 10am a 4pm, dydd Llun i ddydd Gwener. 0345 600 0459 neu help@revengepornhelpline.org.uk.
13. **[Sign Health Domestic Abuse Service](#)** – gwasanaeth cam-drin domestig arbenigol i gefnogi iechyd a lles pobl fyddar. Anfonwch neges destun at 07800 003 421, neu e-bostiwch da@signhealth.org.uk.
14. **[Stay Safe East](#)** – sefydliad arbenigol sy'n darparu cymorth i ddiodefwyr cam-drin domestig anabl a byddar. Ffôn neu SMS/Testun: 07865 340 122, neu e-bostiwch enquiries@staysafe-east.org.uk.
15. **[NSPCC](#)** – Prif elusen plant y DU sy'n gweithio i atal camdriniaeth, ailadeiladu bywydau plant a chefnogi teuluoedd. Eu rhif cyswllt yw 0808 800 5000, 10am i 8pm o ddydd Llun i ddydd Gwener, neu e-bostiwch help@nspcc.org.uk.
16. **[Llinell gymorth FGM NSPCC](#)** – 0800 028 3550 8am i 8pm o ddydd Llun i ddydd Gwener, a 9am i 6pm ar ddydd Sadwrn a dydd Sul, neu e-bostiwch fgm.help@nspcc.org.uk.
17. **[Uned Priodas dan Orfod y DU](#)** – 020 7008 0151, neu e-bostiwch fm@fco.gov.uk yn darparu cymorth i ddiodefwyr a diodefwyr posibl priodas dan orfod ochr yn ochr â gweithwyr proffesiynol sy'n delio ag achosion. Mae'n gweithredu yn y DU (lle darperir cymorth i unrhyw unigolyn) a thramor (lle darperir cymorth consylaidd i ddinasyddion Prydain, gan gynnwys dinasyddion deul).
18. **[Southall Black Sisters](#)** – sefydliad sy'n darparu cymorth i ddiodefwyr lleiafrifoedd ethnig a menywod mudol. Eu Llinell Gymorth yw 020 8571 9595, ar agor rhwng 9:00am a 5:00pm o ddydd Llun i ddydd Gwener, neu e-bostiwch info@southallblacksisters.co.uk.
19. **[Mae Aurora New Dawn](#)** yn darparu cymorth arbenigol i bersonél y Llynges Frenhinol, y Fyddin Brydeinig a'r Awyrlu Brenhinol ac aelodau o'u teuluoedd sy'n ddiodefwyr ac yn goroeswyr Cam-drin Domestig, Trais Rhywiol neu Stelcio. Mae ar agor o ddydd Llun i ddydd Gwener rhwng 9am a 3pm ar +44 (0)333 0912 527.

20. [Llinell Gyngor Ymateb i Gam-drin Hestia](#) – llinell gyngor arbenigol sy'n cefnogi cyflogwyr i helpu staff sy'n profi cam-drin domestig ar 0203 879 3695 neu drwy e-bost adviceline.EB@hestia.org 9am-5pm o ddydd Llun i ddydd Gwener.
21. [Canolfannau Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol \(SARCs\)](#) – Mae SARCs yn darparu cymorth meddygol, ymarferol ac emosiynol, ac archwiliad meddygol fforensig os oes angen, i unrhyw un sydd wedi cael ei dreisio, ymosod yn rhywiol neu ei gam-drin. Gallwch gael help gan SARC trwy drefnu apwyntiad gyda'ch un agosaf: <https://www.nhs.uk/service-search/sexual-health-services/find-a-rape-and-sexual-assault-referral-ce...>
22. [Broken Rites](#) – grŵp sy'n cynnig cefnogaeth a gwybodaeth i'r ddwy ochr i briod a phartneriaid clerigwyr, gweinidogion a swyddogion Byddin yr Eglwys sydd wedi gwahanu ac sydd wedi ysgaru. E-bostiwrch enquiries@brokenrites.org.
23. [Clinks](#) – sefydliad sy'n cefnogi'r sector gwirfoddol sy'n gweithio gyda phobl yn y system cyfiawnder troseddol a'u teuluoedd. Mae gan Clinks gyfeiriadur o wasanaethau, er nad yw'n gynhwysfawr, ac maent yn brofiadol o gefnogi menywod sydd wedi dioddef cam-drin domestig. Eu rhif ffôn yw 020 7383 0966.
24. [Dogs Trust Freedom Project](#) – gwasanaeth maethu cŵn arbenigol ar gyfer dioddefwyr sy'n ffoi rhag cam-drin domestig. Eu rhif cyswllt yw 020 7837 0006 (Llun-Gwener 9am-5pm).
25. [Flows](#) – Finding Legal Options for Women Survivors – gwasanaeth a ddarperir gan RCJ Advice sy'n darparu cyngor cyfreithiol am ddim a chyfrinachol i fenywod sy'n goroesi ar geisio gorchymyn amddiffynnol gan y llysoedd. Gellir cysylltu â nhw ar 0203 745 7707, drwy e-bost yn flows@rjadvice.org.uk neu drwy eu gwefan yn <https://www.flows.org.uk/>
26. [Jewish Women's Aid](#) – sefydliad arbenigol sy'n cefnogi menywod a phlant Iddewig yr effeithir arnynt gan gam-drin domestig. Eu llinell gymorth yw 0808 801 0500 ac mae ar agor ar ddydd-Llun dydd lau rhwng 9.30am a 9.30pm (ac eithrio gwyliau Iddewig a gwyliau banc).
27. [Rhwydwaith Menywod Mwslimaidd](#) – sefydliad arbenigol sy'n cefnogi menywod a merched Mwslimaidd. Eu llinell gymorth yw 0800 999 5786 neu e-bostiwrch: info@mwnhelpline.co.uk
28. [Sikh Women's Aid](#) – sefydliad arbenigol sy'n cefnogi menywod a merched Sikh yr effeithir arnynt gan gam-drin domestig, rhywiol, anrhydedd, ysbrydol neu ffydd. Eu llinell gymorth yw 0333 090 1220 neu e-bostiwrch: info@sikhwomensaid.org.uk.
29. [Hawliau Menywod](#) – elusen sy'n darparu cyngor a gwybodaeth gyfrinachol am ddim i fenywod ar y gyfraith yng Nghymru a Lloegr gyda ffocws penodol ar Drais yn erbyn Menywod a Merched.
  - Llinell gyngor cyfraith teulu genedlaethol: 020 7251 6577, ar agor rhwng 7:00pm-9:00pm dydd-Mawrth ddydd lau a 12:00pm-2:00pm ddydd Gwener

- Llinell gyngor cyfraith teulu Llundain: 020 7608 1137, ar agor rhwng 10:00am-12:00pm/2:00pm-4:00pm dydd Llun a dydd Iau, a 2:00pm-4:00pm dydd-Mawrth ddydd Mercher
  - Llinell gyngor cyfraith droseddol: 020 7251 8887, ar agor rhwng 10:00am-12:00pm ddydd Mawrth a 7:00pm-9:00pm ddydd Iau
  - Llinell gyngor cyfraith mewnffudo a lloches: 020 7490 7689, ar agor rhwng 10:00am-12:00pm/2:00pm-4:00pm dydd Llun a dydd Iau
30. **Cymorth Cyfreithiol** – Gall cymorth cyfreithiol eich helpu i gael cyngor cyfreithiol, cyfryngu neu gynrychiolaeth yn y llys neu'r tribiwnlys os ydych yn gymwys ac yn methu fforddio talu amdano. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yma **Cymorth cyfreithiol: Trosolwg - GOV.UK (www.gov.uk)**
31. **Eiriolaeth ar ôl Cam-drin Domestig Angheuol (AAFDA)** – yn darparu eiriolaeth a chefnogaeth arbenigol i deuluoedd a ffrindiau sy'n cael profedigaeth gan ddynladdiad domestig, hunanladdiadau sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig, a marwolaethau anesboniadwy. Cysylltwch â **help@aafda.org.uk** neu 07887 488 464. **www.aafda.org.uk**
32. **Mae'r Ymddiriedolaeth Goroewyr** – Mae'r Ymddiriedolaeth Goroewyr yn sefydliad aelodaeth cenedlaethol sy'n cefnogi gwasanaethau arbenigol o dreisio a cham-drin rhywiol yn y sector gwirfoddol. **www.thesurvivorstrust.org**.
33. **We Are Survivors** – cefnogi bechgyn a dynion, a'u hanwyliaid, yn y DU yr effeithir arnynt gan niwed rhywiol. **www.wearesurvivors.org.uk**.

Sefydliadau sy'n benodol i Gymru

34. **Llinell gymorth Byw Heb Ofn** – 0808 801 0800 ar agor 24 awr y dydd, 7 diwrnod yr wythnos. Gallwch hefyd anfon neges destun at 07860 077 333.
35. **Llinell gymorth Dyn Cymru** – sefydliad sy'n cefnogi dioddefwyr cam-drin domestig gwrywaidd. 0808 801 0321 neu e-bostiwch support@dynwales.org (cymorth i ddioddefwyr gwrywaidd).
36. **Cymorth i Ferched Cymru** – sefydliad sy'n cefnogi menywod Cymru sy'n cael eu heffeithio gan gam-drin domestig. Mae gwybodaeth a chymorth ar gael ar eu gwefan: **www.welshwomensaid.org.uk**
37. **BAWSO** – sefydliad arbenigol sy'n ymroddedig i gefnogi cymunedau lleiafrifoedd ethnig. Gellir cysylltu â'u llinell gymorth ledled Cymru ar 0800 731 8147 sydd ar agor 24 awr y dydd, 7 diwrnod yr wythnos.

Ôl-nodiadau

- 1 Mae ymosodiad rhywiol, fel y'i mesurir gan yr Arolwg Troseddu ar gyfer Cymru a Lloegr, yn cyfuno treisio (gan gynnwys ymdrechion), ymosodiad drwy dreiddiad (gan gynnwys ymdrechion), amlygiad anweddus, a chyffwrdd rhywiol digroeso.
- 2 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Trosedd yng Nghymru a Lloegr.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 3 **Y Swyddfa Gartref (2025) Tablau data agored troseddau a chanlyniadau a gofnodwyd gan yr heddlu.** Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/statistical-data-sets/police-recorded-crime-and-outcomes-open-data-tables>
- 4 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 5 **Cronfa Gwaddol Ieuencid (2025) Trais mewn perthnasoedd.** Ar gael yn: <https://youthendowmentfund.org.uk>
- 6 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Datblygu mesur cyfunol o gam-drin domestig, ymosodiad rhywiol a stelcian.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 7 **Y Weinyddiaeth Gyfiawnder (2025) Ystadegau System Cyfiawnder Troseddol chwarterol: Mehefin 2025.** Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/collections/criminal-justice-statistics-quarterly>
- 8 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Troseddu yng Nghymru a Lloegr.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 9 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Troseddu yng Nghymru a Lloegr.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 10 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Troseddu yng Nghymru a Lloegr.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 11 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 12 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Nodweddion dioddefwyr troseddau rhywiol.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 13 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 14 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Nodweddion dioddefwyr troseddau rhywiol.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 15 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 16 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr.** Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk>
- 17 **Guedes, A., Bott, S., Garcia-Moreno, C., & Colombini, M. (2016).** Pontio'r bylchau: adolygiad byd-eang o groestoriadau trais yn erbyn menywod a thrais yn erbyn plant. *Gweithredu Iechyd Byd-eang*, 9(1). <https://doi.org/10.3402/gha.v9.31516>

- 18 **Davidge, S.** (2022), *Come Together to End Domestic Abuse: A Survey of UK Attitudes to Domestic Abuse*. Ffederasiwn Cymorth i Fenywod Lloegr. Ar gael yn: <https://www.womensaid.org.uk/wp-content/uploads/2022/10/Come-Together-to-End-Domestic-Abuse-a-survey-of-UK-attitudes-to-domestic-abuse-2022.pdf> ; **Gwasanaeth Erllyn y Goron a Equal Ours** (2024), *Rape and serious sexual offences: public understanding and attitudes and Reframing Rape: Effective communication about rape*; Gwasanaeth Erllyn y Goron, ar gael yn: <https://www.cps.gov.uk/publication/cps-and-equally-ours-research-public-understanding-rape-and-serious-sexual-offences>
- 19 **Rape Crisis England & Wales** (d.d.), *Myths vs Facts*. Ar gael yn: <https://rapecrisis.org.uk/get-informed/about-sexual-violence/myths-vs-realities/>
- 20 **Y Swyddfa Gartref** (2019), *Costau Economaidd a Chymdeithasol Cam-drin Domestig*. Adroddiad Ymchwil 107. Ar gael yn: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5f637b8f8fa8f5106d15642a/horr107.pdf>
- Trysorlys EM** (2025), *CMC Deflators at Market Prices and Money GDP: November 2025* (Quarterly National Accounts). Ar gael yn: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5f637b8f8fa8f5106d15642a/horr107.pdf>
- 21 **Y Swyddfa Gartref** (2018), *Costau Economaidd a Chymdeithasol Troseddu*. Adroddiad Ymchwil 99. Ar gael yn: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60094b86d3bf7f2ab1a1af96/the-economic-and-social-costs-of-crime-horr99.pdf> ; *Deflators CMC ar brisiau'r farchnad a CMC ariannol: Tachwedd 2025* (Cyfrifon Cenedlaethol Chwarterol). Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/statistics/gdp-deflators-at-market-prices-and-money-gdp-november-2025-budget-2025>
- 22 **Y Swyddfa Gartref** (2020), *The economic and social costs of contact child sexual abuse in England and Wales*, gan amcangyfrif o leiaf £10.1 biliwn i gostau ariannol ac anariannol (monetized) ar gyfer yr holl ddiodefwyr a ddechreuodd neu a barhaodd i brofi CSA cyswllt yn y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/the-economic-and-social-cost-of-contact-child-sexual-abuse/the-economic-and-social-cost-of-contact-child-sexual-abuse>
- 23 **GOV.UK** (2025) *Mynd i'r afael â cham-drin plant yn rhywiol: diweddariad cynnydd*. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/tackling-child-sexual-abuse-progress-update/tackling-child-sexual-abuse-progress-update-accessible-version>
- 24 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2024) *Cam-drin yn ystod plentyndod yng Nghymru a Lloegr: Mawrth 2024*, yn seiliedig ar yr Arolwg Troseddu ar gyfer Cymru a Lloegr. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/abuse-duringchildhoodinenglandandwales>
- 25 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2024) *Cam-drin yn ystod plentyndod yng Nghymru a Lloegr: Mawrth 2024*, yn seiliedig ar yr Arolwg Troseddu ar gyfer Cymru a Lloegr. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/abuse-duringchildhoodinenglandandwales>
- 26 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Cam-drin yn ystod plentyndod yng Nghymru a Lloegr*. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/abuse-duringchildhoodinenglandandwales>
- 27 **Llywodraeth y DU** (2025) *Ystadegau System Cyfiawnder Troseddol yn chwarterol: Mehefin 2025*. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/statistics/criminal-justice-system-statistics-quarterly-june-2025>

- 42 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Cam-drin yn ystod plentyndod yng Nghymru a Lloegr*. Ar gael yn:
<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/abuse-duringchildhoodinenglandandwales>
- 43 **Yr Adran Addysg** (2025). *Rhoi dechrau gorau i bob plentyn mewn bywyd*. Llundain: Llywodraeth y DU. Available at:
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/689b39d55555fb89cf3f5e7d/Giving_ever_y_child_the_best_start_in_life_web_version.pdf
- 44 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr*. Ar gael yn:
<https://www.ons.gov.uk>
- 45 **GOV.UK** (2025) *Ystadegau llys troseddol yn chwarterol: Ebrill i Fehefin 2025*. Ar gael yn:
<https://www.gov.uk/government/statistics/criminal-court-statistics-quarterly-april-to-june-2025>
- 46 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2023) *Cam-drin partner yn fanwl*. Ar gael yn:
<https://www.ons.gov.uk>
- 47 **Y Swyddfa Gartref** (2025) *Tablau data agored troseddau a chanlyniadau a gofnodwyd gan yr heddlu*. Ar gael yn:
<https://www.gov.uk/government/statistical-data-sets/police-recorded-crime-and-outcomes-open-data-tables>
- 48 **Gwasanaeth Eryl y Goron** (2025) *Crynodebau data chwarterol CPS*. Ar gael yn:
<https://www.cps.gov.uk>
- 49 **Adroddiad Rhan 1 Ymchwiliad Angiolini** (2024) Ar gael yn:
<https://www.angiolini.independent-inquiry.uk/reports/>
- 50 **Heddlu Metropolitan** (d.d.) *Adolygiad Farwnes Casey*. Ar gael yn:
<https://www.met.police.uk/police-forces/metropolitan-police/areas/about-us/about-the-met/bcr/baroness-casey-review/>
- 51 **HMICFRS** (2021) *Ymateb yr heddlu i drais yn erbyn menywod a merched: Adroddiad arolygu terfynol*. Llundain: Arolygiaeth Cwnstablïaeth Ei Mawrhydi a'r Gwasanaethau Tân ac Achub. Ar gael yn:
<https://hmicfrs.justiceinspectorates.gov.uk/publications/police-response-to-violence-against-women-and-girls/>
- 52 **Cynllun Gweithredu Trais yn erbyn Menywod a Merched (VAWG) yr Heddlu Metropolitan** (d.d.). Ar gael yn:
<https://www.met.police.uk/police-forces/metropolitan-police/areas/about-us/about-the-met/vawg-action-plan-summary/stronger-neighbourhoods/>
- 53 **Rothwell** (2022) *Ymatebion Fideo Cyflym (RVR), Cyfnodolyn Seicoleg yr Heddlu a Throseddol*. Ar gael yn:
<https://link.springer.com/article/10.1007/s41887-022-00075-w>
- 54 **Hester, M., Eisenstadt, N., Ortega-Avila, AG, Morgan, KJ, Walker, SJ. a Bell, J.** (2019), *Gwerthusiad o'r Prosiect Drive: Peilot tair blynedd i fynd i'r afael â chyflawnwyr cam-drin domestig risg uchel, niwed uchel*. Prifysgol Bryste. Ar gael yn:
<https://research-information.bris.ac.uk/en/publications/evaluation-of-the-drive-project-a-three-year-pilot-to-address-hig>
- 55 **GOV.UK** (2025) *Arolwg Ymddygiadau Rhywiol ac Aflonyddu Rhywiol y Lluoedd Arfog*. Ar gael yn:
<https://www.gov.uk/government/statistics/armed-forces-sexualised-behaviours-and-sexual-harassment-survey/armed-forces-sexualised-behaviours-and-sexual-harassment-survey>
- 56 **GOV.UK** (2025) *Trais a cham-drin domestig mewn teuluoedd milwrol: gwella arwyddion a chymorth arbenigol*. Ar gael yn:
<https://www.gov.uk/government/collections/domestic-abuse-guidance-and-support-for-the-armed-forces-community>

- 57 **Domestic Abuse Commissioner** (2022) *A Patchwork of Provision: how to meet the needs of victims and survivors across England and Wales*. Llundain: Comisiynydd Cam-drin Domestig. Ar gael yn:
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6385d76ae90e07789d0206fd/E02828098_A_Patchwork_of_Provision_Accessible.pdf
- 58 **Domestic Abuse Commissioner** (2022) *A Patchwork of Provision: how to meet the needs of victims and survivors across England and Wales*. Llundain: Comisiynydd Cam-drin Domestig. Ar gael yn:
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6385d76ae90e07789d0206fd/E02828098_A_Patchwork_of_Provision_Accessible.pdf
- 59 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr*. Ar gael yn:
<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/domesticabusevictimcharacteristicsenglandandwales/yearendingmarch2025>
- 60 **GOV.UK** (2025) *Mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched: cyllid*. Ar gael yn:
<https://publications.parliament.uk/pa/cm5901/cmselect/cmhaff/741/report.html>
- 61 **GOV.UK** (2025) *Deall ymyriadau cam-drin domestig ar gyfer menywod sy'n profi anfantais lluosog*. Ar gael yn:
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/66150832eb8a1bb45e05e296/Women_experiencing_multiple_disadvantage_-_a_rapid_evidence_assessment.pdf
- 62 **Adroddiad Chwalu'r Rhwystrau** (d.d.) *Adroddiad Chwalu'r rhwystrau*. Ar gael yn:
[Breaking_Down_the_Barriers_Report.pdf](#)
- 63 **GOV.UK** (2025) *Newid ffeithluniau Futures: fersiwn testun*. Ar gael yn:
<https://www.gov.uk/government/publications/evaluation-of-the-changing-futures-programme/changing-futures-infographics-text-version>
- 64 **Adroddiad Diogelwch Cyn Statws** (2021) *Adroddiad Diogelwch Cyn Statws*. Ar gael yn:
domesticabusecommissioner.uk/wp-content/uploads/2021/10/Safety-Before-Status-Report-2021.pdf
- 65 **GOV.UK** (2025) *Barnahus – Gwella'r ymateb i gam-drin plant yn rhywiol yn Lloegr*. Ar gael yn:
<https://www.childrenscommissioner.gov.uk/resource/barnahus-improving-the-response-to-child-sexual-abuse-in-england/>
- 66 **Gwasanaeth Erlyn y Goron** (2025) *Strategaeth VAWG 2025–2030*. Ar gael yn:
<https://www.cps.gov.uk/publication/vawg-strategy-2025-2030>
- 67 **Everyday Business Report** (d.d.) *Everyday Business: Full Report*. Ar gael yn:
[Everyday-Business-full-report-web.pdf](#)
- 68 **Everyday Business Report** (d.d.) *Everyday Business: Full Report*. Ar gael yn:
[Everyday-Business-full-report-web.pdf](#)
- 69 **Ymddiriedolaeth Diwygio Carchardai** (2017) *Mae'r mwyafrif o fenywod yn y carchar wedi bod yn ddioddefwyr cam-drin domestig*. Grid Menywod. Ar gael yn:
<https://www.womensgrid.org.uk/?p=4847>; [Mae'r mwyafrif o fenywod yn y carchar wedi dioddef cam-drin domestig | YmddiriedolaethDiwygio Carchardai](#)
- 70 **Women's Aid** (2020) *The Domestic Abuse Report 2020: The Hidden Housing Crisis*. Ar gael yn:
[The-Domestic-Abuse-Report-2020-The-Hidden-Housing-Crisis.pdf](#)
- 71 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Nodweddion dioddefwyr cam-drin domestig, Cymru a Lloegr*. Ar gael yn:
<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/domesticabusevictimcharacteristicsenglandandwales/yearendingmarch2025>

- 72 **GOV.UK** (2025) *Digartrefedd statudol yn Lloegr: blwyddyn ariannol 2024–25*. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/statistics/statutory-homelessness-in-england-financial-year-2024-25>
- 73 **GOV.UK** (2024) *Cymorth mewn llety diogel cam-drin domestig: 2024 i 2025*. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/support-in-domestic-abuse-safe-accommodation-2024-to-2025>
- 74 **Goroesi Cam-drin Economaidd (d.d.)** *Beth yw cam-drin economaidd?* Ar gael yn: <https://survivingeconomicabuse.org/what-is-economic-abuse/>
- 75 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Troseddu yng Nghymru a Lloegr: Tablauatodol blynyddol*. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/datasets/crimeinenglandandwalesannualsupplementarytables>
- 76 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Natur ymosodiad rhywiol drwy dreisio neu dreiddiad, Cymru a Lloegr*. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/natureofsexualassaultbyrapeorpenetrationenglandandwales>
- 77 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Natur ymosodiad rhywiol drwy dreisio neu dreiddio, Cymru a Lloegr*. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/natureofsexualassaultbyrapeorpenetrationenglandandwales/yearendingmarch2025>
- 78 **Prifysgol Bryste**. *Trawsnewid gofal iechyd i fenywod sy'n profi trais a cham-drin domestig*. Gwerthuso rhaglen IRIS. IRISi. *Ein prosiectau*. Sefyll gyda'n gilydd. *Prosiect Pathfinder*.
- 79 **Gweler er enghraifft: Tasglu Gwasanaethau Ataliol yr Unol Daleithiau** (2025), *Argymhelliad: Trais Partner Agos, Cam-drin Henoed, a Cham-drin Oedolion Bregus: Sgrinio*. Ar gael yn: <https://www.uspreventiveservicestaskforce.org/uspstf/recommendation/intimate-partner-violence-and-abuse-of-elderly-and-vulnerable-adults-screening>; IRISi (d.d.), *IRIS Research: Domestic Abuse is a Health Issue*. Ar gael yn: <https://irisi.org/iris-research/>
- 80 **IRISi a Standing Together** (d.d.) *Mae cam-drin domestig yn fater iechyd: Health Pathfinder*. Ar gael yn: <https://irisi.org/health-pathfinder/>
- 81 **Women's Aid** (2022) *Come Together to End Domestic Abuse: A survey of UK attitudes to domestic abuse*. Ar gael yn: <https://www.womensaid.org.uk>
- 82 Mae ymosodiad rhywiol, fel y'i mesurir gan y CSEW, yn cyfuno treisio (gan gynnwys ymdrechion), ymosodiad trwy dreiddiad (gan gynnwys ymdrechion), amlygiad anweddus, a chyffwrdd rhywiol digroeso.
- 83 **SYG** (2025) *Datblygu mesur cyfunol o gam-drin domestig, ymosodiadau rhywiol a stelcio, Cymru a Lloegr*. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/developingacombinedmeasureofdomesticabusesexualassaultandstalkingenglandandwales/july2025>
- 84 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Datblygu Mesur Cyfunol o Gam-drin Domestig, Ymosodiadau Rhywiol a Stelcian, Cymru a Lloegr: Gorffennaf 2025*. Cyhoeddwyd 24 Gorffennaf 2025. Ar gael yn: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/developingacombinedmeasureofdomesticabusesexualassaultandstalkingenglandandwales/july2025>

- 85 **Y Swyddfa Ystadegau Gwladol** (2025) *Datblygu mesur cyfunol o gam-drin domestig, ymosodiadau rhywiol a stelcian, Cymrua Lloegr*. Ar gael yn:
<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/developingacombinedmeasureofdomesticabusesexualassaultandstalkingenglandandwales/july2025>
- 86 Oherwydd sut mae'r mesur cyfunol wedi'i gyfrifo, ni allwn ddweud a yw'r gwahaniaeth rhwng y ddwy flynedd yn ystadegol arwyddocaol.
- 87 Mae ymosodiad rhywiol, fel y'i mesurir gan y CSEW, yn cyfuno treisio (gan gynnwys ymdrechion), ymosodiad trwy dreiddio (gan gynnwys ymdrechion), amlygiad anwedus a chyffwrdd rhywiol digroeso.
- 88 **Llywodraeth y DU** (2015) *Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015*. Ar gael yn:
<https://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/3/contents/enacted>
- 89 **Llywodraeth Cymru** (2022) *Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV) Strategaeth Genedlaethol 2022–2026*. Ar gael yn:
<https://www.gov.wales/violence-against-women-domestic-abuse-and-sexual-violence-strategy-2022-2026.html>
- 90 **Llywodraeth yr Alban** (d.d.) *Yr un mor ddiogel: strategaeth yr Alban ar gyfer atal a dileu trais yn erbyn menywod a merched*. Ar gael yn:
<https://www.gov.scot/publications/equally-safe-scotlands-strategy-preventing-eradicating-violence-against-women-girls>
- 91 **Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon** (2024) *Terfynu Fframwaith Strategol VAWG*. Ar gael yn:
<https://www.executiveoffice-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/execoffice/strategic-framework-evawg.pdf>
- 92 **Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon** (2024) *Cynllun Gweithredu*. Ar gael yn:
<https://www.executiveoffice-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/execoffice/action-plan.pdf>
- 93 **GREVIO** (2025) *Adroddiad gwerthuso sylfaenol ar y Deyrnas Unedig*. Ar gael yn:
<https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680b66579>

E03514542

978-1-5286-6142-3